

The background of the cover is a dark, out-of-focus photograph of a Christmas tree. The tree is decorated with several strings of warm white and multi-colored (blue, yellow, orange, red) lights. In the lower right corner, a person's face and shoulder are visible but heavily blurred, suggesting a candid or intimate moment. The overall mood is cozy and festive.

Kazuo
Ishiguro

Nocturnes

Five Stories of Music
and Nightfall

Nokturna

Kazuo Ishiguro

(Pet priča o glazbi i sutonu)

Naslov izvornika

Kazuo Ishiguro - Nocturnes (*Five Stories of Music and Nightfall*)
2009.

Za Deborah Rogers

Sadržaj:

Crooner (Pjevač)

I po kiši i po suncu

Malvern Hills

Nokturno

Čelist

O knjizi

O piscu

CROONER

Onog jutra kada sam vidio Tonyja Gardnera kako sjedi s turistima, proljeće je tek stizalo u Veneciju. Odradili smo naš prvi tjedan na pjaci - pravo olakšanje, mogu vam reći, nakon nebrojenih sati sviranja u stražnjem dijelu zagušljivog kafića, smetajući gostima koji su krenuli prema stubištu. Tog je jutra puhalo i naša je posve nova reklama lepršala oko nas, ali svi smo se osjećali nekako bolje, svježije, i to se zacijelo osjetilo u našoj svirci.

Ali sada govorim kao da sam stalan član grupe. Ustvari, ja sam jedan od "cigana", kako nas zovu drugi muzičari, jedan od onih tipova koji se muvaju po pjaci i pomažu nekoj od triju kavanskih grupa kad nas ustreba. Uglavnom sviram tu u Cafe Laverni, a kad je gužva nastupam i s Quaddri dečkima, idem do Florijana i zatim se vraćam preko trga u Lavernu. Sa svima se dobro slažem - kao i s konobarima - u bilo kojem drugom gradu sada bih već imao stalni angažman. Ali u ovom mjestu, toliko opsjednutom tradicijom i prošlošću, sve je okrenuto naglavačke. Bilo gdje drugdje svirati gitaru značilo bi imati prednost. A ovdje? Gitara! Upravitelji kafića postaju nervozni. Djeluje previše moderno, turistima se neće svidjeti. Prošle jeseni nabavio sam starinski džezerski model, s ovalnim otvorom u sredini, instrument na kojem je mogao svirati Django Reinhardt pa nije bilo nikakve šanse da me netko zamijeni za rokeru. Situacija je stoga bila malo povoljnija, ali upraviteljima kafića se to i dalje nije sviđalo. Ako ste mladi gitarist, možete biti i Joe Pass, ali na ovom trgu nećete dobiti stalni posao.

Tu je, naravno, i ta sitnica što nisam Talijan, nekmoli Venecijanac. Isto je i s onim krupnim Čehom koji svira alt saksofon. Svi nas vole, drugi muzičari nas trebaju, ali ipak ne zadovoljavamo službeni profil. Samo sviraj i drži jezik za zubima, to uvijek govore upravitelji kafića. Na taj način turisti neće znati da nisi Talijan. Nosi odijelo, sunčane naočale, zalizanu frizuru, nitko neće ništa primijetiti ako ne počneš govoriti.

Ali nije mi bilo loše. Sve tri kavanske grupe, napose kad bi trebale svirati istodobno nadmećući se ispod tenda, trebaju gitaru - nešto blago, čvrsto, ali pojačano, drndanje akorda u pozadini. Možda ste pomislili; tri grupe koje istodobno sviraju na istom trgu, to mora

zvučati grozno. Ali Trg svetog Marka je dovoljno velik da to podnese. Turist koji šeće trgom čuje kako se jedna stvar stišava, a druga pojačava, kao da okreće radijske stanice. Klasične stvari su ono što turisti ne mogu podnijeti u većim dozama, one instrumentalne verzije slavni arija. U redu, ovo je sveti Marko, ne žele najnovije pop hitove. Ali svako toliko žele nešto prepoznatljivo, možda neku stariju stvar Julie Andrews ili temu iz nekog dobro poznatog filma. Sjećam se da sam prošlog ljeta išao od grupe do grupe svirajući u jednom popodnevnu devet puta temu iz *Kuma*.

Kako bilo, tog proljetnog jutra, dok smo svirali pred popriličnom gomilom turista, spazio sam Tonyja Gardnera dok je sjedio sam i pio kavu, gotovo ravno ispred nas, možda šest metara od naše reklame. Slavni i poznati uvijek dolaze na trg, nikada se zbog toga ne uzbuđujemo. Kad bi odsvirali stvar, članovi grupe bi možda potihom razmijenili par riječi. Vidi, eno Warren Beatty. Pogledaj, to je Kissinger. Ona žena, to je ona koja je bila u filmu o tipovima koji zamjenjuju svoja lica. Na to smo navikli. Uostalom, ovo je Trg svetog Marka. Ali kad sam shvatio da tu sjedi Tony Gardner, to je bilo nešto drugo. Osjetio sam *uzbuđenje*.

Tony Gardner je bio omiljeni pjevač moje majke. Kod kuće, za vrijeme komunizma, nije bilo nimalo lako nabaviti takve ploče, ali moja majka je imala gotovo djelu kolekciju. Kad sam bio mali, slučajno sam ogrebao jednu od tih dragocjenih ploča. Stan je bio užasno pretrpan, a dječak mojih godina jednostavno se morao kretati naokolo, pogotovo u hladnim mjesecima kad se ne može ići van. I dok sam skakao s našeg malog kauča na naslonjač, nisam dobro doskočio te sam udario u gramofon. Iгла je zastrugala ploču - bilo je to davno prije CD-a - a moja je majka došla iz kuhinje i počela vikati na mene. Osjećao sam se užasno, ne toliko zbog vikanja, koliko zbog toga što sam znao da je to jedna od ploča Tonyja Gardnera, znao sam koliko joj to znači. I znao sam da će se odsada na toj ploči čuti pucketanje dok on bude pjevao one američke pjesme. Godinama kasnije, dok sam radio u Varšavi i dobro poznao ilegalno tržište ploča, majci sam nabavio zamjene za njezine istrošene albume Tonyja Gardnera, uključujući i onaj koji sam ogrebao. Trebale su mi tri godine, ali sve sam ih prikupio, jedan po jedan, svaki put kad bih je posjećivao donosio sam joj novi album.

Shvaćate li zašto sam se uzbudio kad sam ga prepoznao, na jedva šest metara od mene. Isprva nisam mogao povjerovati i možda sam malo zakasnio s promjenom akorda. Tony Gardner! Što bi samo rekla moja draga majka da je mogla znati! Zbog nje, zbog uspomene na nju, morao sam mu prići i nešto reći, nije bilo važno ako se ostali muzičari nasmiju i kažu mi da se ponašam kao potrčko.

Ali naravno da nisam mogao tek tako jurnuti k njemu, razmičući stolove i stolce. Trebalo je dovršiti naš set. Bila je to prava agonija, vjerujete mi, još tri, četiri stvari, a svake sam sekunde mislio da će ustati i otići. Ali on je ostao sjediti, sam, zurio je u svoju kavu, miješajući je kao da je doista zbunjen time što mu je konobar donio. Izgledao je kao svaki drugi američki turist, odjeven u svijetloplavu ljetnu majicu i široke sive hlače. Njegova kosa, jako crna, blistava na omotnicama onih ploča, sada je bila gotovo posve bijela, ali i dalje je bila dovoljno gusta, besprijekorno počešljana na isti način kao i onda. Kad sam ga isprva spazio, u ruci je držao tamne naočale - sumnjam da bih ga inače prepoznao - i dok smo svirali, a ja ga neprestano promatrao, stavio ih je na nos, potom skinuo pa opet stavio. Činilo se kao da je obuzet time te sam bio razočaran što nije slušao naše sviranje.

I onda je set bio gotov. Požurio sam ne pozdravivši se s ostalima, probio se do stola Tonyja Gardnera i zatim je nastupio trenutak panike jer nisam znao kako započeti razgovor. Stajao sam iza njega, a on se vođen nekih šestim čulom okrenuo i pogledao me - možda zato jer su mu obožavatelji godinama prilazili - zatim sam se predstavio, objasnio mu koliko ga cijenim i štujem, da nastupam s grupom koju je upravo slušao, da je moja majka bila njegova velika obožavateljica, sve u jednom dahu. Slušao me ozbiljna izraza lica, svako malo kimao je glavom kao da je moj liječnik. Dok sam govorio, u nekoliko je navrata samo rekao: "Doista?" Nakon nekog vremena pomislio sam da mi je vrijeme da pođem pa sam počeo uzmicati, a on je rekao:

"Dakle, ti si iz komunističke zemlje. Sigurno nije bilo lako."

"Sve je to prošlost." Veselo sam slegnuo ramenima. "Sada smo slobodni. Demokracija."

"To je lijepo čuti. A to nam je tvoja grupa sada svirala. Sjedni. Hoćeš kavu?"

Rekao sam mu da ne želim smetati, ali gospodin Gardner je počeo blago inzistirati. "Ne, ne, sjedni. Kažeš da je tvoja majka voljela moje ploče."

Stoga sam sjeo i nastavio pričati. O majci, našem stanu, ilegalnom tržištu ploča. Budući da se nisam mogao sjetiti naziva albuma, počeo sam opisivati slike na omotima onako kako su mi ostali u sjećanju i svaki put kad bih to učinio, on bi podignuo prst i rekao nešto u stilu: "A, to će biti *Inimitable. The Inimitable Tony Gardner*. Mislim da smo obojica doista uživali u toj igri, ali onda sam zamijetio da gospodin Gardner gleda nekud pokraj mene te sam se okrenuo upravo u trenutku kad je neka žena prilazila našem stolu.

Bila je to jedna od onih američkih gospođa koje imaju poseban stil, fantastičnu frizuru, odjeću i stas pa ne možete zamijetiti da više nisu mlade sve dok vam ne priđu posve blizu. Izdaleka bih je mogao zamijeniti za neku manekenku iz onih blistavih modnih magazina. Ali kad je sjela pored gospodina Gardnera i podigla tamne naočale na čelo, shvatio sam da ima barem pedeset godina, možda i više. G. Gardner mi je rekao: "Ovo je Lindy, moja supruga."

Gđa Gardner mi se nekako usiljeno nasmiješila i zatim rekla svom suprugu: "A tko je ovaj? Stekao si prijatelja."

"Upravo tako, draga. Sjajno se zabavljam razgovarajući s ... Oprosti, prijatelju, ne znam kako ti je ime."

"Jan", brzo sam odgovorio. "Prijatelji me zovu Janek."

Lindy Gardner je rekla: "Hoćeš reći da ti je nadimak duži od pravog imena? Kako to?"

"Ne budi nepristojna, draga."

"Nisam nepristojna."

"Ne rugaj se njegovom imenu, draga. Budi dobra."

Lindy Gardner se okrenula prema meni bespomoćnog izraza lica. "Znaš li o čemu on govori? Jesam li te uvrijedila?"

"Ne, ne", rekao sam, "ni u kom slučaju, gđo Gardner."

"Uvijek mi govori da sam nepristojna prema publici. Ali nisam nepristojna. Jesam li prema tebi sada bila nepristojna?" Zatim g. Gardneru: "S publikom govorim na *prirodan* način, dragi. To je *moj* način. Nikad nisam nepristojna."

"U redu, draga", reče g. Gardner, "nećemo više o tome. Kako bilo, ovaj čovjek ovdje, on nije publika."

"O, zar nije? A tko je onda? Zaboravljeni rođak?"

"Budi dobra, draga. Ovaj čovjek, on je kolega, muzičar, profesionalac. Upravo nas je zabavljao." Rukom je pokazao prema našoj reklami.

"U redu!" Lindy Gardner se opet okrenula prema meni. "Sviraš tamo gore? Pa to je baš dobro. Ti si na harmonici, zar ne? Baš fino!"

"Hvala vam. Zapravo, ja sam gitarist."

"Gitarist? Šališ se. Gledala sam te maloprije. Sjedio si točno tamo, pored čovjeka s dvostrukim basom, predivno ti svirao harmoniku."

"Oprostite, ustvari Carlo je na harmonici. Krupni ćelavi momak..."

"Siguran si? Ne zafrkavaš me?"

"Draga, rekao sam ti. Ne budi nepristojna prema ovom čovjeku."

Nije baš vikao, ali glas mu je odjednom postao grub i ljutit, a zatim je nastupila čudnovata tišina. Razbio ju je g. Gardner blago rekavši:

"Žao mi je, draga. Nisam se htio otresti natebe." Ispružio je ruku i primio njezinu. Nekako sam očekivao da će ga odgurnuti, ali umjesto toga pomaknula se u stolcu da mu bude bliže i stavila drugu ruku preko njihovih sklopljenih ruku. Sjedili su tako nekoliko sekundi, g. Gardner pognute glave, njegova supruga gledajući u prazno preko njegovog ramena, duž trga prema bazilici, ali u očima joj se vidjelo da ništa ne zamjećuje. Tih nekoliko trenutaka kao da su zaboravili ne samo na mene koji sjedim s njima, nego i na sve ljude na pjaci. Zatim je rekla, gotovo šapatom:

"U redu je, najdraži. Ja sam kriva. Uzrujala sam te." Sjedili su tako još neko vrijeme, čvrsto prepletenih tuku. Zatim je uzdahnula, pustila g. Gardnera i pogledala prema meni. Nije me prvi put pogledala, ali sada je bilo drugačije. Sada sam mogao osjetiti njezin šarm. Kao da je imala neki brojčanik, sa skalom od nule do deset, pa ga je u tom trenutku za mene odlučila okrenuti na šest ili sedam, bio je to snažan osjećaj i da je nešto zatražila od mene - da me, recimo, zamolila da prijeđem trg i kupim joj cvijeće - s radošću bih to učinio.

"Janek", rekla je. "Tako se zoveš, zar ne? Žao mi je, Janek. Tony je u pravu. Nisam ti se smjela obratiti na taj način."

"Gđo Gardner, doista, molim vas, ne brinite..."

"Ali upala sam u vaš razgovor. Razgovor muzičara, kladim se. Znaš što? Ostavit ću vas da nastavite razgovarati."

"Ne moraš ići, draga", reče g. Gardner.

"O da, ima, najdraži. Apsolutno *čeznem* za tim da obiđem onu Pradinu trgovinu. Došla sam samo da ti kažem da ću se duže zadržati nego što sam rekla."

"U redu, draga". Tony Gardner se prvi put ispravio u stolcu i duboko udahnuo. "Ukoliko si sigurna da će te to usrećiti."

"Kanim se dobro provesti u toj trgovini. A vas dvojica, i vi uživajte u svom razgovoru." Ustala je i dodirnula mi rame. "Pazi na sebe, Janek."

Gledali smo je kako odlazi, a onda me g. Gardner pitao za neke stvari o sviranju u Veneciji, napose o orkestru Quaddri, koji je tog časa počeo svirati. Činilo se da ne obraća pažnju na moje odgovore, spremao sam se da ga pozdravim i odem, a onda je rekao:

"Nešto bih ti želio povjeriti, prijatelju. Reći ću ti o čemu razmišljam, slobodno me odbij ako želiš." Nagnuo se prema meni i tiho rekao: "Mogu ti nešto reći? Kad smo Lindy i ja prvi put došli u Veneciju, bili smo na medenom mjesecu. Prije dvadeset i sedam godina. I bez obzira na sve sretne uspomene na ovo mjesto, nikada se nismo vratili, barem ne zajedno. Stoga, kad smo planirali ovo putovanje, ovo posebno putovanje za nas, rekli smo da moramo provesti nekoliko dana u Veneciji."

"Ovo je vaša godišnjica, g. Gardner?"

"Godišnjica?" Izgledao je zapanjeno.

"Žao mi je", rekao sam. "Palo mi je na pamet, jer ste rekli da je ovo vaše posebno putovanje."

Neko je vrijeme djelovao zapanjeno, zatim se nasmijao, glasnim, gromkim smijehom te sam se odjednom sjetio jedne pjesme koju je moja majka neprestano slušala, u kojoj usred pjesme ima govornu dionicu, govori nešto o tome kako ga nije briga što ga je ta žena ostavila i onda izvodi taj grčeviti smijeh. Sada je taj isti smijeh odjekivao diljem trga. Zatim je rekao:

"Godišnjica? Ne, ne, nije nam godišnjica. Ali to što ću ti predložiti nije previše različito. Jer želim učiniti nešto jako romantično. Želim joj otpjevati serenadu. Pravu, na venecijanski način. A tu trebam tebe. Ti sviraš gitaru, ja pjevam. To ćemo učiniti na gondoli, doplovit ćemo pod prozor, a ja ću joj pjevati. Unajmili samo palaču nedaleko odavde. Prozor spavaće sobe gleda na kanal. Kad padne mrak, bit će savršeno. Svjetiljke na zidovima čine savršenu rasvjetu. Ti i ja u

gondoli, ona dolazi na prozor. Sve njezine najdraže stvari. Ne trebamo predugo svirati, navečer je još uvijek prohladno. Samo tri ili četiri stvari, eto, o tome sam razmišljao. Pobrinut ću se da budeš dobro plaćen. Što kažeš?"

"G. Gardner, bila bi mi iznimna čast. Kako sam vam rekao, za mene ste vrlo važna osoba. A kada bismo to napravili?"

"Ako ne padne kiša, zašto ne večeras? Oko osam i pol? Mi rano večeramo, do tada ćemo se vratiti. Smislit ću neki izgovor, izići iz stana i sresti se s tobom. Sredit ću gondolu, vratit ćemo se kanalom i zaustaviti pod prozorom. Bit će savršeno. Što kažeš?"

Vjerojatno možete zamisliti, za mene je to bilo kao ostvarenje snova. A osim toga, bila je to tako divna zamisao, taj par - on u šezdesetima, ona u pedesetima - ponaša se kao zaljubljeni tinejdžeri. U stvari, bila je to toliko krasna zamisao da sam gotovo, ali ne posve, zaboravio na scenu kojoj sam netom svjedočio. Hoću reći, već u toj fazi bio sam posve uvjeren da će sve ispasti upravo onako kako je on zamislio.

Nekoliko narednih minuta g. Gardner i ja smo sjedili razgovarajući o svim detaljima - koje pjesme želi, koji mu tonalitet odgovara, o tim stvarima. A onda sam se trebao vratiti na sljedeći set, ustao sam, rukovao se s njim i rekao mu da na mene te večeri može apsolutno računati.

*

Ulice su bile mračne i tihe dok sam te večeri išao na sastanak s g. Gardnerom. U to vrijeme bih uvijek zalutao kadgod bih išao dalje od Trga svetog Marka, pa premda sam krenuo dobrano ranije, premda sam znao gdje je taj mali most na kojem sam trebao sresti g. Gardnera, ipak sam zakasnio nekoliko minuta.

Stajao je tamo ispod svjetiljke, u zgužvanom tamnom odijelu, košulje raskopčane do trećeg ili četvrtog dugmeta tako da su mu se vidjele malje na grudima. Kad sam se ispričao zbog kašnjenja, rekao je:

"A što je nekoliko minuta? Lindy i ja smo u braku dvadeset i sedam godina. Što je nekoliko minuta?"

Nije bio ljutit, ali djelovao je turobno i ozbiljno - nimalo romantično. Iza njega je bila gondola, ljuljuškala se na valovima, zamijetio sam da je gondolijer Vittorio, momak koji mi se nije sviđao. Pređa mnom

se Vittorio uvijek prijateljski ponaša, ali znam - a znao sam i tada - da naokolo govori svakakve stvari, same gadarije, o ljudima poput mene, ljudima koje naziva "strancima iz novih zemalja". Zato sam samo kimnuo glavom kad me te večeri pozdravio poput brata, nijemo sam čekao dok je pomagao g. Gardneru da uđe u gondolu. Zatim sam mu dodao gitaru - ponio sam svoju španjolsku gitaru, ne onu s ovalnim otvorom - i ušao u gondolu.

G. Gardner nikako da se smiri na pramcu čamca, a u jednom je trenutku sjeo s takvom težinom da smo se gotovo prevrnuli. Ali on kao da nije ništa zamjećivao i kad smo se odgurnuli, nastavio je zuriti u vodu.

Nekoliko minuta plovili smo u tišini, pored mračnih kuća i ispod niskih mostova. Zatim se trgnuo iz svojih teških misli i rekao:

"Slušaj, prijatelju. Znam da smo se dogovorili oko večerašnjeg nastupa. Ali razmišljao sam o nečemu. Lindy voli pjesmu *By The Time I Get To Phoenix*. Snimio sam je nekad davno."

"Naravno, g. Gardner. Moja je majka uvijek govorila da je vaša verzija bolja od Sinatrine. Ili one čuvene Glenna Campbella."

G. Gardner sagne glavu, na časak mu nisam vidio lice. Vittorio je ispustio gondolijerski uzvik koji je odjekivao između zidova prije nego što smo zaokrenuli iza ugla.

"To sam joj često pjevao", reče g. Gardner. "Znaš, mislim da bi to voljela čuti večeras. Znaš tu stvar?"

Već sam izvadio gitaru iz kutije pa sam odsvirao par akorda te pjesme.

"Podigni malo", rekao je. "Digni na e-mol. Tako sam je izvodio na albumu."

Zatim sam svirao akorde u tom ključu i nakon možda cijelog stiha, g. Gardner je počeo pjevati, vrlo tiho, ispod glasa, kao da se prisjeća riječi. Ali glas mu je u tišini kanala imao dobru rezonancu. Ustvari, zvučalo je prekrasno. Za trenutak sam opet bio mali dječak, opet u našem stanu, ležim na tepihu, a moja majka sjedi na kauču, iscrpljena ili možda slomljena srca dok se album Tonyja Gardnere vrti u uglu sobe.

G. Gardner naglo prekine i reče: "U redu. *Phoenix* ćemo izvesti u e-molu. A onda možda *I Fall In Love Too Easily*, kako smo planirali. A završit ćemo s *One For My Baby*. To će biti dovoljno. Više od toga

ona neće slušati." Nakon toga činilo se da je opet utonuo u misli te smo plovili po mraku uz tihi zvuk Vittorijeva veslanja.

"G. Gardner," rekao sam zatim, "nadam se da nećete zamjeriti što pitam. Ali, očekuje li gđa Gardner ovaj recital? Ili će to biti prekrasno iznenađenje?"

Teško je uzdahnuo i rekao: "Mislim da ovo trebamo staviti u kategoriju predivnih iznenađenja." Zatim je dodao: "Bog zna kako će reagirati. Možda nećemo stići do *One For My Baby*."

Vittorio je skrenuo iza ugla i odjednom se začu smijeh i glazba, plovili smo pored velikog, blistavo osvijetljenog restorana. Izgledalo je da su svi stolovi zauzeti, konobari su jurili naokolo, gosti su izgledali jako sretno, bez obzira što u to doba godine pored kanala nije bilo previše toplo. Nakon tišine i mraka kroz koji smo prolazili, restoran je djelovao uznemirujuće. Činilo se kao da smo mi na obali i promatramo s doka kako prolazi ta blistava jahta. Zamijetio sam da neki gledaju u našem smjeru, ali nitko nije obraćao pažnju. A kada smo se udaljili od restorana, rekao sam:

"Čudno. Zamisli što bi ti turisti napravili kada bi shvatili da se u čamcu koji je upravo prošao nalazi legendarni Tony Gardner?"

Vittorio, koji je slabo znao engleski jezik, otprilike je shvatio što sam rekao te se zakratko nasmijao. Ali g. Gardner neko vrijeme nije ništa rekao. Kad smo opet uronili u tamu, ploveći uskim kanalom pored slabo osvijetljenih ulaza, rekao je:

"Prijatelju, ti dolaziš iz komunističke zemlje. Zato ne shvaćaš o čemu se tu radi."

"G. Gardner", rekao sam, "moja zemlja više nije komunistička. Sada smo slobodni ljudi."

"Ispričavam se. Nisam htio omalovažavati tvoju naciju. Vi ste hrabar narod. Nadam se da ste se izborili za mir i napredak. Ali htio sam ti reći, prijatelju. Mislio sam da ako dolaziš iz zemlje kao što je tvoja, onda je posve prirodno da još ne shvaćaš puno toga. Kao što ni ja ne shvaćam mnoge stvari o tvojoj zemlji."

"Vjerojatno ste u pravu, g. Gardner."

"Oni ljudi pored kojih smo upravo prošli. Kad bi im prišao i rekao *Hej, sjeća li se netko od vas Tonyja Gardnera?*, možda bi neki od njih, možda većina, rekli da se sjećaju. Tko zna? Ali prolazeći pored njih onako kako smo mi prošli, čak i da su me prepoznali, bi li se

uzbudili? Mislim da ne bi. Ne bi odložili vilice, ne bi poremetili romantiku uz svijeće. A zašto i bi? Zbog nekog croonera iz prošlih vremena."

"Ne mogu u to povjerovati, g. Gardner. Vi ste klasik. Vi ste poput Sinatre ili Deana Martina. Klasične stvari nikada ne izlaze iz mode. Ne kao ove pop zvijezde."

"Jako ljubazno od tebe, prijatelju. Znam dobro na što misliš. Ali upravo ove večeri nije vrijeme da me zafrkavaš."

Htio sam se pobuniti, ali nešto u njegovom držanju govorilo mi je da se okanim te teme. Zatim smo išli dalje, nitko nije progovorio. Ruku na srce, počeo sam se pitati u što sam se upetljao, o čemu se ustvari radi kod tih serenada. Uostalom, to su Amerikanci. Koliko sam mogao pretpostaviti, kad g. Gardner počne pjevati, gđa Gardner bi se mogla s puškom pojaviti na prozoru i početi pucati po nama.

Možda je Vittorio slično razmišljao, jer kad smo prošli ispod lanterne na pokrajnjem zidu, pogledao me kao da želi reći: "Ovaj tu nije baš čist, zar ne, *amico*?" Ali nisam reagirao. Nisam namjeravao s takvima stati protiv g. Gardnera. Po Vittoriu, stranci poput mene, mi idemo naokolo i pelješimo turiste, zagađujemo kanale, općenito uništavamo cijeli jebeni grad. Ponekad, ako bi bio loše volje, tvrdio je da smo razbojnici - čak i silovatelji. Jednom sam ga u lice pitao je li istina da naokolo govori takve stvari, a on se zakleo da su to obične laži. Kako on može biti rasist kad ima tetu Židovku koju obožava kao da mu je majka? Ali jednog dana, dok sam tratio vrijeme između nastupa, stajao sam na mostu u Dorsodurou, a ispod je prošla gondola. U njoj su sjedila tri turista, nad njima je s veslom stajao Vittorio, govorio je tako da ga svi čuju, izgovarao upravo takve gadarije. Stoga me može gledati koliko ga volja, ali na moje drugarstvo ne može računati.

"Odat ću ti jednu malu tajnu", odjednom reče g. Gardner. "Malu tajnu o nastupu. Od jednog profesionalca drugom. Vrlo jednostavno. Trebaš nešto znati, nije važno što, trebaš nešto znati o svojoj publici. Nešto što za tebe, u tvojoj glavi, tu publiku razlikuje od one kojoj si pjevao prošle večeri. Recimo da si u Milwaukeeju. Trebaš se upitati što je drugačije, po čemu je publika Milwaukeeja *posebna*? Po čemu se razlikuje od publike u Madisonu? Ako ništa ne smisliš, nastavi se pitati dok ne uspiješ. Milwaukee, Milwaukee. U Milwaukeeju imaju

dobre kotlete. To će biti dobro, to ćeš upotrijebiti kad se tamo pojaviš. To im ne moraš ni spomenuti, o tome razmišljaš dok im pjevaš. Ti ljudi ispred tebe, to su oni koji jedu dobre kotlete. Kad je riječ o kotletima, oni imaju visoke standarde. Shvaćaš li o čemu govorim? Na taj način publika postaje poznata, pred njima možeš nastupati. Eto, to je moja tajna, jednog profesionalca drugome."

"Pa, hvala vam, g. Gardner. Nisam o tome razmišljao na taj način. Savjet od nekoga poput vas, to neću zaboraviti."

"Dakle, večeras", nastavio je, "nastupamo za Lindy. Lindy je publika. Stoga ću ti nešto reći o Lindy. Želiš li slušati o Lindy?"

"Naravno, g. Gardner", rekao sam. "Itekako želim slušati o njoj."

Narednih dvadesetak minuta dok smo sjedili u gondoli, ploveći okolo i naokolo, g. Gardner je govorio. Ponekad bi glas stišao do šapta, kao da govori sebi u bradu. A onda, kad bi svjetiljka ili prozor u prolazu obasjali naš čamac, sjetio bi se mene, povisio glas i rekao nešto u stilu: "Shvaćaš li o čemu govorim, prijatelju?"

Njegova supruga, rekao mi je, odrasla je u gradiću u Minnesoti, usred Amerike, a nastavnici su je gnjavili jer je neprestano listala filmske magazine umjesto da uči.

"Te gospođe nikako nisu mogle shvatiti da je Lindy imala velike planove. I pogledaj je sada. Bogata, prekrasna, proputovala je cijeli svijet. A one nastavnice, gdje su one danas? Kakav su život imale? Da su prelistale par filmskih magazina, malo više sanjarile i one su mogle imati nešto od toga što Lindy ima danas."

U *devetnaestoj* je stopirala do Kalifornije, htjela je u *Hollywood*. Umjesto toga zatekla se u predgrađu Los Angelesa. Radila je kao konobarica u zalogajnici uz cestu.

"Čudnovata stvar", reče g. Gardner. "Ta zalogajnica, to *obično malo mjesto* pored autoputa. Pokazalo se da je to *bilo najbolje mjesto* na kojem je mogla završiti. Jer tu su zalazile sve ambiciozne cure, od jutra do večeri. Tu su se nalazile, njih sedam, osam, desetak, naručile bi kave i hot-dog, satima sjedile i razgovarale."

Te cure, tada malo starije od Lindy, dolazile su iz svih krajeva Amerike, na području LA-a provele su barem dvije, tri godine. U zalogajnicu su svraćale da razmijene tračeve i priče o neuspjehu, rasprave taktiku, provjere kako napreduju. A glavna je tu bila Meg, žena u četrdesetima, konobarica s kojom je Lindy radila.

"Tim curama Meg je bila starija sestra, njihov izvor mudrosti. Jer, nekad davno i ona je bila upravo poput njih. Trebaš shvatiti, to su bile ozbiljne cure, jako ambiciozne, odlučne cure. Jesu li razgovarale o odjeći, cipelama i šminki kao druge cure? Naravno da jesu. Ali razgovarale su samo o tome koja će im odjeća, koje cipele i šminka pomoći da se udaju za zvijezdu. Jesu li razgovarale o filmovima? Jesu li razgovarale o glazbenoj sceni? Definitivno. Ali razgovarale su o tome koje su filmske zvijezde i pjevači neoženjeni, koji su nesretno oženjeni, koji će se razvesti. A Meg, vidiš, ona im je sve to mogla reći i još puno, puno toga. Meg je taj put prošla prije njih. Znala je sva pravila, sve trikove kad se radilo o udaji za neku zvijezdu. A Lindy je sjedila s njima i sve upijala. Ta mala hot-dog zalogajnica bila je njezin Harvard, njezin Yale. Devetnaestogodišnjakinja iz Minnesote? Sada zadržim kad pomislim što joj se moglo dogoditi. Ali imala je sreće."

"G. Gardner", rekao sam, "oprostite što vas prekidam. Ali, ako je ta Meg bila toliko pametna, kako to da se nije udala za neku zvijezdu? Zašto je posluživala hot-dog u toj zalogajnici?"

"Dobro pitanje, ali još ne shvaćaš o čemu se tu radi."

U redu, ta gospođa, Meg, ona nije uspjela. Ali stvar je u tome da je promatrala one koje jesu. Shvaćaš li, prijatelju?

I ona je nekad bila poput tih cura, gledala kako neke uspijevaju, a neke propadaju. Vidjela je provalije, vidjela je zlatna stubišta. Mogla im je ispričati sve priče i te su cure slušale. A neke su naučile. Lindy, na primjer. Rekao sam ti, bio je to njezin Harvard. Tu je postala kakva je sada. To joj je dalo snagu koja joj je kasnije trebala, a, čovječe, stvarno joj je trebala. Prošlo je šest godina prije nego što joj se ukazala prva prilika. Možeš li to zamisliti? Šest godina manevriranja, planiranja, takve izloženosti. Neprestano pokušavati iznova. Ali tako je i u našem poslu. Ne možeš pasti i predati se nakon nekoliko prvih udaraca. Cure koje to učine, možeš ih vidjeti posvuda, udane za anonimuse u zabačenim gradovima. A samo neke od njih, one poput Lindy, one uče od svakog udarca, vraćaju se još jače, čvršće, vraćaju se borbene i žestoke. Misliš da Lindy nije pretrpjela poniženje? Bez obzira na njezinu ljepotu i šarm? Ljudi ne shvaćaju da ljepota nije ni pola od toga. Upotrijebi je na pogrešan

način i tretirat će te kao kurvu. Kako bilo, nakon šest godina konačno joj se ukazala šansa."

"I tada je srela vas, g. Gardner?"

"Mene? Ne, ne. Ja se na sceni još nisam pojavio. Udala se za Dina Hartmana. Nisi nikad čuo za Dina?"

G. Gardner se pomalo neuljudno nasmijao. "Nesretni Dino. Valjda Dinove ploče nisu uspjele prodrijeti do komunističkih zemalja. Ali Dino je u to vrijeme bio jako poznat. Često je pjevao u Vegasu, ima nekoliko zlatnih ploča. Kako sam rekao, to je bila velika šansa za Lindy. Kad sam je prvi put sreo, bila je udana za Dina. Stara Meg je objasnila da se to neprestano događa. Naravno, curi može isprve uspjeti, probije se do samog vrha, uda za nekog Sinatru ili Branda. Ali obično to ne ide tako. Cura mora biti spremna da iziđe iz dizala na drugom katu, prošeće naokolo. Treba se naviknuti na zrak na tom katu. A onda možda, jednog dana, na tom drugom katu, nabasat će na nekoga tko se na nekoliko minuta spustio s najvišeg kata, možda da nešto ulovi. I taj joj tip kaže, hej, hoćeš li sa mnom, gore do najvišeg kata. Lindy je znala da se to obično odvija na taj način. Nije se razmekšala nakon udaje za Dina, nije srezala svoje ambicije. A Dino je bio Pm momak. Uvijek mi se sviđao. Iako sam se strašno zagrijao za Lindy, nisam krenuo čim sam je ugledao. Bio sam savršen gospodin. Kasnije sam saznao da je zbog toga Lindy bila još odlučnija. Čovječe, takvoj se curi moraš diviti! Moram ti reći, prijatelju, u to vrijeme bio sam velika, velika zvijezda. Vjerojatno me tada slušala i tvoja majka. A Dino, njegova je zvijezda ubrzo počela tamnjeti. Bila su to teška vremena za mnoge pjevače. Sve se počelo mijenjati. Klinci su slušali Beatlese, The Rolling Stonese. Nesretni Dino, previše je podsjećao na Binga Crosbyja. Pokušao je s bossa nova albumom, a ljudi su ga ismijali. Vrijeme kad je Lindy definitivno trebala otići. Nitko nas u toj situaciji ne bi mogao optužiti ni zbog čega. Mislim da nas ni Dino nije okrivljavao. Onda sam krenuo. I tako je ona dospjela do najvišeg kata.

Vjenčali smo se u Vegasu, u hotelu smo kadu napunili šampanjcem. Ta pjesma koju namjeravamo izvesti večeras, *I Fali In Love Too Easily*. Znaš li zašto sam nju izabrao? Želiš saznati? Bili smo u Londonu, nedugo nakon vjenčanja. Nakon doručka smo se vratili u sobu, a sobarica je pospremala naš apartman. A Lindy i ja

bili smo uspaljeni kao zečevi. Ušli smo i mogli smo čuti kako sobarica usisava naš salon, ali nismo je mogli vidjeti, bila je s druge strane paravana. Onda smo se ušuljali na vrhovima prstiju, kao da smo djeca, znaš? Prikrali smo se do spavaće sobe i zatvorili vrata. Vidjeli smo da je sobarica već pospremila spavaću sobu, možda se više neće vraćati, ali nismo bili sigurni. Kako bilo, nije nas bilo briga. Strgali smo odjeću, vodili ljubav na krevetu, a cijelo vrijeme sobarica je bila s druge strane, muvala se po našem apartmanu, nije imala pojma da smo došli. Kažem ti, bili su uspaljeni, ali nakon nekog vremena sve nam je to postalo smiješno, samo smo se smijali. Kad smo svršili, ležali smo zagrljeni, a sobarica je još bila tamo i, znaš što, počela je pjevati! Dovršila je usisavanje i počela pjevati na sav glas, a, čovječe, imala je grozan glas! Smijali smo se i smijali, ali smo pazili da nas se ne čuje. A onda, tko bi rekao, prestala je pjevati i uključila radio. I odjednom smo čuli Cheta Bakera. On je pjevao I Fali in Love Too Easily, lijepo, polako i nježno. A Lindy i ja, mi smo se samo izvalili na krevet i slušali Chetovo pjevanje. Nakon nekog vremena počeo sam ga pratiti, vrlo tiho, pjevao sam s Chetom Bakerom na radiju, a Lindy se privila uz mene. Tako je to bilo. I zato ćemo večeras izvesti tu pjesmu. Ne znam hoće se li ona toga sjetiti. Tko će ga znati?"

G. Gardner je prestao pričati te sam zamijetio da briše suze. Vittorio je zaokrenuo iza još jednog ugla, shvatio sam da ćemo drugi put proći pored restorana. Izgledao je još življe nego prvi put, a pijanist, znam tog tipa, zove se Andrea, sada je svirao u uglu.

Kad smo iznova zaplovili u tamu, rekao sam: "G. Gardner, znam da se to mene ne tiče. Ali mogu razabrati da u zadnje vrijeme nemate baš najbolje odnose s gđom Gardner. Htio bih da znate da to razumijem. Moja majka je često bila tužna, možda upravo tako kako ste vi sada tužni. Pomislila bi da je sreća nekoga, bila bi tako sretna i govorila mi je da će taj momak biti moj novi tata. U prvih par navrata sam povjerovao. Nakon toga, znao sam da neće biti ništa. Ali moja majka, ona nije prestala vjerovati. I svaki put kad bi potonula, možda kao i vi večeras, znate što bi učinila? Stavila bi vašu ploču i pjevala s vama. Sve te duge zime, u tom našem malenom stanu, sjedila bi podvijenih nogu, s punom čašom u ruci i tiho pjevala uz ploču. A ponekad, toga se dobro sjećam, g. Gardner, susjedi iznad nas su

lupali, pogotovo kad biste izvodili one stvari jačeg tempa, kao što su High Hopes ili They All Laughed.* Pažljivo sam promatrao svoju majku, ali ona kao da ništa nije čula, slušala je vas, kimala glavom uz ritam, usnama pratila stihove. G. Gardner, želim vam reći. Vaša glazba je pomogla mojoj majci da prebrodi ta vremena, sigurno je pomogla milijunima drugih. A tako i treba biti, morala bi i vama pomoći." Zakratko sam se nasmijao, htio sam ga ohrabriti, ali bilo je glasnije nego što sam namjeravao. "Večeras možete računati na mene, g. Gardner. Dat ću sve od sebe. Bit će dobro kao i s bilo kojom grupom, vidjet ćete. A gđa Gardner će nas čuti i - tko zna? Možda će sve opet biti dobro između vas. Svaki par prolazi kroz teška vremena."

G. Gardner se nasmiješio. "Ti si drag momak. Cijenim što mi večeras pomažeš. Ali nemamo više vremena za razgovor. Lindy je sada u svojoj sobi. Vidim da je svjetlo upaljeno."

Plovili smo pored palače koju smo barem dva puta prošli i sada sam shvatio zašto nas je Vittorio vozio u krugovima. G. Gardner je čekao da se na određenom prozoru upale svjetla i svaki put kad bi bio u mraku, napravili bismo još jedan krug. A sada je prozor na trećem katu bio osvjetljen, rebrenice rastvorene, odozdo s našeg mjesta mogli smo vidjeti komadić stropa s tamnim drvenim gredama. G. Gardner je dao znak Vittoriu, ali on je već prestao veslati te smo polako plovili dok se gondola nije našla točno ispod prozora.

G. Gardner je ustao, čamac se opet alarmantno zaljuljao i Vittorio nas je morao na brzinu umiriti. Zatim je g. Gardner počeo dozivati, previše tiho. "Lindy? Lindy?" A onda je viknuo glasnije: "Lindy!"

Ruka je širom rastvorila rebrenice, na uskom balkonu se ukazao neki lik. Na zidu palače poviše nas bila je pričvršćena lanterna, ali svjetlo je bilo slabo, gđa Gardner bila je tek silueta. Ali uspio sam razabrati da je nakon našeg susreta na trgu podigla kosu, možda za njihovu večeru ranije te noći.

"Ti si, dragi?" Nagnula se nad ogradom balkona. "Pomislila sam da su te oteli ili nešto tako. Strašno sam se zabrinula."

"Ne budi smiješna, draga, oto se može dogoditi u ovakvom gradu? Uostalom, ostavio sam ti poruku."

"Nisam vidjela nikakvu poruku, dragi."

"Ostavio sam ti poruku. Da se ne bi brinula."

"A gdje je, ta poruka? Što u njoj piše?"

"Ne sjećam se, draga." G. Gardner je sada zvučao nervozno. "To je samo obična poruka. Znaš, piše da sam otišao po cigarete, tako nešto."

"Time si sada okupiran tu dolje? Kupuješ cigarete?"

"Ne, draga. Ovo je nešto drugo. Namjeravam ti pjevati."

"Je li to nekakva šala?"

"Ne, draga, ovo nije šala. Ovo je Venecija. To ljudi ovdje rade." Pokazao je prema meni i Vittoriu, kao da naša prisutnost dokazuje to što hoće reći.

"Prohladno je na otvorenom, dragi."

G. Gardner duboko uzdahnu. "Onda bi mogla slušati iz sobe. Vрати se u sobu, draga, udobno se smjesti. Ostavi prozor otvoren i dobro ćeš nas čuti."

Još ga je neko vrijeme gledala odozgo, a on je gledao prema njoj, nisu ništa govorili. Zatim se vratila u sobu, a g. Gardner je izgledao razočarano, iako je učinila točno kako joj je rekao. Pognuo je glavu i opet uzdahnuo, shvatio sam da se premišlja u vezi našeg nastupa. Stoga sam rekao: "Idemo, g. Gardner, učinimo to. Izvedimo *By The Time I Get To Phoenix*."

Tiho sam zasvirao uvodne akorde, prije početka ritma, od onih stvari koje se mogu nastaviti pjevanjem ili jednostavno utihnuti. Nastojao sam da zvuči američki, tužni barovi uz cestu, široki, dugi autoputovi, čini mi se da sam razmišljao o svojoj majci, kad bih ušao u sobu i ugledao je kako sjedi na kauču zureći u omot ploče sa slikom američke ceste ili možda u nekog pjevača koji sjedi u američkom autu. Hoću reći, trudio sam se svirati tako da bi i moja majka prepoznala da je to iz istog svijeta, svijeta s omota njezine ploče.

I prije nego sam zamijetio, prije nego sam uhvatio ritam, g. Gardner je počeo pjevati. Njegovo držanje, stajao je u gondoli, bilo je prilično nesigurno, bojao sam se da bi svakog časa mogao izgubiti ravnotežu. Ali njegov glas je bio upravo onakav kakvog pamtim - nježan, gotovo hrapav, ali pun i snažan, kao da dolazi kroz nevidljivi mikrofoni. Kao i kod svih najboljih američkih pjevača, u njegovom je glasu bio taj umor, natruha kolebanja, kao da on nije čovjek koji je navikao pokazivati osjećaje na taj način. Tako rade svi velikani.

Otpjevao je tu pjesmu, prepunu putovanja i oprostaja. Američki muškarac ostavlja svoju ženu. On neprestano razmišlja o njoj dok prolazi kroz gradove, jedan za drugim, stih po stih, Phoenix, Albuquerque, Oklahoma, vozi se cestom onako kako moja majka nikad nije mogla. Da samo mogu sve ostaviti iza sebe na taj način - čini mi se da je o tome razmišljala moja majka. Kad bi tuga mogla biti upravo takva.

Stigli smo do kraja i g. Gardner je rekao: "U redu, idemo odmah na narednu. *I Fali In Love Too Easil.*"

Prvi put sam svirao s g. Gardnerom, morao sam se snalaziti, ali sve je dobro ispalo. Nakon onoga što mi je ispričao o toj pjesmi, nisam skidao pogled s prozora, ali gdje Gardner ni od kuda, nikakvog kretanja ni zvuka, ništa. Zatim smo završili, tišina i mrak slegoše se oko nas. Negdje u blizini mogao sam čuti kako susjed rastvara rebrenice, možda da bolje čuje. Ali ništa s prozora gdje Gardner.

Izveli smo *One For My Baby* vrlo sporo, gotovo bez ritma, a onda je sve opet utihnulo. I dalje smo gledali u njezin prozor, a onda smo konačno, možda nakon cijele minute, začuli. Vrlo vam se lako to može učiniti, ali nije nam se učinilo. Gđa Gardner je gore jecala.

"Uspjeli smo, g. Gardner!", prošaptao sam. "Uspjeli smo. Dirnuli smo je u srce."

Ali g. Gardner nije djelovao zadovoljno. Umorno je odmahnuo glavom, sjeo i mahnuo Vittoriju. "Napravimo još jedan krug. Vrijeme mi je poći."

Kad smo opet krenuli, pomislio sam da izbjegava moj pogled, kao da ga je sram toga što je upravo učinio, počeo sam razmišljati da je cijeli plan možda neka pakosna šala. Koliko mi je bilo poznato, te pjesme za gđu Gardner imaju užasno značenje. Stoga sam odložio gitaru i sjeo, možda malo natmuren, i tako smo neko vrijeme plovili.

Zatim smo došli do puno šireg kanala, a istog trena taksi-brod je iz suprotnog smjera projurio pored nas, stvarajući valove pod gondolom. Ali, bili smo tik do pročelja palače g. Gardnera i dok nas je Vittorio pustio da doplovimo do mola, rekao sam:

"G. Gardner, vi ste bili važan dio mog odrastanja. A večeras je bila posebna noć za mene. Ako se sada pozdravimo i ako vas više nikad ne bih vidio, znam da bih se do kraja života pitao. Stoga, g. Gardner,

molim vas, recite mi. Maloprije, je li gđa Gardner plakala zato što je bila sretna ili zato što je bila uzrujana?"

Mislio sam da mi neće odgovoriti. U polumraku, njegov lik bio je tek pogrbljena sjena na pramcu. Ali dok je Vittorio vezivao čamac, tiho je rekao:

"Mislim da joj je bilo drago što me čuje kako pjevam. Ali naravno da je bila uzrujana. Oboje smo uzrujani. Dvadeset i sedam godina je jako dugo, nakon ovog putovanja se razvodimo. Ovo je naše posljednje putovanje."

"Tako mi je žao što to čujem, g. Gardner", blago sam rekao. "Čini mi se da brojni brakovi moraju jednom okončati, čak i nakon dvadeset i sedam godina. Ali barem ste se mogli razići na ovaj način. Praznik u Veneciji. Pjevanje iz gondole. Nema mnogo parova koji se rastaju na tako civiliziran način."

"Ali zašto ne bismo bili civilizirani? Još uvijek se volimo. Zato je i plakala. Jer me i dalje voli, kao što i ja volim nju."

Vittorio je zakoračio na mol, ali g. Gardner i ja smo ostali sjediti u mraku. Čekao sam da kaže još nešto i nakon nekoliko trenutaka, on je nastavio:

"Kao što sam ti rekao, zaljubio sam se u Lindy kad sam je prvi put ugledao. Je li ona tada mene zavoljela? Sumnjam da joj je to ikad palo na pamet. Bio sam zvijezda, to joj je jedino bilo važno. Bio sam to o čemu je sanjala, to što je planirala osvojiti u onoj maloj zalogajnici. Je li me voljela ili nije, ne uklapa se u to. Ali nakon dvadeset i sedam godina braka događaju se čudne stvari. Mnogi parovi na početku se vole, zatim dolazi do zamora, a na kraju se mrze. A ponekad bude obrnuto. Bilo je potrebno nekoliko godina, ali malo po malo, Lindy me zavoljela. Isprva se nisam usudio povjerovati, ali nakon nekog vremena nije bilo nikakve sumnje. Blagi dodir po ramenu dok ustajemo od stola. Čudan smiješak s druge strane sobe bez ikakvog povoda, samo se zafrkava. Kladim se da je bila iznenađena kao i svi drugi, ali tako je bilo. Nakon pet, šest godina, shvatili smo da nam je ugodno kad smo skupa. Da se brinemo jedno za drugo, da nam je stalo. Kao što sam rekao, voljeli smo se. I danas se još uvijek volimo."

"Ne shvaćam, g. Gardner. Pa zašto se onda vi i gđa Gardner razvodite?"

Opet je uzdahnuo. "A kako možeš shvatiti, moj prijatelju, kad dolaziš iz svoje zemlje? Ali večeras si bio dobar prema meni, stoga ću ti pokušati objasniti. Činjenica je da više nisam veliko ime kao nekad. Buni se koliko ti drago, ali u mojoj zemlji kod toga nema okolišanja. Više nisam veliko ime. To možeš jednostavno prihvatiti i polako nestati. Živjeti od prošle slave. Ili reći, poput mene, ne, još nisam gotov. Drugim riječima, prijatelju, mogu se vratiti.

Mnogi su se s moje pozicije ili još gore uspjeli vratili. Ali povratak nije lak. Trebaš biti spreman za brojne promjene, a neke su teške. Mijenjaš svoj stil. Mijenjaš čak i neke stvari koje voliš."

"G. Gardner, hoćete reći da se vi i gđa Gardner razvodite zbog vašeg povratka?"

"Pogledaj druge, one koji su se uspješno vratili. Pogledaj one iz moje generacije koji su još uvijek prisutni. Svaki od njih se ponovno oženio. Dva puta, neki i tri. Svaki od njih uz sebe ima mladu ženu. Mene i Lindy svi će ismijavati. Osim toga, tu je jedna mlada dama koja mi je zapela za oko, i ja se njoj sviđam. Lindy zna o čemu se radi. Ona to zna dulje od mene, možda još od onih dana u toj zalogajnici kad je slušala Meg. Razgovarali smo o tome. Ona shvaća da je došlo vrijeme da svatko krene svojim putem."

"Još uvijek ne shvaćam, g. Gardner. Ta zemlja iz koje dolazite vi i gđa Gardner ne može biti toliko drugačija od svih ostalih. Upravo zato, g. Gardner, upravo zato te pjesme koje pjevate puste godine ljudi svuda mogu shvatiti. Čak i u zemlji u kojoj sam ja živio. O čemu govore sve te pjesme? Ako se dvoje ljudi više ne voli i moraju se razići, onda je to tužno. Ali ako se i dalje vole, onda trebaju zauvijek ostati zajedno. O tome govore te pjesme."

"Shvaćam što hoćeš reći, prijatelju. Možda ti je zvučalo grubo, znam. Ali tako stvari stoje. Slušaj, ovo se tiče i Lindy. Za nju je najbolje da to sada učinimo. Ona je još uvijek mlada. Vidio si je, još uvijek je prekrasna žena. Ona se mora sada izvući, dok još ima vremena. Vremena da se opet zaljubi, da opet izgradi brak. Mora otići dok nije prekasno." Nisam znao što bih na to rekao, ali zatekao me kad je rekao: "Tvoja majka. Mislim da se nije uspjela izvući."

Razmislio sam i tiho rekao: "Ne, g. Gardner. Nije se uspjela izvući. Nije živjela dovoljno dugo da vidi promjene u našoj zemlji."

"Kakva šteta. Siguran sam da je bila krasna žena. Ako je to što kažeš istina, da joj je moja glazba pomogla da bude sretna, to mi puno znači. Šteta što nije uspjela. Ne želim da se to dogodi mojoj Lindy. Ne, gospodine. Ne mojoj Lindy. Želim da se moja Lindy izvuče."

Gondola je blago lupkala o mol. Vittorio je tiho zazvao, ispružio ruku i nakon nekoliko sekundi g. Gardner je ustao i izišao van. Kad sam i ja sa svojom gitarom izišao - nisam namjeravao žicati besplatnu vožnju od Vittoria - g. Gardner je izvadio novčanik.

Vittorio je djelovao zadovoljno s onim što je dobio pa se uz ustaljene rafinirane fraze i geste vratio u gondolu i krenuo niz kanal.

Gledali smo kako nestaje u tami, a zatim mi je g. Gardner tutnuo gomilu novčanica u ruku. Rekao sam mu da je to previše, da je to ionako bila velika čast za mene, ali on nije htio ni čuti da mu išta vratim.

"Ne, ne", rekao je mašući rukom ispred lica, kao da želi okončati sa svime, ne samo s novcem, nego i sa mnom, tom večeri, možda cijelim tim razdobljem u svom životu. Krenuo je prema svojoj palači, ali nakon nekoliko koraka zaustavio se i okrenuo prema meni. Uličica u kojoj smo bili, kanal, sve je bilo tiho, samo zvuk televizora u daljini.

"Večeras si dobro svirao, prijatelju", rekao je. "Imaš dobar osjećaj."

"Hvala vam, g. Gardner. A vi pjevate sjajno. Sjajno kao uvijek."

"Možda ću opet svratiti do trga prije nego odemo. Da čujem kako sviraš sa svojom grupom."

"Nadam se, g. Gardner."

Ali više ga nisam vidio. Nakon nekoliko mjeseci, ujesen, saznao sam za razvod g. i gđe Gardner - konobar iz Florijana je o tome negdje čitao pa mi je rekao. Sjetio sam se svega što je bilo te večeri i osjetio blagu tugu razmišljajući o tome. Jer g. Gardner je bio jako dobar momak i kakogod gledali na to, ako se uspješno vrati ili ako se uopće ne vrati, on će uvijek biti jedan od velikih.

I PO KIŠI I PO SUNCU

Emily je voljela stare američke pjesme s Broadwaya, baš kao i ja. Njoj su se više sviđale stvari življeg tempa, poput *Cheek to Cheek* Irvinga Berlina i *Begin the Beguine* Colea Portera, dok sam ja bio skloniji gorko-slatkim baladama - *Here's That Rainy Day* ili *It Never Entered My Mind*. Ali puno toga se preklapalo, a u to vrijeme, u sveučilišnom kampusu na jugu Engleske, bilo je pravo čudo pronaći još nekoga tko je imao takve sklonosti. Danas mlađa osoba može slušati bilo kakvu glazbu. Moj nećak, koji ove jeseni ide na fakultet, prolazi kroz fazu slušanja argentinskog tanga. On voli i Edith Piaf, kao i mnoge najnovije indie grupe. Ali u naše vrijeme ukusi nisu ni izdaleka bili toliko raznovrsni. Moje kolege sa studija spadale su u dvije široke skupine: hipiji s dugom kosom i odjećom s cvijećem voljeli su "progresivni rock" i uredni tipovi u odijelima kojima je sve osim klasične glazbe bila grozna buka. Povremeno bismo naletjeli na nekoga tko se zaklinjao u džez, ali redovito bi se pokazalo da se radi o takozvanim križancima - beskonačne improvizacije bez ikakvog poštivanja prekrasno oblikovanih pjesama od kojih bi polazile.

Stoga je bilo pravo olakšanje naći nekog drugog, djevojku povrh toga, koja je cijenila *Veliku američku pjesmaricu*. Poput mene, Emily je skupljala ploče sa senzibilnim, izravnim vokalnim interpretacijama standarda - takve se ploče često mogu jeftino nabaviti u antikvarijatima, odbacila ih je generacija naših roditelja. Najviše je voljela Sarah Vaughan i Cheta Bakera. Meni su se pak više sviđale Julie London i Peggy Lee. Ni ona ni ja nismo previše marili za Sinatru ili Ellu Fitzgerald.

Na toj prvoj godini Emily je stanovala u koledžu, u sobi je imala prijenosni gramofon kakav je tada bio posve uobičajen. Izgledao je kao velika kutija za šešire, obložen svi-jetloplavim skajem, s jednim ugrađenim zvučnikom. Tek kada biste podignuli poklopac ugledali biste disk za ploču koji se nalazio unutra. Po današnjim standardima zvuk je bio prilično primitivan, ali sjećam se da smo satima sretni sjedili uz njega, preslušavali jednu stvar i pažljivo stavljali iglu na drugu. Obožavali smo puštati različite verzije iste pjesme i onda raspravljati o stihovima ili o interpretaciji te pjesme. Je li taj stih doista trebao biti otpjevan s takvom ironijom? Je li bolje pjevati

Georgia On My Mind kao da je Georgia žena ili mjesto u Americi? Posebno bismo bili ushićeni kad bismo pronašli neku snimku - recimo Raya Charlesa kako pjeva *Come Rain Or Come Shine* - na kojoj su same riječi radosne, a interpretacija slama srce.

Emilyna ljubav prema tim pločama bila je očigledno tako duboka da bih se uvijek neugodno iznenadio kad bih je zatekao kako s drugim studentima razgovara o nekoj pretencioznoj rock grupi ili ispraznom kalifornijskom kantautoru. Ponekad je diskutirala o "konceptualnom albumu" gotovo na isti način na koji bih ja raspravljao o Gershwinu, Howardu ili Arlenu. Tada bih se morao ugristi za usnu da prikrijem nervozu.

Emily je tada bila vitka i lijepa, i da se na samom početku studija nije skrasila s Charlijem, siguran sam da bi se gomila muškaraca natjecala oko nje. Ali nikad nije bila sklona flertu niti šaranju okolo pa kad je počela hodati s Charlijem, drugi su se udvarači povukli.

"To je jedini razlog zbog kojeg sam ostala s Charlijem", rekla mi je jednom prilikom smrtno ozbiljnog lica, a onda je prasnula u smijeh vidjevši da sam ostao zapanjen. "Šalim se, glupane. Charlie je moj dragi, moj dragi, moj dragi."

Charlie je bio moj najbolji prijatelj na fakultetu. Na prvoj smo godini uvijek bili zajedno i tako sam upoznao Emily. Na drugoj godini Charlie i Emily su stanovali zajedno u kući u gradu i premda sam ih često posjećivao, oni razgovori s Emily uz njezin gramofon postali su prošlost. Kao prvo, kadgod bih svratio uvijek je kod njih sjedilo nekoliko drugih studenata, smijali su se i pričali, a sada je tu bio skupi stereouređaj i prašio je rock koji se moralo nadvikivati.

Charlie i ja smo ostali bliski prijatelji svih ovih godina. Možda se nismo viđali kao prije, ali to je uglavnom zbog udaljenosti. Ovdje u Španjolskoj proveo sam mnoge godine, kao i u Italiji i Portugalu, a Charlie se uvijek zadržavao u Londonu. Ako to zvuči kao da sam ja neki jet-setter, a on kućni tip, to bi doista bilo smiješno. Jer Charlie je ustvari bio onaj koji je uvijek nekamo letio - u Teksas, Tokio, New York - na važne sastanke, a ja sam godinu za godinom živio u istim vlažnim zgradama, ispravljao zadaće ili vodio iste razgovore na usporenom engleskom jeziku. Zovem-se-Ray. Kako-se-ti-zoveš? Imaš-li-djece?

Kad sam nakon fakulteta počeo predavati engleski jezik, to se činilo dosta dobrim izborom - više-manje kao nastavak studiranja. Jezične škole nicale su diljem Europe kao gljive poslije kiše pa ako je sama nastava i bilo dosadno, a uvjeti rada izrabljivački, u tim godinama to vam nije bilo važno. Puno vremena se provodilo u barovima, prijateljstva su se lako sklapala, imali ste osjećaj da ste dio goleme mreže koja se prostire diljem planeta. Upoznavali biste ljude koji su se tek vratili s putovanja Peruom ili Tajlandom, i to bi vas nagnalo da pomislite da, ako želite, možete zauvijek putovati svijetom, i koristiti se svojim poznanstvima kako biste pronašli posao u bilo kojem zabačenom kutku koji vam se sviđa. A uvijek biste pripadali toj neobaveznoj, proširenoj obitelji putujućih nastavnika, uz piće razmjenjujete priče o bivšim kolegama, psihotičnim školskim ravnateljima, ekscentričnim službenicima British Councila.

Krajem osamdesetih pričalo se da se puno može zaraditi držanjem nastave u Japanu, počeo sam ozbiljno planirati da odem, ali ništa od toga nije bilo. Razmišljao sam i o Brazilu, pročitao sam i neke knjige o tamošnjoj kulturi i poslao formulare. Ali nekako mi nije uspjelo da odem tako daleko. Južna Italija, zakratko Portugal pa natrag ovdje u Španjolsku. I dok trepneš okom imaš četrdeset sedam godina, a ljudi s kojima si počeo već su odavno zamijenjeni generacijom koja trača o nekim drugim stvarima, uzima drugačije droge i sluša drugačiju muziku.

U međuvremenu, Charlie i Emily su se vjenčali i skrasili u Londonu. Charlie mi je jednom rekao da ću biti kum kad dobiju dijete. Ali ništa od toga nije bilo. Hoću reći, dijete nisu dobili, a sada je vjerojatno prekasno. Moram priznati da sam zbog toga uvijek osjećao određeno razočaranje. Možda sam uvijek zamišljao da ću kao kum njihovog djeteta uspostaviti službenu poveznicu, ma koliko slabašnu, između njihovog života u Engleskoj i mog ovdje.

Kako bilo, početkom ovog ljeta pošao sam k njima u London. Sve je dogovoreno dobrano prije i kad sam nazvao nekoliko dana prije polaska da provjerim, Charlie je rekao da su njih dvoje "iznimno dobro". Stoga nisam imao nikakvog razloga da očekujem išta drugo osim tetošenja i opuštanja nakon nekoliko mjeseci koji mi baš i nisu bili najbolji u životu.

Ustvari, kad sam tog sunčanog dana izišao na njihovoj stanici podzemne željeznice, bio sam obuzet mislima o tome što bi sada moglo biti novo u "mojoj" spavaćoj sobi nakon prijašnjeg posjeta. S godinama su gotovo uvijek nešto dodavali. Jednom je to bila blistava elektronska sprava koja je stajala u kutu, drugi put su promijenili sav namještaj. U svakom slučaju, gotovo kao stvar načela, soba bi za mene bila pripremljena kako se to radi u boljim hotelima: ručnici spremjeni, kutija keksa pored kreveta, probrani CD-i na noćnom ormariću. Prije nekoliko godina Charlie me uveo u sobu i s nehajnim ponosom počeo paliti svjetla, uključujući i isključujući svakojaku suptilno prikrivenu rasvjetu: iza uzglavlja, iznad ormara i tako dalje. Drugim prekidačem je izazvao duboko brujanje, rebrenice su se počele spuštati na dvama prozorima.

"Gledaj, Charlie, što će ti rebrenice?", upitao sam ga tada. "Kad se probudim, želim vidjeti kako je vani. Zastori će biti dovoljni."

"Te rebrenice su iz Švicarske", rekao je kao da je to objašnjenje dovoljno.

Ali sada me Charlie pratio stubištem mrmljajući nešto sebi u bradu, a kad smo ušli u moju sobu, shvatio sam da se ispričavao. Ugledao sam sobu kakvu nikad nisam vidio. Krevet je bio ogoljen, madraci na njemu umrljani i nakošeni. Po podu su bile hrpe časopisa i knjiga u mekom uvezu, gomile stare odjeće, hokejska palica i prevrnuti zvučnik. Stajao sam na pragu i gledao dok je Charlie napravio mjesto kako bi spustio moju torbu.

"Izgledaš kao da ćeš zatražiti da vidiš upravitelja", gorko je rekao.

"Ne, ne. Samo mi je neobično što ovo vidim."

"To je kaos, znam. Pravi kaos." Sjeo je na madrac i uzdahnuo. "Mislio sam da će cure koje čiste pospremiti sobu. Ali naravno da nisu. Tko će ga znati zašto."

Djelovao je iznureno, a onda je naglo skočio na noge. "Gledaj, idemo van nešto pojesti. Ostavit ću poruku Emily. Možemo u miru polako ručati, a kad se vratimo, tvoja soba - cijeli stan - bit će sređeni."

"Ali ne možemo od Emily tražiti da sve pospremi."

"O, neće ona to učiniti. Nazvat će čistačice. Zna ona kako treba s njima. Ja, ja nemam ni njihov telefonski broj. Ručak, idemo na ručak. Tri jela, boca vina, sve kako ide." To što je Charlie nazivao njihovim

stanom ustvari su dva gornja kata četverokatnice u prestižnoj, ali bučnoj ulici. Izišli smo kroz ulazna vrata, uletjeli u gomilu i prometnu gužvu. Slijedio sam Charlija, prolazeći pored trgovina i ureda do finog malog talijanskog restorana. Nismo imali rezervaciju, ali konobarica je Charlija dočekala kao prijatelja i odvela nas do stola. Pogledao sam oko sebe i zamijetio da je mjesto prepuno poslovnih ljudi u odijelima s kravatama i bilo mi je drago što Charlie izgleda otrcano poput mene. Sigurno je pogodilo o čemu razmišljam jer kad smo sjeli, rekao je:

"O, tako si provincijalan, Ray. Kako bilo, sada je sve drugačije. Predugo si izbivao iz zemlje." A onda alarmantno povišenim glasom: "*Mi* izgledamo kao oni koji su uspjeli. Svi ostali ovdje izgledaju kao osrednji menadžeri." Zatim se nagnuo prema meni i tiše rekao: "Gledaj, moramo razgovarati. Trebam uslugu."

Nisam se mogao sjetiti kad je Charlie zadnji put od mene išta tražio, ali uspio sam nehajno kimnuti glavom i pričekati. Nekoliko sekundi se poigravao sa svojim jelovnikom pa ga je zatim odložio.

"Istina je da Emily i ja prolazimo kroz čupavo razdoblje. Ustvari, odnedavno izbjegavamo jedno drugo. Zato ona nije sada ovdje da te dočeka. Bojim se da možeš biti s jednim od nas dvoje. Nije moguće u isto vrijeme biti i sa mnom i s Emily u istoj prostoriji. Prilično djetinjasto, zar ne?"

"Očito je da sam došao u loše vrijeme. Otići ću, odmah nakon ručka. Odsjest ću kod tete Katie u Finchleyju."

"O čemu to govoriš? Ne slušaš me. Upravo sam ti rekao. Želim da mi učiniš uslugu."

"Mislio sam da je tvoj način da kažeš..."

"Ne, idiote, *ja* sam taj koji se treba izgubiti. Moram otići na neki sastanak u Frankfurt, letim danas popodne. Vratit ću se za dva dana, najkasnije u četvrtak. U međuvremenu ćeš ti biti ovdje. Ti ćeš promijeniti stvari, sve će opet biti kako treba. Kad se vratim, veselo ću vas pozdraviti, poljubiti svoju dragu ženu kao da zadnja dva mjeseca nije ništa bilo i opet ćemo biti skupa."

U tom je trenutku došla konobarica po narudžbe, a kad je otišla, Charlie kao da se nije htio vratiti na tu temu. Umjesto toga me zasuo pitanjima o mom životu u Španjolskoj, a svaki put kad bih mu nešto rekao, dobro ili loše, kiselkasto bi se nasmiješio i odmahnuo glavom

kao da potvrđujem njegova najgora strahovanja. U jednom trenutku pokušao sam mu reći da sada puno bolje kuham - kako sam gotovo sam pripremio božićni švedski stol za više od četrdeset učenika i nastavnika - ali on me prekinuo usred rečenice.

"Slušaj me", rekao je. "Tvoja je situacija beznadna. Moraš dati otkaz. Ali prije toga si moraš osigurati novi posao. Onaj depresivni Portugalac, uzmi ga za posrednika. Osiguraj si mjesto u Madridu, a onda se riješi stana. U redu, evo što ti je činiti. Prvo."

Podigao je ruku i počeo nabrajati upute. Hrana je stigla dok je još imao par prstiju u zraku, ali ju je ignorirao i nastavio dok nije bio gotov. A kad smo počeli jesti, rekao je: "Znam da nećeš učiniti ništa od toga."

"Ne, ne, sve što si rekao stoji."

"Vratit ćeš se i nastaviti po starom. Za godinu dana opet ćemo se naći i ti ćeš kukati zbog istih stvari."

"Nisam kukao..."

"Znaš, Ray, ljudi ti mogu reći samo neke stvari. Nakon toga, moraš sam srediti svoj život."

"U redu, hoću, obećavam. Ali bio si spomenuo nekakvu uslugu."

"A, da." Zamišljeno je žvakao. "Pravo rekavši, to je moj stvarni motiv što sam te pozvao da dođeš. Naravno, sjajno te vidjeti, i tako to. Ali za mene je glavna stvar što želim da učiniš nešto za mene. Uostalom ti si moj najstariji prijatelj, znamo se cijelog života..."

Naglo je nastavio jesti te sam zapanjen shvatio da tiho jeca; ispružio sam ruku preko stola i blago ga primio za rame, ali on je samo nastavio trpati tjesteninu u usta ne podigavši glavu. To je potrajalo minutu ili više, a onda sam opet ispružio ruku i blago ga potapšao po ramenu, ali učinak je bio jednak kao i prvi put. Zatim se pojavila konobarica, veselo se smiješeći, da provjeri je li sve u redu s hranom. Obojica smo rekli da je sve izvrsno, a kad je otišla, Charlie je djelovao pribranije.

"U redu, Ray, slušaj. To što tražim od tebe je vrlo jednostavno. Sve što hoću od tebe je da narednih nekoliko dana provedeš s Emily, budi ugodan gost. To je sve. Dok se ne vratim."

"To je sve? Tražiš od mene da pazim na nju dok te nema?"

"Tako je. Bolje rečeno, neka ona pazi na tebe. Ti si gost. Ima nekoliko stvari koje trebaš učiniti. Kazališne ulaznice i tako dalje.

Vraćam se najkasnije u četvrtak. Tvoj zadatak je da je oraspoložiš i zadržiš u tom raspoloženju. Pa kad se vratim i kažem *Zdravo draga* i zagrlim je, ona će jednostavno odgovoriti *O zdravo, dragi, dobrodošao, kako je bilo?* i onda će me zagrliti. Zatim možemo nastaviti kao i prije. Prije nego što je sav ovaj užas krenuo. To je tvoja zadaća. Vrlo jednostavna, doista."

"Vrlo rado ću učiniti sve što mogu", rekao sam. "Ali gledaj, Charlie, jesi li siguran da je ona u stanju zabavljati goste? Očito prolazite kroz nekakvu krizu. Ona je sigurno uzrujana poput tebe. Iskreno rečeno, ne shvaćam zašto to od mene sada tražiš."

"Kako to misliš, ne shvaćaš? Pitao sam te jer si mi najstariji prijatelj. Da, u redu, imam puno prijatelja. Ali kad je riječ o tome, kad sam dobro razmislio, shvatio sam da bi jedino ti to mogao učiniti."

Moram priznati da me to prilično ganulo. A ipak sam uviđao da tu nešto ne štima, nešto mi nije rekao.

"Mogu shvatiti da me pozivaš da ostanem da ste oboje ovdje", rekao sam, "mogao bih vidjeti kako bi to išlo. Vi ne razgovarate jedno s drugim, ti pozivaš gosta kao diverziju, oboje dajete sve od sebe, stvari se polako pokreću. Ali u ovom slučaju to neće ići, jer ti nećeš biti ovdje."

"Učini to za mene, Ray. Mislim da će ići. Emily se uvijek razveseli kad dođeš."

"Razveseli se kad dođem? Znaš, Charlie, želim pomoći. Ali možda si ovo pogrešno shvatio. Jer imam dojam, otvoreno rekavši, da Emily uopće nije bila vesela kad sam dolazio, čak ni u najboljim vremenima. Zadnjih nekoliko posjeta, bila je... pa, izrazito nestrpeljiva sa mnom."

"Pazi, Ray, vjeruj mi. Znam što radim."

Kad smo se vratili, Emily je bila u stanu. Priznajem, ostao sam zatečen koliko je ostarjela. Nije se radilo samo o tome da je od mog zadnjeg posjeta znatno dobila na težini: njezino lice, nekad tako umilno bez ikakva truda, sada je izrazito podsjećalo na buldoga, neugodno iskrivljenih usta. Sjedila je na kauču u dnevnom boravku i čitala *The Financial Times*, a kad sam ušao, natmureno je ustala.

"Drago mi je da te vidim, Ray", rekla je, na brzinu me poljubivši u obraz, a onda je opet sjela. Zbog načina na koji je to učinila došlo mi je da se duboko ispričam jer ih ometam u najnezgodnije vrijeme. Ali

prije nego što sam uspio išta reći, lupnula je rukom pored sebe na kauču i rekla: "A sad, Raymonde, sjedni ovdje i odgovori na moja pitanja. Želim znati sve što si do sada radio."

Sjeo sam i ona me počela ispitivati, baš kao i Charlie u restoranu. U međuvremenu, Charlie se pakirao za put, ulazio je i izlazio iz sobe tražeći razne stvari. Zamijetio sam da ne gledaju jedno drugo, ali činilo se da im nije neugodno biti u istoj prostoriji, usprkos tome što je on tvrdio. Premda nisu izravno razmijenili ni riječ, Charlie se uključivao u razgovor na neki čudan, distanciran način. Na primjer, kad sam Emily objašnjavao zašto je tako teško pronaći cimeru s kojim bih podijelio teret stanarine, Charlie je povikao iz kuhinje: "Tamo gdje on stanuje, to nije za dvoje ljudi! To je za jednu osobu, i to onu koja ima malo više novca nego što će on ikad imati!"

Emily na to nije ništa odgovorila, ali sigurno je upila informaciju, jer je zatim nastavila: "Raymonde, nisi smio uzeti takav stan."

To se nastavilo još barem dvadesetak minuta, Charlie sa svojim upadicama sa stubišta ili u prolazu kroz kuhinju, obično bi nešto viknuo što se odnosilo na mene u trećem licu. U jednom trenutku Emily je odjednom rekla:

"Oh, iskreno, Raymonde. Dopuštaš da te nemilice iskorištava ta grozna jezična škola, puštaš da te gazdarica pljačka kao budalu, a što činiš? Spetljaš se s nekom praznoglavom curom koja ima problema s pićem, a nema čak ni posao da si to priušti. Kao da namjerno pokušavaš izbaciti iz takta svakoga kome je imalo stalo do tebe!"

"Ne može očekivati da će cijelo to pleme opstati!" grunuo je Charlie iz hodnika. Čuo sam da je iznio kofer. "Sve je u najboljem redu kad se ponašaš poput adolescenta i deset godina nakon što je taj period prošao. Ali nastaviti na taj način kad imaš skoro pedeset godina!"

"Imam samo četrdeset sedam..."

"Kako to misliš, imaš *samo* četrdeset sedam?" Emilyn glas bio je nepotrebno glasan jer sam sjedio tik do nje. "*Samo* četrdeset sedam. To "*samo*", upravo to uništava tvoj život, Raymonde. Samo, samo, samo. Samo radim najbolje što mogu. Samo četrdeset sedam. Ubrzo ćeš imati *šezdeset sedam* i samo ćeš se vrtjeti u jebenom krugu pokušavajući zadržati jebeni krov nad glavom!"

"On se mora stvarno dobro skockati!", viknu Charlie niz stubište. "Mora stisnuti jebenu petlju sve dok ga ne počne gušiti!"

"Raymonde, zar nikada nisi zastao i upitao se tko si?" upita Emily. "Kad razmišljaš o svojim sposobnostima, nije li te sram? Pogledaj kakav život imaš! To je... to je jednostavno da poludiš! Dođe ti da pukneš od muke!"

Charlie se pojavio na vratima u kišnom ogrtaču, na trenutak su uglas vikali različite stvari prema meni. Zatim je Charlie prestao, izjavivši da odlazi - kao da mu se gadim - i nestao.

Njegov odlazak naglo je zaustavio Emilynu tiradu, a ja sam iskoristio priliku da ustanem, rekavši: "Oprosti, idem samo pomoći Charliju oko prtljage."

"Zašto bi mi trebala pomoć oko prtljage?", rekao je Charlie iz hodnika. "Imam samo jednu torbu."

Ali pustio je da ga ispratim na ulicu ostavivši me s koferom dok je na rubu pločnika pozivao taksi. Činilo se da ih nema na vidiku i on se zabrinuto nagnuo, napola uzdignute ruke.

Prišao sam mu i rekao: "Charlie, mislim da ovo neće ići."

"Što neće ići?"

"Emily me užasno mrzi. Takva je nakon što je bila sa mnom nekoliko minuta. A kakva će biti nakon tri dana? Zašto, zaboga, misliš da ćete opet uspostaviti ravnotežu i ugledati svjetlo?"

Dok sam to izgovarao, nešto mi je prošlo kroz glavu te sam ušutio. Zamijetivši promjenu, Charlie se okrenuo i pažljivo me promotrio.

"Mislim", rekao sam, konačno, "da imam ideju zašto baš ja i nitko drugi."

"Aha. Nije li to Ray ugledao svjetlo?"

"Da, možda jesam."

"Ali, kakve to ima veze? Sve ostaje isto, posve isto, to što tražim od tebe." U njegovim su očima opet bile suze. "Sjećaš se, Ray, kako je Emily uvijek govorila da vjeruje u mene? To je govorila puste godine. Vjerujem u tebe, Charlie, ti možeš do samog vrha, ti si stvarno talentiran. Tako je govorila do prije tri, četiri godine. Znaš li koliko je to zamorno? Dobro mi je išlo. *Meni* dobro ide. Savršeno. Ali ona je mislila da sam predodređen za... Tko će ga znati, predsjednika jebenog svijeta, tko će ga znati! Ja sam samo običan momak kojem

dobro ide. Ali ona na to gleda drugačije. O tome se u biti radi, u biti svega što je pošlo po zlu."

Počeo je polako hodati pločnikom, obuzet mislima. Pohitao sam natrag do njegovog kofera i počeo ga vući na kotačićima. Na ulici je još uvijek bila gužva pa sam s mukom održavao korak s njim nastojeći da se ne sudaram s drugim pješacima. Ali Charlie nije usporavao, ne zamjećujući moje poteškoće.

"Ona misli da sam iznevjerio sebe", govorio je. "Ali nisam, sve je u najboljem redu. Kad si mlad, beskrajni horizonti su sjajna stvar. Ali u našim godinama, onda moraš... moraš sebi stvoriti određenu perspektivu. To mi se mota po glavi kadgod postane nepodnošljiva u vezi toga. Perspektiva, potrebna joj je perspektiva. I onda govorim sebi, gledaj, dobro mi ide. Pogledaj gomilu drugih, naših znanaca. Pogledaj Raya. Pogledaj kakvu je gadnu svinjariju napravio od svog života. Potrebna joj je perspektiva."

"I onda si odlučio pozvati me u goste. Da budem gospodin Perspektiva."

Charlie je konačno zastao i pogledao me u oči. "Nemoj me pogrešno shvatiti, Ray. Ne kažem da si potpuno promašen ili tako nešto. Znam da nisi narkoman ni ubojica. Ali u odnosu na mene, pravo rečeno, nisi baš oličenje uspjeha. Zato te molim, molim te da to učiniš za mene. Mi smo došli do samog kraja, očajan sam, potrebna mi je tvoja pomoć. A što tražim od tebe, za boga miloga? Samo da budeš dobar i drag kakav si inače. Ništa više i ništa manje. Učini to za mene, Raymonde. Za mene i Emily. Još nije sve gotovo između nas, znam da nije. Samo budi kakav jesi nekoliko dana dok se ne vratim. Ne tražim previše, zar ne?"

Duboko sam udahnuo i rekao: "U redu, u redu, ako misliš da će to pomoći. Ali neće li Emily prije ili kasnije sve to prozreti?"

"A zašto bi? Zna da imam važan sastanak u Frankfurtu. Za nju je cijela ta stvar jednostavna. Ona se samo brine za gosta, to je sve. Njoj je to drago i ti si joj drag. Pogledaj, taksi." Mahnito je mahao, a kad nam se vozač približio, čvrsto me uhvatio za ruku. "Hvala ti, Ray. Ti ćeš pokrenuti stvari za nas, znam da hoćeš."

Kad sam se vratio, Emily se totalno promijenila. Dočekala me u stanu kao da se radi o jako starom i boležljivom rođaku. Uljudno se smješkala i blago me hvatala za ruku. Kad sam rekao da hoću čaj,

povela me u kuhinju, posjela za stol i zatim je nekoliko sekunda stajala zamišljeno gledajući u mene. Konačno je tiho rekla:

"Žao mi je što sam se maloprije onako ponašala prema tebi, Raymonde. Nemam nikakvog prava da s tobom razgovaram na taj način." Zatim se okrenula da skuha čaj i nastavila: "Prošlo je puno godina otkako smo zajedno studirali. To uvijek zaboravim. Ni u snu ne bih tako razgovarala s drugim prijateljima. Ali kad je riječ o tebi, pa, kad te pogledam, učini mi se kao da smo još uvijek isti kao što smo tada bili i onda jednostavno zaboravim. Ne smiješ to uzeti ozbiljno."

"Ne, ne. Nisam to uopće uzeo ozbiljno." I dalje sam razmišljao o razgovoru koji sam netom vodio s Charlijem, zacijelo sam djelovao odsutno. Mislim da je Emily to pogrešno shvatila, jer joj je glas postao još blaži.

"Tako mi je žao što sam te uzrujala." Pažljivo je poredala niz kolačića na pladanj ispred mene. "Radi se o tome, Raymonde, u to vrijeme mogli smo ti reći ama baš sve, ti bi se samo nasmijao i mi bismo se smijali i sve bi bila dobra šala. Baš sam šašava, mislim da si još uvijek takav."

"Pa, ustvari, *još uvijek* sam više-manje takav. Nisam ništa mislio."

"Nisam shvatila", nastavila je, očigledno me nije slušala, "koliko si se promijenio. Nalaziš se na samom rubu."

"Pazi, Emily, stvarno mi nije toliko loše..."

"Pretpostavljam da su protekle godine ostavile dubok trag na tebi. Kao da se nalaziš na rubu litice. Još samo jedan korak i slomit ćeš se."

"Misliš, pasti."

Bila je zauzeta oko čajnika, ali sada se okrenula i opet pogledala u mene. "Ne, Raymonde, nemoj to govoriti. Čak ni u šali. Ne želim nikada čuti da govoriš takve stvari."

"Ne, pogrešno si shvatila. Rekla si da ću se slomiti, ali ako se nalazim na rubu litice, onda ću pasti, neću se slomiti."

"O, nesretno stvorenje." Činilo se da me još uvijek ne sluša. "Nisi ni sjena Raymond u iz onih vremena."

Zaključio sam da je najbolje ništa ne reći pa smo nekoliko trenutaka u tišini čekali da čajnik uzavre. Pripremila je šalicu čaja za mene, ali ne i za sebe i stavila je ispred mene.

"Tako mi je žao, Ray, ali sada se moram vratiti u ured. Imam dva sastanka koja nikako ne smijem propustiti. Da sam samo znala da ćeš doći, ne bih te morala ostaviti. Promijenila bih raspored. Ali nisam, čekaju me da se vratim. Nesretni Raymond. Što ćeš raditi ovdje, posve sam?"

"Bit će sjajno. Doista. Ustvari, nešto sam razmišljao. Zašto nam ne bih spremio večeru dok te nema? Sigurno nećeš vjerovati, ali naučio sam dosta dobro kuhati. Ustvari, imali smo švedski stol prije Božića..."

"To je tako divno od tebe, želiš pomoći. Ali mislim da bi se sada trebao odmoriti. Uostalom, nepoznata kuhinja može biti strašno stresna. Zašto se ne bi fino raskomotio, pripremi kupku sa mirisnim biljem, slušaj muziku. Ja ću se pobrinuti za večeru kad se vratim."

"Ali ne želiš se brinuti za jelo nakon cijelog dana u uredu."

"Ne, Ray, samo se ti opusti." Izvadila je posjetnicu i stavila je na stol. "Tu je moja direktna linija i moj mobitel. Sada *moram* poći, ali možeš me nazvati kadgod želiš. I upamti, ne izlazi se nikakvom stresu dok me nema."

*

Već neko vrijeme nije mi lako potpuno se opustiti u mom stanu. Ako sam sam kod kuće, postajem sve nervozniji, ne mogu prestati razmišljati o tome da negdje vani propuštam neki presudni susret. Ali kad sam sam kod nekog drugog, često me preplavi ugodan osjećaj spokojstva. Obožavam utonuti u nepoznat kauč s bilo kakvom knjigom koja se nalazi u blizini. Upravo sam to učinio tada, nakon što je Emily otišla. Odnosno, nekako sam uspio pročitati par poglavlja *Mansfield Parka* prije nego što sam zadrijemao na dvadesetak minuta.

Kad sam se probudio, popodneвно sunce je ulazilo u stan. Ustao sam s kauča i pronjuškao naokolo. Možda su čistačice doista došle dok smo bili na ručku ili je možda Emily sama pospremila, u svakom slučaju, veliki dnevni boravak izgledao je gotovo besprijekorno. Bez obzira na urednost, namješten je sa stilom, moderni dizajnerski namještaj i umjetnine - premda bi netko neljubazan mogao zamijetiti da je to samo zbog dojma. Pregledao sam knjige, zatim zavirio u kolekciju CD-a. Gotovo isključivo rock ili klasika, ali na kraju sam, nakon nekog vremena, u sjeni uspio pronaći zatureni manji izbor

posvećen Fredu Astaireu, Chetu Bakeru, Sarah Vaughan. Zbunilo me što je Emily svoju dragocjenu kolekciju vinila zamijenila CD-ovskim reinkarnacijama, ali nisam se zadržao nad time te sam polako krenuo prema kuhinji.

Otvarao sam kuhinjske ormariće tražeći kekse ili čokoladu kad sam spazio nekakav mali notes na kuhinjskom stolu. Bio je u grimiznom, podstavljenom povezu zbog čega se isticao usred elegantnih, minimalističkih površina u kuhinji. Emily je u žurbi prije odlaska ispraznila i iznova napunila svoju torbicu na stolu dok sam pio čaj. Očito je slučajno za sobom ostavila taj notes. Ali zatim ini je gotovo u istom času nešto palo na pamet: ova grimizna bilježnica neka je vrst privatnog dnevnika, Emily ga je tu namjerno ostavila, s namjerom da zavirim u njega. Imala je neki razlog zbog kojeg bi joj bilo neugodno otvoreno mi ga povjeriti pa je na ovaj način htjela podijeliti svoja unutarnja previranja.

Stajao sam tamo neko vrijeme zureći u notes. Zatim sam posegnuo za njim, prstima rastvorio stranice otprilike po sredini i pažljivo ga podigao. Prizor zbijenog Emilynog rukopisa nagnao me da povučem prste pa sam se odmaknuo od stola govoreći sam sebi da po tome ne bih smio njuškati, bez obzira na Emilyne nakane u nekom iracionalnom trenutku.

Vratio sam se u dnevni boravak, sjeo na kauč i pročitao nekoliko stranica *Mansfeld Parka*. Ali više se nisam mogao koncentrirati. Misli su mi se neprestano vraćale grimiznom notesu. A što ako to uopće nije bio impulzivnan čin? Što ako je to danima planirala? Što ako je tu nešto pažljivo sročila da bih ja pročitao?

Nakon desetak minuta vratio sam se u kuhinju i još neko vrijeme zurio u grimizni notes. Zatim sam sjeo, onako kako sam sjedio dok sam pio čaj, privukao notes i otvorio ga.

Odmah mi je bilo jasno da ako Emily i povjerava svoje najintimnije misli dnevniku, taj dnevnik svakako nije ovdje. To što je bilo ispred mene u najboljem je slučaju ekskluzivni rokovnik. Svakog je dana unosila različite bilješke za sebe, a neke su bile vrlo ambiciozne. Na jednom je mjestu masnim slovima pisalo: "Ako još nije nazvana Mathilda, ZA KOJEG VRAGA NIJE??? UČINI TO!!!" Druga je glasila; "Dovrši Philipa Jebenog Rotha. Vrati ga Marion!"

A zatim, dok sam listao stranice, naišao sam na ovo: "Raymond dolazi u ponedjeljak. Uh, uh."

Okrenuo sam još nekoliko stranica i pročitao: "Ray sutra. Kako preživjeti?"

Na kraju, napisano upravo tog jutra usred bilješki o raznim kućanskim poslovima: "Kupi vino za dolazak Princa Kenjkavaca."

Princ Kenjkavaca? Trebalo mi je neko vrijeme da shvatim kako se to doista odnosi na mene. Izvrtio sam sve moguće varijante - klijent? vodoinstalater? - ali na kraju, s obzirom na datum i kontekst, morao sam priznati da nema drugih ozbiljnih kandidata. Zatim me odjednom njezina puka bezobzirnost, to što me tako titulirala, lupila neočekivanom snagom te sam bez razmišljanja zgužvao uvredljivu stranicu.

Nije to bio previše žestok čin: stranica nije ni potrgana. Samo sam stisnuo šaku jednom kretnjom, u narednoj sekundi opet sam se mogao kontrolirati, ali naravno, tada je već bilo kasno. Rastvorio sam šaku i uvidio da ne samo što je dotična stranica postala žrtvom mog bijesa, nego i dvije ispod nje. Pokušao sam izravnati stranice kako bi zadobile prvobitan izgled, ali one su se opet svijale, kao da se žele pretvoriti u loptu smeća.

Ipak sam pokušavao na svakojake načine ispeglati oštećene stranice, što je potrajalo neko vrijeme. Kad sam se spremao priznati da su moja nastojanja uzaludna - da ništa što bih sada učinio ne može prikriti ono što sam već učinio - postao sam svjestan da negdje u stanu zvoni telefon.

Odlučio sam ga ignorirati, nadalje razmišljajući o posljedicama ovoga što se netom zbilo. Ali onda se uključila sekretarica te sam začuo Charlijev glas kako ostavlja poruku. Možda sam naslutio da se tu nalazi izlaz, možda sam se jednostavno htio nekome povjeriti, ali zatekao sam se kako hitam u dnevni boravak i grabim telefon sa staklenog stolića.

"O, *ti* si tu." Charlie je zvučao pomalo uvrijeđeno što prekidam njegovu poruku.

"Charlie, slušaj. Upravo sam učinio nešto jako glupo."

"Na aerodromu sam", rekao je. "Let je odgođen. Želim nazvati taksi službu koja me treba skupiti u Frankfurtu, ali nisam ponio njihov broj. Trebaš mi ga pročitati."

Počeo mi je tumačiti gdje ću pronaći telefonski imenik, ali sam ga prekinuo:

"Gledaj, upravo sam učinio nešto glupo. Ne znam što da radim."

Nekoliko sekundi bilo je tiho. Zatim je rekao: "Možda razmišljaš, Ray. Možda misliš da postoji neka druga. Da sam sada otišao do nje. Učinilo mi se da možda o tome razmišljaš. Uostalom, to bi se uklapalo u to što si zamijetio. Stanje u kojem je Emily bila kad sam otišao, sve skupa. Ali griješiš."

"Da, shvaćam te. Ali gledaj, moram ti nešto reći..."

"Prihvati to, Ray. Griješiš. Nema druge žene. Idem u Frankfurt na sastanak o promjeni naše agencije u Poljskoj. Tamo sada idem."

"Dobro, čuo sam te."

"U svemu ovome nikad nije bila druga žena. Druge ne bih ni pogledao, sigurno ne na ozbiljan način. To je istina. To je jebena istina i nema ništa više u tome!"

Počeo je vikati, premda je to zacijelo bilo zbog silne buke oko njega u čekaonici. Zatim se stišao i trebao sam napregnuti sluh da razaznam nije li opet počeo plakati, ali samo sam čuo buku na aerodromu. Odjednom je rekao:

"Znam o čemu razmišljaš. Razmišljaš, u redu, nema druge žene. Ali postoji li drugi *muškarac*? Hajde, priznaj, o tome razmišljaš, zar ne? Hajde, reci!"

"Ustvari, ne. Nikad mi nije palo na pamet da bi ti mogao biti gej. Čak ni onda nakon finala kad si se jako napio i pretvarao..."

"Zaveži, budalo! Mislim na drugog muškarca kao Emilynog ljubavnika! Emilyn ljubavnik, postoji li taj jebeni lik? To ti hoću reći. A odgovor, po meni, glasi ne, ne, ne. Nakon svih ovih godina, mogu je dobro pročitati. Ali nevolja je u tome, upravo zato jer je tako dobro poznajem, mogu još nešto reći. Mogu reći da je o tome počela razmišljati. Tako je, Ray, ona gleda druge momke. Momke poput Davida jebenog Coreya!"

"Tko je taj?"

"David jebeni Corey je ljigava odvjatnička gnjida koja se dobro snašla. Znam točno koliko dobro, jer mi je rekla koliko dobro, do mučnih detalja."

"Misliš... da se oni viđaju?"

"Ne, upravo sam ti rekao! Nema ničega, još ne! Kako bilo, David jebeni Corey ne bi na nju trošio vrijeme. Oženjen je za neku glamuroznu pičku koja radi za Conde Nast."

"Onda si miran..."

"Nisam miran, jer tu je i Michael Addison. I Roger van der Berg, nova zvijezda Merrill Lyncha koji svake godine ide na Svjetski ekonomski forum..."

"Pazi, Charlie, molim te slušaj. Imam problem. Nije veliki problem, priznajem. Ali ipak je problem. Molim te slušaj."

Konačno sam mu uspio reći što se dogodilo. Sve sam prepričao iskreno koliko sam mogao, premda sam možda olako prešao preko toga kako sam pomislio da mi je Emily ostavila povjerljivu poruku.

"Znam da je jako glupo", rekao sam kad sam dovršio. "Ali ona ga je tu ostavila, upravo tu na kuhinjskom stolu."

"Da." Charlie je sada zvučao puno mirnije. "Da. Tu si se dao upecati."

Zatim se nasmijao. Ohrabren time i ja sam se nasmijao. "Čini mi se da pretjerujem", rekao sam. "Uostalom, ne radi se o njezinom privatnom dnevniku niti nečem takvom. To je samo podsjetnik..." Stao sam jer se Charlie nije prestajao smijati, u njegovom smijehu osjećala se histerija. Zatim je prestao i ravnodušno rekao.

"Ako sazna, otkinut će ti muda."

Nastupila je kraća stanka dok sam slušao buku aerodroma. Zatim je nastavio: "Prije nekih šest godina i ja sam otvorio tu knjigu, odnosno takvu istu za tu godinu. Tek tako, dok sam sjedio za kuhinjskim stolom, a ona je nešto kuhala. Znaš već, bez razmišljanja sam ga rastvorio dok sam pričao o nečemu. Smjesta je to zamijetila i rekla mi da zbog toga nije nimalo sretna. Ustvari, tada mi je rekla da će mi otkinuti muda. Vitlala je oklagijom pa sam istaknuo da svoju prijetnju ne bi baš uspješno mogla ostvariti oklagijom. Tada je rekla da je oklagija za poslije. Za ono što će im učiniti nakon što ih otkine."

U pozadini se čula najava leta.

"I što mi onda predlažeš da učinim?", upitao sam.

"A što možeš učiniti? Nastavi izravnavati stranice. Možda neće primijetiti."

"Pokušao sam i nije uspjelo. Nema šanse da ne primijeti..."

"Pa, Ray, previše mi se toga mota po glavi. Pokušavam ti reći da svi ti muškarci o kojima Emily sanjari ustvari nisu potencijali ljubavnici. To su samo likovi koje ona smatra divnima jer vjeruje da su toliko toga postigli. Ona ne vidi njihove manjkavosti. Njihovu puku... *brutalnost*. Uostalom oni su iznad njezine razine. Radi se o tome, a to je toliko patetično, tužno i ironično u svemu ovome, radi se o tome, na kraju krajeva, ona voli *mene*. Ona me još uvijek voli. To znam, to znam."

"Dakle, Charlie, nemaš nikakav savjet."

"Ne! Nemam nikakav jebeni savjet!" Opet je vikao na sav glas. "Smisli nešto! Ukrcaj se na svoj avion, a ja ću na svoj. I vidjet ćemo čiji će se srušiti!"

Nakon toga se Charlie izgubio. Svalio sam se na kauč i duboko udahnuo. Rekao sam sam sebi da ne smijem izgubiti osjećaj za realnost, ali cijelo vrijeme u truhu mi se stvarala blaga mučnina i panika. Kroz glavu su mi prolazile svakojake zamisli. Jedno rješenje je da jednostavno odem iz stana, na nekoliko godina prestanem kontaktirati s Charlijem i Emily i nakon toga im pošaljem pažljivo sročeno pismo. Čak i u stanju u kojem sam bio odbacio sam taj plan kao previše očajnički. Bolji je plan polako iskapiti sve boce iz njihovog bara pa kad se Emily vrati kući, zateći će me u patetičnom pijanstvu. Onda bih mogao reći da sam zavirio u njezin dnevnik i u alkoholnom deliriju se okomio na neke stranice. Ustvari, u nerazboritom pijanstvu mogao bih odglumiti povrijeđenu stranu, vikati i upirati prstom, govoriti joj koliko su me duboko povrijedile te riječi o meni, a napisao ih je netko na čiju sam ljubav i prijateljstvo uvijek računao i sama pomisao na nju pomogla mi je da prebrodim najgore trenutke u nepoznatim i samotnim zemljama. Ali iako je taj plan imao svojih prednosti s praktičnog gledišta, tu sam mogao još nešto naslutiti - nešto pri samom dnu, nešto što se nisam usuđivao bolje pogledati - za što sam znao da bi me posve onemogućilo.

Nakon nekog vremena telefon je zazvonio i na sekretarici se opet začuo Charlijev glas. Kad sam podigao slušalicu, zvučao je znatno smirenije. "Sada sam kod izlaza", rekao je. "Žao mi je ako sam bio malo neugodan. Na aerodromima se uvijek tako osjećam. Ne mogu se smiriti sve dok ne sjednem točno kraj izlaza. Ray, slušaj, ima jedna stvar koje sam se sjetio. Tiče se naše strategije."

"Naše strategije?"

"Da, naše ukupne strategije. Naravno, shvatio si, ovo nije vrijeme za sitna naštimavanja istine kako bi se prikazao u boljem svjetlu. Apsolutno nije vrijeme za sitne samodopadne prozirne laži. Ne, ne. Sjećaš se, zar ne, zašto si uopće dobio ovu zadaću. Ray, na tebi je da se Emily prikažeš upravo onakav kakav jesi. Ukoliko tako postupiš, naša strategija neće izgubiti smjer."

"Pa, gledaj, nisam baš krenuo u smjeru na kojem će me Emily vidjeti kao svog najvećeg junaka..."

"Da, ti shvaćaš situaciju i na tome sam ti zahvalan. Ali nešto mi je palo na pamet. Ima jedna stvar, jedna mala stvar u tvom repertoaru koja se ne uklapa. Vidiš, Ray, ona ima tu ideju da imaš dobar glazbeni ukus."

"Aha..."

"Jedino bi tada spomenula *tebe*, da me ponizi u području glazbenog ukusa. Jedino po tome nisi apsolutno savršen za svoju trenutnu zadaću. Dakle, Ray, moraš obećati da o tome nećeš razgovarati."

"O, zaboga..."

"Učini mi to, Ray. Ne tražim previše. Samo nemoj početi o tome... toj tugaljivoj nostalgичnoj glazbi koja se njoj sviđa. A ako *ona* potakne tu temu, jednostavno se pravi glup. To je sve što tražim od tebe, Ray. Inače, jednostavno budi prirodan. Ray, mogu li u tome računati na tebe, mogu li?"

"Pa, mislim da možeš. Sve je ovo ionako prilično apstraktno. Ne vidim kako ćemo nas dvoje ove večeri razgovarati o bilo čemu."

"Dobro! To je onda riješeno. A sad, idemo na tvoj problemčić. Bit će ti drago čuti da sam o tome malo razmislio. I imam rješenje. Slušaš li?"

"Da, slušam."

"Ima jedan par koji često svraća. Angela i Solly. Oni su u redu, ali da nam nisu susjedi, mi s njima ne bismo imali ništa. Kako bilo, oni često navrate. Znaš, navrate bez najave, očekuju šalicu čaja. Ovo ti hoću reći. Oni se pojavljuju u više navrata na dan kad izvode Hendrixa."

"Hendrixa?"

"Hendrix je smrdljivi, divlji, zacijelo po život opasan labrador. Angeli i Sollyju, naravno, ta grozna kreatura predstavlja dijete koje nikad nisu imali. Ili ono koje još nisu dobili, vjerojatno su još uvijek dovoljno mladi za pravu djecu. Ali ne, oni više vole dragog, dragog Hendrixa. A kad svrate, dragi Hendrix rutinski demolira cijeli stan, neumoljivo poput bezosjećajnog provalnika. Sruši stojeću lampu. *Ajme, nije važno, dragi, jesi li se ustrašio?* Vidiš o čemu se radi. Slušaj sad. Prije nekih godinu dana imali smo onu monografiju, koštala je pravo bogatstvo, puna umjetničkih slika mladih homića kako poziraju u sjevernoafričkoj kazbi. Emily ju je voljela držati otvorenu na određenoj stranici, mislila je da se slaže s kaučom. Razbjesnila bi se ako bih okrenuo tu stranicu. Kako bilo, prije nekih godinu dana dolazi Hendrix i sažvače sve skupa. Upravo tako, zario je zube u te šarene fotografije i sažvakao dvadesetak stranica prije nego što ga je Mamica nagovorila da prestane. Shvaćaš zbog čega ti ovo govorim, zar ne?"

"Da. Odnosno, nazirem mogući izlaz, ali..."

"U redu, nacrtat ću ti. Ovo ćeš reći Emily. Netko je pozvonio, ti si otvorio vrata i pojavio se onaj par s Hendrixom koji je cimao povodac. Rekli su ti da se zovu Angela i Solly, dobri prijatelji koji su svratili na čaj. Pustio si ih unutra, Hendrix je podivljao i sažvakao dnevnik. To je posve moguće. Što je sad? Zašto mi ne zahvaljuješ? To vam baš ne paše, gospodine?"

"Jako sam ti zahvalan, Charlie. Samo razmišljam o tome, to je sve. Gledaj, kao prvo, što ako se ti ljudi pojave ovdje? Mislim, nakon što se Emily vrati."

"I to je moguće, čini mi se. Mogu ti samo reći da stvarno ne bi imao sreće ako se to dogodi. Kad sam rekao da oni često svraćaju, mislio sam možda jednom mjesečno. Stoga prestani tražiti dlaku u jajetu i budi zahvalan."

"Ali, Charlie, nije li to malo nategnuto, da bi taj pas zagrizao baš u dnevnik, i to upravo te stranice?"

Čuo sam kako je uzdahnuo. "Pretpostavio sam da ti se ne treba baš sve nacrtati. Naravno, moraš napraviti malo nereda. Sruši lampu, prospi šećer po kuhinjskom podu. Treba izgledati kao da je Hendrix mahnitao po stanu. Evo, pozivaju putnike na ukrcaj. Moram poći. Kad stignem u Njemačku provjerit ću kako stvari stoje."

Dok sam slušao Charlija, obuzeo me osjećaj sličan onome kad netko počne pričati o svom snu ili o tome kako je ulupio vrata automobila. Njegov plan je bio jako dobar - vrlo domišljat - ali nisam mogao shvatiti kakve to ima veze s onim što bih ustvari htio reći ili učiniti kad se Emily vrati kući pa sam bio sve nestrpljiviji. Ali kad Charlija više nije bilo, uvidio sam da je njegov poziv na mene djelovao poput hipnoze. Premda je moja glava otpisivala njegov plan kao idiotski, moje ruke i noge su krenule u realizaciju njegovog "rješenja".

Počeo sam s obaranjem stojeće lampe. Pazio sam da ništa ne oštetim, prvo sam skinuo sjenilo i vratio ga natrag nakošenog tek kad je sve bilo aranžirano na podu. Zatim sam s police s knjigama uzeo vazu i položio je na tepih, oko nje sam raširio suhe trave koje su bile unutra. Zatim sam izabrao dobro mjesto pored stolića da "srušim" koš za papir. Nisam vjerovao da ću išta time postići, ali sve me to poprilično smirilo. Zatim sam se sjetio da bi se taj vandalizam trebao odnositi na dnevnik te sam krenuo u kuhinju.

Nakon kraćeg razmišljanja, iz ormarića sam uzeo zdjelu sa šećerom, stavio je na stol pored grimiznog notesa i polako nagingjao dok šećer nije počeo curiti van. Morao sam se potruditi da mi zdjela ne padne sa stola, ali na kraju sam uspio. Do tada je nestao osjećaj panike koji me grizao. Nisam baš bio spokojan, ali sada se činilo glupavim što sam se doveo u stanje u kojem sam bio.

Vratio sam se u dnevni boravak, legao na kauč i uzeo knjigu Jane Austin. Nakon nekoliko redaka, obuzeo me užasan umor i ubrzo sam opet utonuo u san.

Probudio me telefon. Kad se na sekretarici začuo Emilyn glas, ustao sam i javio se.

"Moj bože, Raymonde, *ti* si. Kako si, dragi? Kako se osjećaš? Jesi li se uspio opustiti?"

Uvjeravao sam je da jesam, da sam ustvari spavao.

"O, kakva šteta! Sigurno tjednima nisi dobro spavao i upravo kad si za trenutak uspio konačno počinuti, eto mene da te uznemirim! Tako mi je žao! A žao mi je, Ray, i zbog toga što ću te morati razočarati. Ovdje je nastupila apsolutna kriza, i neću se moći vratiti kući tako brzo kako sam se nadala. Ustvari, zadržat ću se barem još sat vremena. Moći ćeš izdržati još malo, zar ne?"

Ponovio sam da se osjećam opušteno i spokojno.

"Da, sada doista zvučiš stabilno. Tako mi je žao, Raymonde, ali moram poći i srediti ove stvari. Uzmi sve što želiš i trebaš. Zbogom, dragi."

Odložio sam slušalicu i protegnuo ruke. Svjetlost se počela gubiti pa sam krenuo po stanu paliti svjetla. Zatim sam razmislio o tome kako sam "rasturio" dnevni boravak i što sam dulje gledao, sve je više izgledalo namješteno. Osjećaj panike iznova je rastao u mom trbuhu.

Telefon je opet zazvonio, sada je bio Charlie. Rekao mi je da čeka prtljagu na frankfurtskom aerodromu.

"Trebam im jebena gladna godina. Još se ni jedna torba nije pojavila. Kako tebi tamo ide? Gospođa se još nije vratila kući?"

"Ne, još nije. Gledaj, Charlie, taj tvoj plan. Neće uspjeti."

"Kako to misliš, neće uspjeti? Nemoj mi reći da si cijelo vrijeme vrtio palčeve i premišljao se."

"Učinio sam kako si rekao. Napravio sam nered, ali ne djeluje uvjerljivo. Jednostavno ne izgleda kao da je tu bio pas. Izgleda kao neka umjetnička izložba."

Za trenutak je šutio, možda je pazio na dolazak prtljage. Zatim je rekao: "Shvaćam tvoj problem. To je tuđe vlasništvo. Moraš imati skrupula. Slušaj onda, nabrojati ću neke stvari koje jedva čekam vidjeti razbijene. Slušaš li, Ray? *Želim* da razbiješ sljedeće stvari. Onog blesavog porculanskog vola. Nalazi se pored CD-a, *To* nam je poklonio David jebeni Corey kad se vratio iz Lagosa. Za početak to razbij. Ustvari, nije me briga što ćeš uništiti. Sve uništi!"

"Charlie, mislim da bi se trebao smiriti."

"U redu, u redu. Ali taj je stan prepun smeća. Kao i naš brak ovoga časa. Prepun otrcanog smeća. Taj crveni kauč od spužve, znaš na koji mislim, Ray?"

"Da. Na njemu sam upravo odrijemao."

"Taj je odavno trebao završiti u kontejneru. Zašto ne bi razderao tkaninu i razbacao punjenje po sobi."

"Charlie, moraš se sabrati. Ustvari, palo mi je na pamet da mi uopće ne pokušavaš pomoći. Samo me koristiš kao oruđe da iskališ svoj bijes i frustraciju..."

"Nemoj mi s tim sranjima! Naravno da ti pokušavam pomoći. I naravno da je moj plan dobar. Jamčim ti da će uspjeti. Emily mrzi tog psa, ona mrzi Angelu i Sollyja pa će iskoristiti tu priliku da ih još više zamrzi. Slušaj." Glas mu se odjednom stišao do šapta. "Dat ću ti dobar savjet. Tajni sastojak s kojim ćeš je garantirano uvjeriti. Toga sam se trebao ranije sjetiti. Koliko ti je vremena ostalo?"

"Još nekih sat vremena..."

"Dobro. Pažljivo slušaj. Vonj. Upravo tako. Učini da stan vonja po psu. Čim uđe, osjetit će ga, makar na podsvjesnoj razini. Zatim će ući u sobu, na podu ugledati razbijenog porculanskog vola od dragog Davida, posvuda punjenje iz tog užasnog kauča..."

"Čekaj malo, nisam rekao da ću..."

"Slušaj me! Kad vidi taj nered, ona će smjesta, svjesno ili podsvjesno, vonj povezati s psom. U glavi će jasno vidjeti cijeli prizor s Hendrixom, ne trebaš joj ni riječ reći. To je najljepše od svega!"

"Lupetaš, Charlie. U redu, kako se spravlja pseći vonj?"

"Točno znam kako se pravi pseći vonj." Glas mu je i dalje bio uzbuđen i tih. "Točno znam kako se spravlja, jer smo ga Tony Barton i ja pripremali u Lower Sixthu. On je imao recept, a ja sam ga poboljšao."

"Ali zašto?"

"Zašto? Jer je više zaudarao po kupusu nego po psu."

"Ne, mislio sam zašto bi... Gledaj, nema veze. Možeš mi slobodno reći, ukoliko ne moram ići van kupiti kućni laboratorij."

"Dobro. Polako počinješ shvaćati. Uzmi olovku, Ray. Zapisuj. A, evo ga konačno." Sigurno je telefon stavio u džep, jer sam narednih nekoliko trenutaka slušao zvukove utrobe. Zatim se vratio i rekao:

"Moram sada ići. Zapiši. Spreman si? Tava srednje veličine. Sigurno se nalazi na štednjaku. Ulij pola litre vode. Dodaj dvije kocke za juhu, žličicu kima, žlicu mljevene paprike, dvije žlice octa i šaku lovora. Pratiš me? Onda unutra stavi kožnu cipelu ili čizmu, naopačke, tako da đon ne bude uronjen u tekućinu. To je zato da se ne osjeti miris spaljene gume. Zatim upali plin, neka ta smjesa zakuha i pusti da se krčka neko vrijeme. Ubrzo ćeš osjetiti vonj. Neće užasno zaudarati. U originalni recept Tonyja Bartona idu vrtni puževi, ali ovaj je puno suptilniji. Baš kao smrdljivi pas. Znam, želiš me pitati gdje ćeš naći sastojke. Začini i sve ostalo nalaze se u

kuhinjskom ormariću. A ako odeš do ormarića ispod stubišta, pronaći ćeš stare čizme. Ne gumene. Mislim na one iznošene, izgledaju kao visoke cipele. Uvijek sam ih nosio u parku. Odslužile su svoje i čekaju da budu bačene. Uzmi jednu cipelu. Što je sad? Pazi, Ray, jednostavno me poslušaj, u redu? Spasi sebe. Jer kažem ti, s bijesnom Emily nije se šaliti. Moram sada ići.

E, ne zaboravi. Nemoj se razmetati fantastičnim poznavanjem glazbe."

Možda je to samo bio efekt dobivanja jasnih uputa, ma koliko dvojbenih: kad sam odložio slušalicu, obuzeo me distancirani, poslovni osjećaj. Mogao sam jasno vidjeti što da radim. Pošao sam u kuhinju i upalio svjetlo. Naravno, tava "srednje veličine" nalazila se na štednjaku, čekala je svoju narednu zadaću. Napunio sam je vodom do pola i vratio natrag. Dok sam to radio, shvatio sam da trebam još nešto provjeriti prije nego što nastavim: naime, točno odrediti vrijeme koje je potrebno da obavim posao. Pošao sam u dnevni boravak, uzeo telefon i nazvao Emily na posao.

Dobio sam njezinu asistenticu, koja mi je rekla da je Emily na sastanku. Inzistirao sam, glasom koji je balansirao između razumijevanja i odlučnosti, da pozove Emily sa sastanka, "ukoliko se doista nalazi na sastanku". U narednom trenutku Emily je bila na vezi:

"Što je, Raymonde? Što se dogodilo?"

"Ništa se nije dogodilo. Zovem te samo da čujem kako si."

"Ray, zvučiš čudno. Što je?"

"Kako to misliš, zvučim čudno? Samo sam nazvao da provjerim kad se vraćaš. Znam da me smatraš lijenčinom, ali ipak držim do nekakvog rasporeda."

"Raymonde, nema potrebe da se tako vrijeđaš. Čekaj da vidim. Trebat će mi još sat vremena... Možda sat i pol. Tako mi je žao, ali ovdje je prva kriza..."

"Sat do devedeset minuta. To je u redu. To je sve što sam htio znati. Dobro, vidimo se ubrzo. Sada se možeš vratiti svom poslu."

Možda je htjela još nešto reći, ali prekinuo sam vezu i vratio se u kuhinju, odlučan da ću ostati u odrješitom raspoloženju. Ustvari, obuzimalo me uzbuđenje i nikako nisam mogao shvatiti kako sam prije mogao pasti u očajanje. Iz ormarića sam uzeo sve začine i

sastojke koji su mi trebali i uredno ih poslagao pored štednjaka. Zatim sam potrebne količine usuo u vodu, žustro promiješao i otišao pronaći cipelu.

U ormariću ispod stubišta nalazila se cijela hrpa obuće u jednom stanju. Nakon kraćeg prekopavanja, pronašao sam jednu od cipela koje je Charlie preporučio - naročito trošan primjerak, skoren duž pete od prastarog blata. Primio sam je vrhovima prstiju, odnio do kuhinje i pažljivo stavio u vodu donom prema stropu. Zatim sam plin namjestio na srednju jakost, sjeo za stol i pričekao da voda proključa. Kad je telefon opet zazvonio, nije mi se dalo ostavljati tavu, ali onda sam čuo Charlija kako neumorno brblja. Stoga sam smanjio plin i krenuo mu se javiti.

"Što si htio reći?", upitao sam. "Zvučalo je izrazito samosažaljivo, ali bio sam zauzet pa mi je promaknuto."

"U hotelu sam. Ima samo tri zvjezdice. Kakva drskost! Tako velika tvrtka! A ušljivi sobičak!"

"Ali ostat ćeš samo par dana..."

"Slušaj, Ray, ipak ti nisam bio iskren do kraja. To nije pošteno prema tebi. Uostalom, činiš mi uslugu, daješ sve od sebe zbog mene, pokušavaš popraviti stvari s Emily, a vidi mene, nisam čak ni iskren prema tebi."

"Ako govoriš o receptu za pseći vonj, onda je prekasno. Sve sam pristavio. Mislim da bi se moglo dodati još malo začina ili nečeg..."

"Ako nisam bio iskren prema tebi, to je zato jer nisam iskren prema samom sebi. Ali sada kad sam otišao, u stanju sam izbistriti misli. Ray, rekao sam ti da nije u igri nitko drugi, ali to nije posve točno. Ima jedna cura. Da, ona je cura, ima najviše tridesetak godina. Jako je zanima obrazovanje u nerazvijenim zemljama i ravnopravnija globalna razmjena dobara. Nije se baš radilo o seksu, to je tek bilo uzgredno. Riječ je u njezinom neukaljanom idealizmu. Podsjetila me na nas kakvi smo nekad bili. Sjećaš se toga, Ray?"

"Žao mi je, Charlie, ali ne sjećam se da si ikad bio veliki idealist. Ustvari, uvijek si bio užasno sebičan hedonist..."

"U redu, možda smo tada svi bili dekadentni klipani, mnogi od nas. Ali uvijek je bila ta druga osoba, negdje duboko u meni, čekala je da se pokaže. I to me privuklo k njoj..."

"Charlie, kad je to bilo? Kad se to dogodilo?"

"Kad se što dogodilo?"

"Ta afera."

"Nije bilo nikakve afere! Nisam se ševio s njom, ništa nije bilo. Nismo čak ni ručali zajedno. Samo sam... samo sam se potrudio da se vidamo."

"Kako to misliš, da se vidate?" Otišao sam u kuhinju pogledati svoj pripravak.

"Pa, vidali smo se", rekao je. "Zakazivao sam joj sastanke."

"Misliš, ona je prostitutka."

"Ne, ne, rekao sam ti, nije bilo nikakvog seksa. Ne, ona je zubarica. Često sam odlazio k njoj, izmišljao da me nešto boli, da mi trnu desni. Znaš, pretvarao sam se. I naravno, Emily je na kraju pogodila o čemu se radi." Za trenutak, učinilo se da Charlie suspreže jecaje. Zatim je brana popustila. "Saznala je... saznala je... jer sam prečesto koncem čistio zube!" Sada je skoro urlao. "Rekla je, *nikad, nikad* nisi tako dugo koncem čistio zube!"

"Ali to nema nikakvog smisla. Ako više paziš na zube, onda je sve manje razloga da joj se vraćaš..."

"Koga je briga ima li to smisla? Samo sam joj htio udovoljiti!"

"Pazi, Charlie, nisi izlazio s njom, nije bilo seksa, o čemu se onda radi?"

"Radi se o tome da sam strašno htio nekoga poput nje, nekoga tko će potaknuti nešto drugo u meni, ono što je bilo zatočeno unutra..."

"Slušaj me, Charlie. Od tvog zadnjeg poziva uvelike sam se pribrao. Iskreno govoreći, mislim da bi se i ti trebao pribрати. O svemu tome možemo razgovarati kad se vratiš. A za nekih sat vremena Emily će biti ovdje i moram sve pripremiti. Sada sve konce držim u rukama, Charlie. Mislim da to shvaćaš po mom glasu."

"Fantastično, da popizdiš! Držiš konce u rukama. Sjajno! Kakav jebeni prijatelj..."

"Charlie, mislim da se uzrujavaš jer ti se ne sviđa hotel. Ali trebaš se pribрати. Sagledati cjelinu. I stisnuti petlju. Ovdje držim konce u svojim rukama. Obavit ću to s psom, onda ću besprijekorno odigrati svoju ulogu zbog tebe. Emily, reći ću, pogledaj me, pogledaj kako sam jadan. Istina je, većina ljudi je jednako jadan. Ali Charlie, on je drugačiji. Charlie je na višoj razini."

"Ne možeš to reći. Zvuči posve neprirodno."

"Naravno da to neću izvesti tako doslovno, idiote. Gledaj, prepusti sve meni. Cijela situacija je pod kontrolom. Smiri se. Moram sada ići."

Spustio sam slušalicu i provjerio tavu. Tekućina je počela kličati, para na sve strane, ali još se nije osjećao nikakav vonj. Podesio sam jačinu plamena tako da fino krčka. Tada me obuzela strašna želja za svježim zrakom, a kako još nisam bio na njihovoj krovnoj terasi, otvorio sam kuhinjska vrata i izišao.

Bilo je neočekivano toplo za englesku večer početkom lipnja. Samo sam po povjetarcu znao da nisam u Španjolskoj. Nebo još nije bilo posve tamno, ali već se osulo zvijezdama. Iza zida koji označava rub terase mogao sam na kilometre vidjeti prozore i susjedna dvorišta. Mnogi prozori bili su osvijetljeni, a oni u daljini, ako se bolje pogleda, izgledali su gotovo kao udaljene zvijezde. Ta krovna terasa nije bila velika, ali definitivno je imala romantičan štih. Mogao si zamisliti neki par, usred užurbane ulice, kako dolazi ovamo za toplih večeri i šeće se s rukom ispod ruke oko lončanica, razgovaraju kako im je dan prošao.

Tu sam mogao ostati puno duže, ali nisam htio izgubiti inicijativu. Vratio sam se u kuhinju, prošao pored tave u kojoj se krčkalo i zastao na pragu dnevnog boravka da provjerim što sam napravio. Velika je greška, prošlo mi je kroz glavu, u tome što svoju zadaću uopće nisam razmotrio iz perspektive stvorenja kao što je Hendrix. Radi se o tome, sada sam shvaćao, da se poistovjetim s Hendrixovim duhom i viđenjem.

A kad sam krenuo tim putem, shvatio sam ne samo nedostatnost svojih prijašnjih nastojanja, nego i beskorisnost većine Charlijevih prijedloga. Zašto bi hiperaktivan pas izabrao malenog ukrasnog vola koji se nalazi usred hi-fi uređaja i razbio ga? A ideja o paranju kauča i razbacivanju punjenja bila je idiotska. Hendrix bi trebao imati zube oštre kao britva da postigne tako nešto. Prevrnuta zdjela sa šećerom u kuhinji je u redu, ali dnevni boravak, shvatio sam, treba rekonceptualizirati od samog početka.

Ušao sam u sobu četveronoške, kako bih je sagledao iz visine na kojoj gleda Hendrix. Smjesta sam kao očitu metu spazio hrpu šarenih časopisa na stoliću pa sam ih gurnuo po putanji koja se poklapa s trzanjem divlje njuške. Način na koji su časopisi pali na

pod djelovao je zadovoljavajuće autentično. Ohrabren, kleknuo sam, otvorio jedan od njih i zgužvao stranicu na način, nadao sam se, koji će biti prizvan kad Emily na kraju nabasa na dnevnik. Ali sada je rezultat bio razočaravajući: previše je očito da je to učinila ljudska ruka, a ne pseći zubi. Opet sam počinio prijašnju grešku: nisam se dovoljno poistovjetio s Hendrixom.

Stoga sam stao četveronoške, pognuo glavu u smjeru onog istog magazina i zario zube u stranice. Okus je bio po parfemu, nimalo neugodan. Otvorio sam po sredini drugi časopis i ponovio proceduru. Idealna tehnika, počeo sam shvaćati, uvelike podsjeća na onu sa sajmišnih igara, kada pokušavate zagristi jabuku koja pluta u vodi bez upotrebe ruku. Najbolje je pokušati lakim zagrizom, čeljusti opuštene cijelo vrijeme: stranice će onda biti fino zgužvane. Previše usredotočen ugriz, s druge strane, samo će zalijepiti stranice bez ikakvog efekta.

Mislim da zbog obuzetosti tim finesama nisam ranije zamijetio da Emily stoji u hodniku i promatra me kod ulaza u sobu. Kad sam shvatio da je tu, prvi osjećaj nije bila panika ni sram, nego povrijeđenost što tamo stoji a da nije najavila svoj dolazak. Ustvari, kad sam se sjetio koliko sam se prije nekoliko minuta namučio da bih je nazvao u ured kako bih izbjegao upravo ovu situaciju u kojoj sam se našao, osjetio sam se žrtvom smišljene prevare. Možda je zbog toga moja prva vidljiva reakcija bila jednostavan, umorni uzdah, bez imalo truda da promijenim četveronožni položaj. Uzdah je dozvao Emily u sobu, blago je stavila ruku na moja leđa. Nisam siguran je li doista kleknula, ali njezino je lice bilo pored mog kad je rekla:

"Raymonde, vratila sam se. Idemo malo sjesti, može?" Pomogla mi je da ustanem te sam morao suspregnuti poriv da je odgurnem od sebe.

"Znaš, čudno je", rekao sam. "Prije samo nekoliko minuta trebala si ići na neki sastanak."

"Jesam, točno. Ali nakon što si nazvao, shvatila sam da se moram vratiti."

"Kako to misliš, morala si? Emily, molim te, ne moraš me tako držati za ruku, neću se srušiti. Kako to misliš, morala si se vratiti?"

"Tvoj poziv. Shvatila sam o čemu se radilo. Poziv u pomoć."

"Ništa nalik tome. Samo sam pokušao..." Zaustavio sam se, jer sam zamijetio da Emily začuđeno razgledava sobu. "O, Raymonde", promrmljala je gotovo za sebe.

"Mislim da sam bio malo trapav. Pospremio bih, ali ti si došla ranije."

Posegnuo sam za srušenom lampom, ali Emily me zaustavila.

"Nije važno, Ray. Doista uopće nije važno. Možemo sve to kasnije zajedno pospremiti. Samo sjedni i opusti se."

"Pazi, Emily, shvaćam da je ovo tvoj dom i sve to. Ali zašto si se tako tiho prikrala?"

"Nisam se prikrala, dragi. Zazvala sam te kad sam došla, ali činilo se da nisi tu. Onda sam otišla na zahod i kad sam izišla, pa, ipak si bio tu. Ali zašto pričamo o tome? To uopće nije važno. Sada sam ovdje, možemo provesti mirnu večer zajedno. Molim te sjedni, Raymonde. Skuhat ću čaj."

Dok je to govorila, već je krenula prema kuhinji. Petljao sam oko sjenila lampe te mi je trebalo nekoliko trenutaka da se sjetim što je tamo - a tada je bilo kasno. Iščekivao sam njezinu reakciju, ali ništa se nije čulo. Na kraju sam odložio sjenilo lampe i pošao u kuhinju.

Tava je još uvijek fino krčkala, oko đona se uzdizala para. Vonj, koji do tada nisam ni zamjećivao, sada se u kuhinji mogao dobro osjetiti. Bio je oduran, naravno, pomalo kao curry. A prije svega, podsjećao je na onaj trenutak kad nakon dugog hodanja izujete znojem natopljenu obuću.

Emily je stajala na par koraka od štednjaka, istegnula je vrat da dobro osmotri tavu sa sigurne udaljenosti. Djelovala je preokupirano tim prizorom pa kad sam se zakratko nasmijao da najavim svoju prisutnost, nije ni podigla pogled niti se okrenula.

Progurao sam se pored nje i sjeo za kuhinjski stol. Konačno se okrenula prema meni ljubazno se smiješeći. "To je tako lijepo od tebe, Raymonde." A zatim se, činilo se protiv svoje volje, opet zagledala u štednjak.

Ispred mene je bila prevrnuti zdjela šećera - i dnevnik - te me obuzme strašan umor. Sve je odjednom postalo tako naporno pa sam zaključio da nemam izbora nego da prestanem sa svim igrama i sve priznam. Duboko sam udahnuo i rekao:

"Gledaj, Emily. Možda ti se to čini pomalo čudno. Ali sve je to zbog tog tvog dnevnika. Ovog ovdje." Otvorio sam oštećenu stranicu i pokazao joj. "Tu sam užasno pogriješio i strašno mi je žao. Ali slučajno sam ga otvorio i onda, pa, slučajno sam zgužvao tu stranicu. Ovako..." Na blaži sam način pokazao što sam učinio i zatim je pogledao.

Na moje golemo iznenađenje ona je dnevnik tek letimično pogledala i zatim se vratila tavi rekavši: "O, to je samo crtica. Ništa privatno. Ne brini se zbog toga, Ray." Zatim se primaknula tavi da je bolje prouči.

"Kako to misliš? Kako to misliš, ne brini se zbog toga? Kako to možeš reći?"

"Što je sad, Raymonde? Tu samo unosim bilješke o stvarima koje bih mogla zaboraviti."

"Ali Charlie mi je rekao da ćeš poludjeti!" Moj osjećaj uvrijeđenosti bio je osnažen činjenicom da je Emily očito zaboravila što je zapisala o meni.

"Stvarno? Charlie ti je rekao da ću se naljutiti?"

"Da! Ustvari, rekao je da si mu jednom kazala kako ćeš mu otkinuti muda ako ikad zaviri u tu knjižicu!"

Nisam bio siguran je li Emily bila zbunjena onim što sam rekao ili je još uvijek bila obuzeta tavom. Sjela je pored mene i na trenutak razmislila.

"Ne", rekla je. "To se odnosilo na nešto drugo. Sada se dobro sjećam. Negdje u ovo vrijeme prošle godine Charlie je zbog nečega bio očajan te me pitao što bih učinila ako bi se on ubio. Samo me iskušavao, prevelika je kukavica da tako nešto pokuša učiniti. Ali pitao je pa sam mu rekla da ću mu otkinuti muda ako to ikad pokuša. Jedino sam mu tada to rekla. Mislim, ne govorim to uvijek."

"Ne shvaćam te. Ako se ubije, to bi mu učinila? Naknadno?"

"To se samo tako kaže, Raymonde. Samo sam pokušavala izraziti koliko mi smeta kad se razmeće. Natjerala sam ga da malo razmisli."

"Ne razumiješ što hoću reći. Ako to učiniš naknadno, onda to ustvari nije odvratanje, zar ne? Ili si možda u pravu, to bi bilo..."

"Raymonde, zaboravimo na to. Zaboravimo na sve to skupa. Ima janječeg složenca od jučer, ostala je polovica. Sinoć je bio ukusan, a večeras će biti još bolji. A možemo otvoriti i bocu finog burgundca."

Tako je lijepo od tebe ako si nam namjeravao nešto skuhati. Ali za večeras imamo složenac, slažeš li se?"

Više nisam imao snage za objašnjavanje. "U redu, u redu. Janjeći složenac. Sjajno. Da, da."

"Onda... možemo li sada baciti ovo?"

"Da, da. Molim te. Molim te, baci to."

Ustao sam i krenuo u dnevni boravak — tu je naravno još uvijek bio nered, ali više nisam imao snage za pospremanje. Stoga sam legao na kauč i zagledao se u strop. U jednom trenutku postao sam svjestan da je Emily ušla u sobu, mislio sam da je otišla u hodnik, ali onda sam shvatio da čuči u drugom kutu, zauzeta oko stereouređaja. U narednom času sobu su preplavili gudači, blues puhači, Sarah Vaughan je pjevala *Lover Man*.

Preplavio me osjećaj opuštenosti i ugone. Kimao sam glavom u sporom ritmu i sklopio oči, sjetivši se kako smo prije puno godina, u njezinoj studentskoj sobi, ona i ja raspravljali više od sat vremena o tome je li ova pjesma bolja u izvedbi Billie Holiday ili Sarah Vaughan.

Emily mi je dodirnutu rame i dodala mi čašu crnog vina. Preko poslovnog kompleta prebacila je pregaču s volanima, u ruci je držala čašu vina. Sjela je na drugi kraj kauča, do mojih nogu, i gucnula. Zatim je daljinskim malo stišala muziku.

"Imala sam grozan dan", rekla je. "Ne mislim samo na poslu, a tamo je totalni kaos. Mislim na Charlijev odlazak, na sve skupa. Nemoj misliti da nisam povrijeđena što je tako otputovao, a da se nismo pomirili. A onda, povrh svega, i ti totalno otkačio." Duboko je uzdahnula.

"Ne, doista, Emily, nije baš tako loše. Kao prvo, Charliju značiš sve na svijetu. A što se mene tiče, dobro sam. Stvarno sam dobro."

"Gluposti."

"Ne, stvarno. Dobro se osjećam..."

"Mislim na ono da sam Charliju sve na svijetu..."

"O, shvaćam. Pa, ako misliš da su to gluposti, onda užasno griješiš. Ustvari, znam da te Charlie voli više nego ikad."

"Kako to možeš znati, Raymonde?"

"Znam zato jer... pa, kao prvo, to mi je više-manje rekao kad smo bili na ručku. A ako to nije tim riječima rekao, mogu pogoditi. Gledaj,

Emily, znam da sada imate određenih problema. Ali moraš se držati najvažnije stvari. A to je da te on još uvijek jako voli."

Opet je uzdahnula. "Znaš, godinama nisam slušala ovu ploču. Zbog Charlija. Ako stavim ovakvu muziku, on se odmah počne buniti."

Nekoliko trenutaka nismo ništa rekli, samo smo slušali Sarah Vaughan. A kad je krenula instrumentalna dionica, Emily je rekla: "Čini mi se, Raymonde, da ti je draža njezina druga verzija. Ona s klavirom i basom."

Nisam odgovorio, samo sam se malo uspravio da mogu bolje otpiti iz čaše.

"Kladim se da je tako", rekla je. "Dražja ti je ona druga verzija. Zar ne, Raymonde?"

"Pa", rekao sam, "stvarno ne znam. Pravo rekavši, ne sjećam se te druge verzije."

Osjetio sam da se Emily promeškolljila na drugom kraju kauča. "Šališ se, Raymonde."

"Čudno, ali u zadnje vrijeme više ne slušam ovakve stvari. Ustvari, zaboravio sam gotovo sve o tome. Više nisam čak ni siguran koja je ovo pjesma." Kratko sam se nasmijao, što možda nije ostavilo najbolji dojam.

"O čemu to govoriš?" Odjednom je zvučala povrijeđeno. "To je smiješno. Kao da si bio na lobotomiji, nema šanse da si zaboravio."

"Pa. Prošlo je puno godina. Stvari se mijenjaju."

"O čemu govoriš?" Sada se u njezinom glasu osjećala panika. "Stvari se ne mogu toliko promijeniti."

S očajanjem sam nastojao izbjeći tu temu. Stoga sam rekao: "Šteta što imaš takav nered na poslu."

Emily je to posve ignorirala. "Što onda želiš reći? Hoćeš reći da ti se ovo ne sviđa? Želiš da ugasm muziku, to želiš?"

"Ne, ne, Emily, molim te, prekrasna je. Ona... vraća sjećanja. Molim te, budimo opet mirni i opušteni, kako je bilo prije par minuta."

Uzdahnula je još jednom, a kad je progovorila glas joj je opet bio blag.

"Oprosti, dragi. Zaboravila sam. To je zadnja stvar koja ti treba, da vičem na tebe. Oprosti."

"Ne, ne, u redu je." Uspravio sam se na kauču. "Znaš, Emily, Charlie je dobar momak. Jako dobar momak. I on te voli. Boljeg

nećeš naći, znaš."

Emily slegne ramenima i otpije još malo vina. "Zacijelo si u pravu. A više nismo tako mladi. Jednako smo loši. Trebali bismo se smatrati sretnima. Ali nikad nismo bili zadovoljni. Ne znam zašto. Jer kad zastanem i malo promislim, shvaćam da ustvari ne želim nikog drugog."

Još je par minuta pijuckala vino i slušala muziku. Zatim je rekla: "Znaš, Raymonde, kad si na nekoj zabavi, na plesu. Možda sviraju neki sentiš, a ti si s osobom s kojom doista želiš biti, sve ostalo u prostoriji kao da je nestalo. Ali nekako ipak nije. Jednostavno nije. Znaš da nema nikog ni upola tako dobrog kao taj momak u tvom zagrljaju. A ipak... pa, tu su ti ljudi posvuda u prostoriji. Oni te ne puštaju na miru. Oni neprestano viču, mašu rukama i čine različite stvari da ti skrenu pažnju. *Ej! Kako možeš biti zadovoljna s njim?! Zaslужila si bolje! Pogledaj ovamo!* Kao da to izvikuju cijelo vrijeme. I onda postane beznadno, ne možeš na miru plesati sa svojim momkom. Znaš li o čemu govorim, Raymonde?"

Malo sam razmislio i onda rekao: "Pa, ja nemam sreće poput tebe i Charlija. Nemam nikog posebnog kao što vas dvoje imate. Ali da, na određeni način točno znam o čemu govoriš. Nije lako znati gdje se skrasiti. Na čemu se zaustaviti."

"Jebeno točno. Želim da svi odu, svi ti nametljivci. Želim da jednostavno odu i puste nas da nastavimo po svome."

"Znaš, Emily, nisam se uopće šalio. Charliju značiš sve na svijetu. Užasno je uzrujan jer među vama nije sve u redu."

Bila je više-manje okrenuta leđima prema meni i dulje vrijeme nije ništa rekla. Zatim je Sarah Vaughan krenula sa svojom predivnom, možda pretjerano sporom verzijom *April In Paris* i Emily se trgnula kao da je Sarah zazvala njezino ime. Zatim se okrenula prema meni i odmahнула glavom.

"Ne mogu to shvatiti, Ray. Ne mogu shvatiti da više ne slušaš ovakvu muziku. Onda smo slušali sve ove ploče. Na onom malom gramofonu koji mi je kupila mama prije nego što sam otišla na fakultet. Kako si mogao zaboraviti?"

Ustao sam i s čašom u ruci pošao do ostakljenih vrata. Kad sam pogledao prema terasi, shvatio sam da su mi oči pune suza. Otvorio

sam vrata i izišao da ih obrišem a da Emily ne primijeti, ali ona je bila odmah iza mene, možda je primijetila, nisam znao.

Večer je bila ugodna i topla, Sarah Vaughan je sa svojom grupom doplovila na terasu. Zvijezde su jače sjale, svjetla u susjedstvu i dalje su treperila poput proširenja noćnog neba.

"Obožavam ovu pjesmu", reče Emily. "Pretpostavljam da si i nju zaboravio. Ali čak i da si je zaboravio, možeš plesati uz nju, zar ne?"

"Da, mislim da mogu."

"Mogli bismo biti kao Fred Astaire i Ginger Rogers."

"Da, mogli bismo."

Odložili smo visoke čaše na kameni stol i počeli plesati. Nismo plesali naročito dobro - neprestano smo se sudarali koljenima - ali držao sam Emily uz sebe, moja osjetila bila su preplavljena teksturom njezine odjeće, kose, tena. Držeći je na taj način, opet sam zamijetio koliko se udebljala.

"U pravu si, Raymonde", rekla mi je tiho na uho. "Charlie je dobar. Trebali bismo se srediti."

"Da. Trebali biste."

"Ti si dobar prijatelj, Raymonde. Što bismo mi bez tebe?"

"Drago mi je ako sam vam dobar prijatelj. Jer ni u čemu drugom nisam baš dobar. Ustvari, prilično sam beskoristan, doista."

Oštro me povukla za rame.

"Nemoj to govoriti", prošaptala je. "Ne govori tako." A trenutak kasnije je ponovila: "Ti si tako dobar prijatelj, Raymonde."

Bila je to verzija *April In Paris* Sarah Vaughan iz 1954. godine, s Cliffordom Brownom na trubi. Stoga sam znao da je to duga stvar, barem osam minuta. I bilo mi je drago, jer sam znao da nakon te stvari više nećemo plesati, ući ćemo da pojedemo složenac. Emily će možda još jednom razmisliti o tome što sam učinio njezinom dnevniku i možda će zaključiti da to baš i nije trivijalna stvar. Tko će znati? Ali barem još nekoliko minuta smo na sigurnom te smo nastavili plesati pod zvjezdanim nebom.

MALVERN HILLS

Proljeće sam proveo u Londonu i sve u svemu bilo je to uzbudljivo razdoblje, premda nisam napravio sve što sam nakanio. Ali kako su tjedni prolazili i ljeto se približavalo, počeo se vraćati onaj stari nemir. Kao prvo, postao sam blago paranoičan zbog susreta s nekim bivšim prijateljima sa studija. Dok sam lutao Camden Townom ili u trgovačkim centrima West Enda preslušavao CD-e koje si nisam mogao priuštiti, već mi ih je previše prišlo, pitajući me kako mi ide otkako sam napustio stazu "traganja za slavom i bogatstvom". Ne radi se o tome da mi je bilo neugodno reći čime se bavim. Radi se samo o tome da - uz rijetke iznimke - nitko od njih nije bio u stanju shvatiti što za mene znači ili ne znači u ovom određenom trenutku par "uspješnih" mjeseci.

Kao što sam rekao, nisam ostvario svaki cilj koji sam sebi postavio, ali ti su ciljevi ionako bili dugoročne prirode. A sve audicije, čak i one užasno dosadne, predstavljale su dragocjeno iskustvo. Gotovo bih sa svake nešto ponio sa sobom, nešto bih naučio o londonskoj sceni ili glazbenom poslu općenito.

Neke od tih audicija bile su uglavnom posve profesionalne. Zatekli bismo se u nekom skladištu ili preuređenoj garaži i tamo bi bio neki menadžer ili možda djevojka nekog iz grupe, zapisala bi vam ime, rekla da pričekate, ponudila čaj, dok bi zvukovi određene grupe, zaustavljajući se ili počinjući, grmjeli iz susjednog prostora. Ali većina audicija odvijala se na daleko kaotičnijoj razini. Ustvari, kad vidite kako funkcionira većina grupa, onda nije nikakvo čudo što cjelokupna londonska scena umire na nogama. Opet i iznova, prolazio sam pored redova anonimnih terasa u predgrađima na rubu grada, vukao svoju akustičnu gitaru uz stubište i ulazio u neprozračan stan s madracima i vrećama za spavanje posvuda po podu i članovima grupe koji su mumljali ne gledajući vas u oči. Pjevao sam i svirao dok su tupo zurili u mene, sve dok netko od njih ne bi to okončao rekavši nešto u stilu: "Da, dobro. Hvala ti, u svakom slučaju, ali to baš i nije naš žanr."

Ubrzo sam shvatio da je većina tih tipova plaha ili se jednostavno ne snalazi s audicijama. No bili bi daleko opušteniji kada bih brbljao s njima o drugim stvarima. Tako sam skupljao svakojake korisne

informacije: gdje se nalaze zanimljivi klubovi ili nazive grupa kojima je potreban gitarist. A ponekad se radilo samo o obavijesti o novom nastupu koji bi trebalo vidjeti. Kako sam rekao, nikad se nisam vraćao praznih ruku.

Sve u svemu, ljudima se sviđalo kako sviram gitaru, mnogi su mi rekli da bi se moj vokal dobro uklopio u orkestraciju. Ali ubrzo bi se pokazalo da su dvije stvari protiv mene. Prva je to što nisam imao opremu. Mnoge su grupe čekale nekoga s električnom gitarom, pojačalom, zvučnicima, prijevozno sredstvo je poželjno, nekog tko je spreman uklopiti se točno u njihov raspored nastupa. Ja sam išao pješice s poprilično jadnom akustičnom gitarom. Stoga nije bilo važno koliko im se sviđao moj ritam ili glas, nisu imali drugog izbora nego odbiti me. A to je bilo pošteno.

Daleko je teže bilo prihvatiti drugu glavnu zapreku - moram reći, ta me u potpunosti zatekla. Problem je bio u tome što sam sam pisao pjesme. Nisam mogao vjerovati. Sjedio bih u nekom šugavom stanu, svirao uskom krugu praznih lica, a na kraju, nakon tišine koja bi potrajala petnaest, trideset sekundi, netko bi sumnjičavo upitao: "A čija je to stvar?" Kad bih rekao da je moja, zastori bi se naglo spustili. Došlo bi do meškoljenja, vrtjeli bi glavom, razmjenjivali ironične osmjehe, a onda bi me na ispraćaju potapšali po ramenu.

Kad se to ponovilo po ne znam koji put, bio sam toliko uzrujan da sam upitao: "Gledajte, ne shvaćam o čemu se radi. Želite li zauvijek izvoditi tuđe stvari? A ako je tome tako, što mislite odakle su te pjesme došle? Da, tako je. Netko ih je napisao!"

Ali momak s kojim sam razgovarao tupo me gledao i zatim rekao: "Bez uvrede, stari. Jednostavno ima previše tipova koji se nadržavaju sa svojim stvarima."

Idiotizam takve pozicije, a činilo se da je sveprisutan na londonskoj sceni, bio je presudan da počnem vjerovati kako je nešto ako ne posve trulo, a onda barem užasno isprazno i neautentično u tome što se tu događalo, u samom korijenu stvari, i to je nesumnjivo odraz onoga što se događalo u glazbenoj industriji na svim njezinim razinama.

Nakon što sam to shvatio, ali i zbog činjenice da je sve teže bilo pronaći prenoćište kako se približavalo ljeto, osjetio sam da bi bez obzira na fascinaciju Londonom - u usporedbi s time vrijeme

studiranja činilo mi se sivim - bilo dobro da odem iz grada. Stoga sam nazvao sestru, Maggie, koja sa suprugom vodi kafić na Malvern Hillsu, i odlučio da ću ljetu provesti s njima.

*

Maggie je četiri godine starija i uvijek se brinula za mene pa sam znao da će me objeručke prihvatiti. Ustvari, znao sam da će joj biti drago što će dobiti ispomoć. Kad kažem da je njezin kafić na Malvern Hillsu, to ne znači da je na Great Malvernu ili negdje na cesti A, nego doslovno gore na brijegu. To je stara viktorijanska kuća izdvojena na zapadnoj strani. Kada bi vrijeme bilo lijepo, moglo se piti čaj i grickati kekse na terasi kafića s fantastičnim pogledom na Herefordshire. Maggie i Geoff su morali zatvarati kafić preko zime, ali ljeti je uvijek bilo puno, uglavnom lokalni gosti - parkirali bi na parkiralištu West of England, stotinjak metara podno kafića, i zadihano se uspinjali stazom u sandalama i odjeći s cvjetnim uzorcima - ili pješakačke brigade s mapama i punom opremom.

Maggie je rekla da mi Geoff i ona ne mogu platiti, što mi je savršeno odgovaralo, jer je značilo da ne očekuju da previše radim za njih. A ipak, kako sam imao hranu i spavanje, podrazumijevalo se da ću biti treći član osoblja. Nije bilo posve jasno, na početku se pogotovo Geoff nije mogao odlučiti hoće li me nogom u guzicu potjerati da više radim ili će mi se ispričati jer od mene traži da nešto učinim, kao da sam gost. Ali ubrzo smo se uhodali. Posao je bio lagan - jako dobro sam pravio sendviče - te sam se ponekad morao podijeliti zbog čega sam uopće došao ovamo: to znači da sam namjeravao napisati niz novih pjesama kako bih na jesen bio spreman za povratak u London.

Po prirodi sam ranoranilac, ali sam ubrzo otkrio da je doručak u kafiću prava noćna mora, mušterije žele jaja na ovaj način, tost na onaj, sve je prekuhano i prepečeno. Stoga sam istaknuo da se neću pojavljivati prije jedanaest sati. Dok bi u prizemlju bila gungula, širom bih rastvorio prozore u svojoj sobi, sjeo na široku prozorsku dasku i svirao gitaru promatrajući krajolik. Kad sam stigao, nekoliko dana zaredom jutro su bila vedra, bio je to veličanstven osjećaj, kao da će zauvijek potrajati, a kad sam počeo svirati akordi bi odzvanjali kilometrima kroz krajolik. Tek kad bih se okrenuo i privirio kroz

prozor, iz ptičje bih perspektive vidio terasu kafića ispod sebe i ljude koji su dolazili i odlazili s psima i kolicima.

Nisam bio stranac u tom kraju. Maggie i ja smo odrasli nekoliko kilometara dalje, u Pershoreu, i s roditeljima bismo često išli u šetnje po brdima. Ali u to vrijeme to me nije privlačilo i čim sam malo odrastao, odbijao sam ići s njima. Ali toga je ljeta za mene to bilo najljepše mjesto na svijetu, brojne spone me povezuju s tim brdima kojima pripadam. Možda je to imalo veze s razvodom naših roditelja, s činjenicom da već neko vrijeme ona siva kućica prekoputa frizeraja više nije "naša" kuća. Kako bilo, sada sam, umjesto klaustrofobije koju pamtim iz djetinjstva, osjećao izrazitu naklonost, pa čak i nostalgiju, prema ovom kraju.

Zatekao sam se kako gotovo svakog dana lutam brdima, ponekad s gitarom, kada bih bio siguran da neće padati kiša. Posebno sam volio Table Hill i End Hill na sjevernom kraju, njih bi jednodnevni izletnici obično zanemarivali. Tamo bih se satima gubio u svojim mislima, a da ne bih vidio žive duše. Kao da sam prvi put otkrio brda, gotovo sam mogao opipati ideje za nove pjesme koje su bujale u mojim mislima.

Ali raditi u kafiću, to je bilo nešto drugo. Zamijetio bih neki glas ili ugledao lice koje je prilazilo šanku dok sam pripremao salatu, i naglo bi me odvuklo u prijašnje razdoblje mog života. Dolazili su stari prijatelji mojih roditelja i gnjavili me čime se bavim pa sam morao okolišati sve dok me ne bi ostavili na miru. Obično bi odlazili uz komentar "Pa, barem nisi besposlen", pokazujući glavom prema narezanom kruhu i rajčicama i onda bi se sa šalicama i tanjurićem odgegali prema svom stolu. Ili bi došli neki znanci iz škole i počeli mi govoriti svojim novim "fakultetskim" glasom, secirali bi najnoviji film o Batmanu strašno učenim jezikom ili bi se okomili na prave uzroke svjetskog siromaštva.

Nisam na sve to obraćao pažnju. Ustvari, bilo mi je doista drago vidjeti neke od njih. Ali zbog jedne osobe koja je tog ljeta došla u kafić, čim sam je spazio, smrznuo sam se, a već me bila ugledala kad mi je palo na pamet da se mogu skriti u kuhinji.

Bila je to gđa Fraser - ili Vještica Fraser, kako smo je zvali. Prepoznao sam je čim je ušla s blatnjavim malim buldogom. Poželio sam joj reći da psi ne mogu unutra, premda bi ih ljudi uvijek vodili

kad bi dolazili nešto uzeti. Vještica Fraser bila je jedna od mojih nastavnica iz škole u Pershoreu. Srećom, otišla je u mirovinu prije nego što sam krenuo u šesti razred, ali u mom sjećanju njezina sjena zauvijek zastire sve moje školske dane. Osim nje, škola nije bila loša, ali ona se od početka okomila na mene, a kad imate samo jedanaest godina, ne možete se nikako obraniti od nekoga poput nje. Služila se ustaljenim trikovima uvrnutih nastavnika, na nastavi bi mi postavljala upravo ona pitanja za koja je znala da na njih ne mogu odgovoriti, a onda bi me natjerala da stojim i da mi se cijeli razred ruga. Kasnije je postalo suptilnije. Sjećam se da sam se jednom u razredu šalio s novim nastavnikom, g. Travisom, kad sam imao četrnaest godina. Nisu to bile šale na moj račun, nego kao među jednakima, razred se smijao i dobro sam se osjećao. Ali nakon nekoliko dana, prolazio sam hodnikom, a prema meni je dolazio g. Travis, razgovarao je s *njom* i kad smo se mimoilazili, ona me zaustavila i izgrdila jer sam kasnio s domaćom zadaćom ili nešto slično. Radilo se o tome da je to učinila samo da pokaže g. Travisu da sam "problematičan": ako je na trenutak pomislio da sam učenik koji zavrjeđuje poštovanje, da je u velikoj zabludi. Možda je to bilo zbog njezinih godina, ne znam, ali drugi nastavnici kao da je nisu uspjeli prozreti. Sve što je govorila shvaćali su kao Sveto pismo.

Kad je tog dana došla Vještica Fraser, bilo je očito da me se sjeća, ali nije se smiješila niti mi se obratila imenom. Uzela je čaj i paketić keksa i odnijela ih na terasu. Pomislio sam da je to sve. Ali nakon nekog vremena se vratila, stavila praznu šalicu s tanjurićem na šank i rekla: "Vidim da nećeš počistiti stol, pa sam morala ovo sama donijeti." Pogledala me sekundu ili dvije duže nego što je uobičajeno - njezin stari da-te-samo-mogu-mlatnuti pogled - i onda otišla.

Probudila se moja mržnja prema staroj rospiji i kad je Maggie došla nakon nekoliko minuta, kipio sam od bijesa. Odmah je to zamijetila i upitala me o čemu se radi. Na terasi je bilo nekoliko mušterija, ali unutra nije bilo nikoga pa sam počeo vikati i psovati Vješticu Fraser kao što je i zaslužila. Maggie me umirila i onda rekla:

"Pa, ona više nije ničija nastavnica. Ona je samo tužna starica koju je napustio muž."

"Nije ni čudo."

"Ali trebao bi se barem malo sažaliti nad njom. Kad je mislila da može uživati u svojoj mirovini, ostavio ju je zbog mlađe žene. I sada mora sama voditi ono prenoćište, a ljudi govore da joj se sve raspada."

To me neizmjereno razgalilo. Ubrzo sam zaboravio na Vješticu Fraser jer je naišla skupina gostiju pa sam morao pripremiti puno salate s tunjevinom. Ali nakon nekoliko dana, dok sam u kuhinji pričao s Geoffom, saznao sam još neke detalje, da je njezin muž, nakon više od četrdeset godina braka, otišao sa svojom tajnicom, da je njihov hotel na početku dobro poslovao, ali sada svi govore da njihovi gosti traže da im vrati novce ili odlaze nekoliko sati po dolasku u hotel. Jednom sam vidio to mjesto, kad sam pomagao Maggie oko nabavke u samoposluzi te smo autom prošli pored njega. Hotel Vještrice Fraser bio je točno na Elgar Route, solidna granitna građevina s prevelikim natpisom na kojem je stajalo *Malvern Lodge*.

Ali ne želim više o Vještrici Fraser. Nisam opsjednut ni njom ni njezinim hotelom. O ovome govorim samo zbog onoga što se dogodilo poslije, kad su došli Tilo i Sonja.

Geoff je tog dana otišao u Great Malvern pa smo Maggie i ja obavljali sve poslove. Najveća gužva za ručak je prošla, ali u trenutku kad su stigle Švabe, još je bilo puno posla. U mislima sam ih označio kao "Švabe" čim sam čuo njihov akcent. Nisam rasist. Ako morate stajati za šankom i pamtiti tko ne želi ciklu, tko hoće još kruha, tko je nešto stavio na nečiji račun, onda morate sve goste pretvoriti u likove, dati im nadimke i izdvojiti fizičke osobine. Za Magareću Facu, seljački doručak i dvije kave. Peciva s tunjevinom i majonezom za Winstona Churchilla i njegovu suprugu. Tako je to išlo. Stoga su Tilo i Sonja bili *Švabe*.

Tog je dana bilo vruće, ali većina mušterija - kao i svi Englezi - ipak je htjela sjediti na terasi, neki su čak maknuli suncobrane da dobro pocrvene na suncu. Ali Švabe su odlučile sjediti unutra u hladu. Nosili su široke hlače svijetlosmeđe boje, tenisice i majice, ali djelovali su nekako elegantno, kako često izgledaju ljudi s kontinenta. Mislim da su imali četrdesetak godina, možda su tek navršili pedeset - tada nisam obraćao pažnju. Ručali su i tiho razgovarali, djelovali su kao i svaki uljudni, sredovječni europski par.

A nakon nekog vremena, tip je ustao i počeo hodati po prostoriji, zastavši kako bi proučio staru, izbljedjelu fotografiju koju je Maggie držala na zidu, snimka kuće iz 1915. godine. Zatim je raširio ruke i rekao:

"Priroda je ovdje prekrasna! Mi u Švicarskoj imamo lijepe planine. Ali to što imate ovdje je drugačije. To su brda, nazivate ih brdima. Šarmantna su na svoj način, jer su blaga i pristupačna."

"O, vi ste iz Švicarske", reče Maggie uljudnim glasom. "Oduvijek sam htjela tamo otići. Zvuči fantastično, Alpe, žičare."

"Naravno, u našoj zemlji ima puno krasnih stvari. Ali ovdje, na ovom mjestu, imate neki poseban šarm. Odavno smo htjeli doći u ovaj dio Engleske. Uvijek smo govorili o tome i sada smo konačno ovdje!" Srdačno se nasmijao. "Tako je dobro biti ovdje!"

"To je divno", reče Maggie. "Nadam se da uživate. Ostajete li duže vrijeme?"

"Imamo još tri dana, a onda se moramo vratiti na posao. Željeli smo doći ovamo otkako smo prije puno godina vidjeli sjajan dokumentarac o Elgaru. Elgar je očito obožavao ova brda i temeljito ih je istražio biciklom. A sada smo konačno ovdje!"

Maggie je čavrljala s njim još nekoliko minuta o mjestima koje su vidjeli u Engleskoj, što bi trebali obići u ovom kraju, ustaljene stvari koje se govore turistima. To sam čuo nebrojeno puta, to sam i ja mogao više-manje automatski obaviti pa sam se isključio. Jedino sam registrirao da su Švabe ustvari Švicarci i da putuju unajmljenim autom. On je neprestano ponavljao kako je Engleska divna i kako su svi ljubazni i gromko se smijao kadgod bi Maggie rekla nešto napola duhovito. No rekao sam već da sam se isključio, pomislivši da je to samo jedan od prilično dosadnih parova. Pažnju sam obratio tek nakon nekoliko trenutaka, kad sam zapazio da tip pokušava svoju ženu uključiti u razgovor, a ona i dalje šuti, pogleda prikovanog za turistički vodič, ponašajući se kao da ne zamjećuje bilo kakav razgovor. Tada sam ih bolje promotrio.

Oboje su bili dobro osunčani, posve drugačiji od oznojenog izgleda mještana na terasi, crvenih kao rak. Usprkos svojim godinama, oboje su bili vitki i u dobroj kondiciji. Njegova kosa bila je sijeda, ali bujna, pažljivo počešljana, nekako u stilu sedamdesetih, slično momcima iz Abbe. Njezina kosa bila je plava, gotovo snježno svijetla, imala je

ukočen izraz lica, sa sitnim borama urezanima oko usta, koje su kvarile inače prekrasan lik starije žene. I tako je on, kako sam rekao, nju pokušavao uključiti u razgovor.

"Naravno, moja žena jako voli Elgara i strašno želi posjetiti kuću u kojoj je rođen."

Muk.

ili: "Nisam veliki obožavatelj Pariza, priznajem. Draži mi je London. Ali Sonja, ona voli Pariz."

Ništa.

Svaki put kad bi rekao nešto u tom stilu, okrenuo bi se prema svojoj ženi pa je i Maggie trebala pogledati prema njoj, ali žena i dalje nije htjela podignuti pogled sa svoje knjige. Čovjek se nije previše uzrujavao zbog toga te je veselo nastavio govoriti. Zatim je opet raširio ruke i rekao: "Molim vas, ispričajte me, mislim da moram na trenutak otići da bih uživao u vašem prekrasnom krajoliku!"

Izišao je, vidjeli smo ga kako hoda po terasi. Zatim se izgubio iz vidokruga. Žena je još uvijek sjedila u kutu, čitala turistički vodič i nakon nekog vremena Maggie je došla do njezinog stola i počela pospremati. Žena ju je posve ignorirala, sve dok moja sestra nije uzela tanjur na kojem je bio komadić rolade. Ona je naglo sklopila knjigu i rekla, puno glasnije nego što je bilo potrebno: "Još nisam gotova!"

Maggie se ispričala i ostavila je s tim komadićem rolade - zamijetio sam da ga ne namjerava ni dotaknuti. Maggie me u prolazu pogledala, a ja sam slegnuo ramenima. Nakon nekoliko trenutaka, moja sestra upita ženu vrlo ljubazno želi li možda još nešto.

"Ne. Ne želim ništa više."

Po njezinom glasu shvatio sam da želi biti nasamo, ali kod Maggie je to gotovo refleksno. Upitala je, kao da doista želi znati: "Je li sve u redu?"

Žena je nastavila čitati još pet, šest sekundi kao da nije čula. Zatim je odložila knjigu i pogledala prema mojoj sestri.

"Kad već pitate", rekla je, "reći ću vam. Hrana je savršena. Bolja nego u mnogim užasnim mjestima koja imate ovdje. Međutim, čekali smo trideset pet minuta samo da dobijemo sendvič i salatu. Trideset pet minuta."

Sada sam shvatio da žena kipi od bijesa. Ne onog koji vas odjednom obuzme, a zatim iščezne. Ne, ova žena, uvidio sam, već neko vrijeme ključa od bijesa. Onog bijesa koji dođe i ostaje, na jednakoj razini, poput jake glavobolje, nikada ne kulminira i ne želi pronaći odgovarajući ventil. Maggie je uvijek u istom raspoloženju pa nije mogla prepoznati simptome, zacijelo je mislila da se ta žena tuži iz više-manje racionalnih razloga. Zato se ispričala i počela govoriti: "Ali, vidite, kad je takva gužva kakvu smo imali ranije..."

"To sigurno imate svakog dana, zar ne? Svakog dana, ljeti, kad je vrijeme lijepo, imate upravo takvu gužvu? Onda? Zašto niste spremni? Nešto se ponavlja svakog dana i ostajete zatečeni. To mi hoćete reći?"

Žena je zurila u moju sestru, a kada sam se odmaknuo od šanka i stao pored Maggie, pogledala je mene. Vidio sam kako bijes u njoj raste, možda zbog izraza mog lica. Maggie se okrenula, pogledala me i počela blago gurati, ali ostao sam na mjestu neprestano gledajući u tu ženu. Htio sam joj staviti do znanja da se ne radi samo o njoj i Maggie. Bog će ga znati na što bi to izišlo, ali u tom trenutku se vratio njezin muž.

"Tako prekrasan pogled! Prekrasan pogled, prekrasan ručak, prekrasna zemlja!"

Htio sam da osjeti u čemu se zatekao, ali ako je i zamijetio, nije ničim pokazao da shvaća. Nasmiješio se svojoj ženi i rekao na engleskom, zacijelo zbog nas: "Sonja, doista bi trebala otići pogledati. Samo otiđi do kraja stazice, eno tamo!"

Nešto je rekla na njemačkom i opet se zadubila u svoju knjigu. On je napravio par koraka po prostoriji i rekao nam:

"Razmišljali smo da se popodne odvezemo do Walesa. Ali vaša Malvern Hills su tako divna, doista mislim da bismo mogli ostati ovdje u ovom okrugu još tri dana do kraja našeg odmora. Ako se Sonja slaže, bio bih presretan!" Pogledao je prema svojoj ženi, ona je slegnula ramenima i još nešto rekla na njemačkom, na što se on nasmijao onim glasnim, srdačnim smijehom.

"Dobro! Ona se slaže! Onda je riješeno. Nećemo se voziti do Walesa. Naredna tri dana provest ćemo u vašem kraju!"

Okrenuo se sav sretan prema nama, a Maggie je rekla nešto poticajno. Laknulo mi je kad sam zamijetio da je žena odložila knjigu

i počela se spremati da ode. I čovjek je prišao stolu, uzeo je malu naprtnjaču i prebacio je preko ramena. Zatim je rekao Maggie:

"Pitam se. Možete li nam možda preporučiti neki manji hotel u blizini? Ništa previše skupo, samo da je udobno i fino. A ako je moguće, nešto u engleskom stilu!"

Maggie je ostala zatečena, izbjegavala je odgovor govoreći besmislice u stilu: "Kakav vas smještaj zanima?" Ali ja sam brzo rekao:

"Najbolje mjesto u blizini drži gđa Fraser. Idete dolje cestom prema Worcesteru. Zove se *Malvern Lodge*."

"*Malvern Lodge*! To zvuči kao prava stvar!"

Maggie se s neodobravanjem okrenula pretvarajući se da je zauzeta pospremanjem dok sam im detaljno objašnjavao kako će pronaći hotel Vještice Fraser. Zatim je par otišao, tip nam je zahvalio široko se smiješeći, a žena se nije ni osvrnula.

Sestra me umorno pogledala i odmahнула glavom. Samo sam se nasmijao i rekao:

"Moraš priznati, ta žena i Vještica Fraser doista zaslužuju jedna drugu. Bila je to previše dobra prilika da bi se propustila."

"Lako se tebi zafrkavati", reče Maggie, gurajući se pored mene prema kuhinji. "Ja moram živjeti ovdje."

"Pa što onda? Gledaj, te Švabe više nikad nećeš vidjeti. A ako Vještica Fraser sazna da smo mi preporučili njezino mjesto turistima u prolazu, zacijelo se neće buniti, zar ne?" Maggie odmahnu glavom, ali ovaj put se skoro nasmiješila.

*

Nakon toga je kafić utihnuo, zatim se vratio Goeff pa sam otišao na kat, osjećajući da sam radio i više nego što je bilo potrebno. U sobi sam sjeo na prozor s gitarom, neko vrijeme udubljen u pjesmu koju sam napola dovršio. Ali onda - činilo se nakon nekoliko trenutaka - čuo sam kako dolje kreće popodneva gužva. Ako se pretvori u pravu ludnicu, kao inače, Maggie će me morati pozvati da siđem - a to doista ne bi bilo fer s obzirom na to koliko sam radio. Stoga sam odlučio da mi je najbolje iskrasti se prema brdima i tamo se posvetiti svom poslu.

Krenuo sam sporednim putem ne susrevši nikoga i odmah mi je bilo drago što sam vani. Bilo mi je prilično vruće, pogotovo zbog kutije s

gitarom, i bilo mi je drago što je puhao povjetarac.

Krenuo sam prema mjestu koje sam otkrio prošlog tjedna, Trebate krenuti strmom uzbrdicom iza kuće i zatim hodati nekoliko minuta nešto blažim usponom dok ne biste stigli do te klupe. Nju sam pomno odabrao, ne samo zbog fantastičnog pogleda, nego i zato jer se nije nalazila na jednom od onih križanja staza do kojih se s naporom uspinju ljudi s djecom i onda sjednu pored tebe. S druge strane, nije bila posve na osami, svako toliko prošao bi neki šetač, rekao "zdravo!", kako to oni već čine, i možda nešto dobacio o mojoj gitari, bez zaustavljanja. To mi uopće nije smetalo. Kao da sam istodobno imao publiku i nisam je imao, a mojoj je mašti trebao upravo takav poticaj.

Sjedio sam na klupi možda pola sata kad sam postao svjestan da su neki šetači, koji bi inače prošli s ustaljenim pozdravom, sada zastali na nekoliko metara od mene i promatrali me. To me prilično izživciralo pa sam pomalo sarkastično rekao:

"U redu je. Ne morate mi ništa platiti."

Na to se začuo gromoglasan smijeh koji sam prepoznao, podigao sam pogled i spazio Švabe kako prilaze klupi.

Kroz glavu mi je prostrujalo da su zacijelo bili kod Vještice Fraser, shvatili su da sam ih nasamario i sada dolaze da se obračunaju sa mnom. Ali zatim sam uvidio da se veselo smiješe, ne samo taj tip, nego i njegova žena. Vraćali su se stazom i stali ispred mene, a kako je sunce počelo zalaziti, na trenutak su izgledali kao dvije sjene, iza njih golemo nebo u predvečerje. Zatim su prišli još bliže i mogao sam vidjeti da bulje u moju gitaru - nisam prestao svirati - sretno zadivljeni, onako kako ljudi gledaju bebu. Još me više zapanjilo što je žena nogom pratila ritam. Pribrao sam se i prestao svirati.

"Hej, nastavite!", reče žena. "To što svirate jako je dobro."

"Da", reče muž, "sjajno! Čuli smo vas iz daljine. Pokazao je rukom. "Bilo smo tamo gore, na onom grebenu, a ja sam rekao Sonji da čujem muziku."

"I pjevanje", reče žena. "Rekla sam Tilu, slušaj, netko pjeva. I bila sam u pravu, zar ne? Maloprije ste i pjevali."

Nisam mogao tek tako prihvatiti da je ta nasmiješena žena ona ista koja nas je toliko zagnjavila za ručkom pa sam ih još jednom dobro promotrio, u slučaju da se radi o nekom drugom paru. Ali nosili su

istu odjeću i premda je njegovu Abba frizuru razmrsio vjetar, to su svakako bili oni. Kako bilo, narednog trenutka je rekao:

"Vjerujem da ste vi gospodin koji nam je poslužio ručak u onom krasnom restoranu."

Potvrdio sam. Zatim je žena rekla:

"Ta melodija koju ste maloprije pjevali. Čuli smo je tamo gore, isprva u vjetru. Jako mi se sviđa taj osjećaj na završetku stihova."

"Hvala", rekao sam. "Na tome još radim. Nije gotova."

"Vaša vlastita kompozicija? Onda ste sigurno jako nadareni! Molim vas, zapjevajte još jednom, kao prije."

"Znate", reče tip, "kad budete snimali tu pjesmu, morate reći producentu da želite da *ovako* zvuči. Upravo ovako!" Rukom je pokazao iza sebe prema Hereforshireu koji se prostirao pred nama. "Morate mu reći da je to taj zvuk, zvučni okoliš koji vam je potreban. Zatim će slušatelj čuti vašu pjesmu kako smo je mi danas čuli, nošenu vjetrom dok smo išli niz brijeg..."

"Ali malo jasnije, naravno", reče žena. "Inače slušatelj neće razbrati riječi. Ali Tilo je u pravu. Mora se sugerirati priroda. Zrak, jeka."

Činilo se da su na rubu zanosa, kao da su u brdima sreli drugog Elgara. Usprkos početnom podozrenju, nije mi preostalo drugo nego da im udovoljim.

"Pa", rekao sam, "s obzirom da sam većinu pjesama napisao ovdje, nije ni čudo što se u njima osjeća ovo mjesto."

"Da, da", oboje su rekli, kimajući glavom. Zatim je žena rekla: "Nemojte se stidjeti. Molim vas, podijelite s nama svoju glazbu. Zvučala je predivno."

"U redu", rekao sam prebirući po gitari. "U redu, otpjevat ću vam nešto ako doista želite. Ne onu koju nisam dovršio. Jednu drugu. Ali gledajte, ne mogu svirati dok tako stojite ispred mene."

"Naravno", reče Tilo. "Baš smo neuidavni. Sonja i ja smo morali nastupati u svakojakim čudnim i neugodnim situacijama, postali smo neosjetljivi na potrebe drugih muzičara."

Pogledao je naokolo i sjeo na travu pored staze, leđima okrenut meni, gledajući krajolik. Sonja me ohrabrila osmijehom i zatim sjela pored njega. On je smjesta zagrlj, a ona se nagnula prema njemu, a zatim kao da mene više nije bilo, oni se prepustiše uživanju u intimnom promatranju prirode u kasno popodne.

"U redu, počinjem", rekao sam i krenuo s pjesmom koju inače izvodim na audicijama. Pjevao sam prema obzoru pogledavajući prema Tilo i Sonji. Nisam im mogao vidjeti lica, cijelo vrijeme su bili pripijeni jedno uz drugo i ni po čemu nisam mogao naslutiti uživaju li u tome što slušaju. Kad sam završio, okrenuli su se prema meni s velikim osmijehom i zapljeskali, izazvavši jeku u brdima. "Fantastično!", reče Sonja. "Kakav talent!"

"Krasno, krasno", govorio je Tilo.

Bilo mi je malo neugodno te sam se pretvarao da sam zauzet gitarom. Kad sam opet podigao glavu, još su sjedili na tlu, ali sada su se smjestili tako da me mogu vidjeti.

"Dakle, vi ste muzičari?", upitao sam. "Mislim, *profesionalni* muzičari."

"Da", reče Tilo. "Mislim da se za nas može reći da smo profesionalci. Sonja i ja, mi nastupamo kao duet. Po hotelima, restoranima. Na vjenčanjima, zabavama. Po cijeloj Europi, a najdraže nam je nastupati u Švicarskoj i Austriji. Od toga živimo, dakle, da, mi smo profesionalci."

"Ali prije svega", reče Sonja, "mi sviramo zato što vjerujemo u glazbu. Vidim da je isto i s vama."

"Ako prestanem vjerovati u svoju glazbu", rekao sam, "onda ću dići ruke, bez razmišljanja." Zatim sam dodao: "Doista se želim tome posvetiti profesionalno. To je sigurno dobar život."

"O da, to je dobar život", reče Tilo. "Imamo puno sreće što se možemo baviti time što radimo."

"Gledajte", rekao sam, možda previše naglo. "Jeste li bili u onom hotelu koji sam vam spomenuo?"

"Baš smo nepristojni!" uzviknu Tilo. "Toliko nas je obuzela vaša glazba da vam nismo ni zahvalili. Da, bili smo tamo i to je prava stvar. Srećom, još je bilo slobodnih soba."

"To je upravo ono što smo htjeli", reče Sonja. "Hvala vam."

Opet sam se pretvarao da sam obuzet prebiranjem po gitari. Zatim sam rekao, nehajno koliko sam mogao: "Kad malo razmislim, znam za još jedan hotel. Mislim da je bolji od *Malvern Lodgea*. Mislim da biste trebali promijeniti hotel."

"O, ali sada smo se smjestili", reče Tilo. "Raspakirali smo se, a osim toga, posve nam odgovara."

"Da, ali... Pa, radi se o tome, kad ste me ranije pitali za hotel, nisam znao da ste muzičari. Mislio sam da ste bankari, tako nešto."

Oboje su prasnuli u smijeh, kao da sam izvalio fantastičnu dosjetku. Zatim je Tilo rekao: "Ne, ne, mi nismo bankari. Premda smo mnogo puta poželjeli da jesmo!"

"Hoću reći", rekao sam, "ima drugih hotela koji su bolje opremljeni, znate, za umjetnike. Nije lako kad vas stranci pitaju za hotel, a ne znate o kakvim se ljudima radi."

"Lijepo od vas što se brinete", reče Tilo. "Ali, molim vas, nemojte više o tome. To što imamo je savršeno. Osim toga, ljudi nisu previše različiti. Bankari, muzičari, na kraju svi mi u životu želimo iste stvari."

"Znaš, nisam posve sigurna da je tome tako", reče Sonja. "Ovaj naš mladi prijatelj, vidiš da ne traži posao u banci. Njegovi snovi su drugačiji."

"Možda si u pravu, Sonja. Kako bilo, hotel nam posve odgovara."

Nagnuo sam se nad gitarom uvježbavajući za sebe par akorda, nekoliko sekundi nitko nije progovorio. Zatim sam upitao: "A kakvu glazbu svirate?"

Tilo slegnu ramenima. "Sonja i ja zajedno sviramo sve instrumente. Oboje sviramo klavijature. Meni je drag klarinet. Sonja je jako dobra na violini i fantastično pjeva. Mislim da najbolje izvodimo našu tradicionalnu švicarsku narodnu glazbu, ali na suvremeni način. A ponekad čak i, reklo bi se, na radikalni način. Inspiriraju nas veliki skladatelji koji su krenuli sličnim putem. Janaček, na primjer. Vaš Vaughan Williams."

"Ali sada ne sviramo često", reče Sonja, "takvu vrstu glazbe."

Razmijenili su poglede u kojima sam razabrao određenu napetost. Zatim je Tilo vratio osmijeh na lice.

"Da, kako je Sonja rekla, u ovom realnom svijetu većinu vremena moramo svirati ono što će se svidjeti našoj publici. Stoga izvodimo mnoge hitove. Beatlese, Carpenterse. Neke novije stvari. To je posve zadovoljavajuće."

"A Abba?", impulzivno sam upitao i smjesta se pokajao. Ali Tilo kao da nije osjetio nikakvu porugu.

"Da, naravno, izvodimo i Abbinе stvari. *Dancing Queen*. Ta je uvijek dobro primljena. Ustvari, na *Dancing Queen* i ja malo pjevam, jednu malu harmonijsku dionicu. Sonja će vam reći da imam užasan glas."

Stoga pazimo da tu pjesmu izvodimo samo kad su naše mušterije usred večere, kad nema šanse da pobjegnju!"

Gromko se nasmijao i Sonja se nasmijala, ali ne toliko glasno. Pored nas je projurio biciklist na brdskom biciklu, utegnut u nekakvu pripijenu crnu trenirku, nekoliko narednih trenutaka promatrali smo kako se njegov ubrzani lik gubi u daljini.

"Bio sam jednom u Švicarskoj," konačno sam rekao. "Prije par godina. Interlaken. Odsjeo sam u studentskom hostelu."

"A da, Interlaken. Prekrasno mjesto. Neki Švicarci ga omalovažavaju. Kažu da je to samo za turiste. Ali Sonja i ja uvijek volimo nastupati tamo. Ustvari, svirati u Interlakenu ljeti navečer, sretnim ljudima iz svih krajeva svijeta, to je jako lijepo. Nadam se da ste uživali u boravku ondje."

"Da, bilo je super."

"Ima jedan restoran u Interlakenu u kojem svakog ljeta sviramo nekoliko večeri. Za nastup se smjestimo ispod restoranske tende tako da gledamo prema stolovima za večeru, a oni su za takvih večeri, naravno, postavljeni vani. I dok nastupamo, možemo vidjeti sve turiste kako jedu i pričaju pod zvijezdama. A iza turista vidi se veliko polje, tamo se preko dana spuštaju paraglajderi, a noću je osvijetljeno svjetiljkama duž Hohewega. A ako pogledom krenete dalje, ugledate Alpe nadvijene nad poljem. Obrise Eigera, Moncha, Jungfrau. Zrak je ugodan i topao, ispunjen glazbom koju izvodimo. Kadgod smo tamo, osjetim se povlašteno. Da, mislim da je dobro baviti se ovim poslom."

"Taj restoran", reče Sonja. "Prošle godine nas je upravitelj natjerao da nastupamo u nošnjama iako je bilo strašno vruće. Bilo je užasno neugodno pa smo pitali kakve to ima veze, zašto moramo nositi te glomazne jakne, šalove i šešire? U bluzama izgledamo elegantno i vrlo švicarski. Ali upravitelj restorana je rekao da moramo nositi kompletne nošnje, inače ništa od svirke. Sami odlučite, rekao je i otišao, upravo tako."

"Ali Sonja, tako je na svakom poslu. Uvijek nosiš neku odoru, a poslodavac inzistira da se to mora nositi. Isto je i s bankarima! A u našem slučaju, mi u to barem vjerujemo. Švicarsku kulturu. Švicarsku tradiciju."

Opet se nešto pomalo čudnovato pojavilo među njima, ali potrajalo je tek nekoliko sekunda, a onda su se oboje nasmiješili zureći u svoju gitaru. Pomislio sam da nešto trebam reći pa sam kazao:

"Mislim da bih to volio. Da mogu nastupati u raznim zemljama. Onda moraš biti koncentriran, posve svjestan svoje publike."

"Da", reče Tilo, "dobro je što smo nastupali pred svakakvim ljudima. Ne samo u Europi. Sve u svemu, dobro smo upoznali mnoge gradove."

"Dusseldorf, na primjer", reče Sonja. Sada se u njezinom glasu osjećalo nešto drugo - nešto neumoljivo - i opet sam vidio onu osobu koju sam susreo u kafiću. Ali Tilo kao da nije ništa zamijetio te je na pomalo bezbrižan način rekao:

"U Dusseldorfu sada živi naš sin. Vaših je godina. Možda malo stariji."

"Ove smo godine", reče Sonja, "bili u Dusseldorfu. Imali smo ugovoreni nastup. Ne kao inače, bila je to prilika da sviramo našu pravu glazbu. Stoga smo ga nazvali, našeg sina, naše jedino dijete, nazvali smo da mu kažemo da dolazimo u njegov grad. Nije se javio na telefon pa smo ostavili poruku. Ostavili smo mnoštvo poruka. Nikakvog odgovora. Stigli smo u Dusseldorf i ostavili nove poruke. Rekli smo, tu smo, u tvom gradu. Opet ništa. Tilo je rekao da ne brinem, možda će doći navečer, na naš koncert. Ali nije došao. Svirali smo i zatim otišli u drugi grad, na sljedeći nastup."

Tilo se smijuljio. "Možda se Peter kao mali dovoljno naslušao naše glazbe! Nesretni dječak, vidite, morao je iz dana u dan slušati naše probe."

"Čini mi se da to može biti malo nezgodno", rekao sam. "Imati djecu i baviti se glazbom."

"Imamo samo jedno dijete", reče Tilo, "nije bilo tako strašno. Naravno da smo imali sreće. Kad smo trebali poći na put, nismo ga mogli voditi s nama, a djed i baka uvijek su nam vrlo rado pomagali. A kad je Peter odrastao, mogli smo ga poslati u dobar internat. Djed i baka su opet priskočili u pomoć. Inače si ne bismo mogli priuštiti takvu školarinu. Dakle, imali smo puno sreće."

"Da, imali smo sreće", reče Sonja. "Samo što je Peter mrzio školu."

Dobra atmosfera koje se maloprije stvorila definitivno je počela iščezavati. U nastojanju da unesem malo vedrine, brzo sam rekao.

"Pa, kako bilo, čini se da oboje doista uživete u svom poslu."

"O da, mi uživamo u svom poslu", reče Tilo. "To nam je najvažnije. A ipak, jako nam je stalo do odmora. Znate li da nam je ovo prvi pravi odmor u tri godine?"

To je u meni opet potaknulo navalu krivnje pa sam pomislio da ću ih još jednom pokušati nagovoriti da promijene hotel, ali bilo mi je jasno da bi to bilo posve smiješno. Jedino sam se mogao nadati da će Vještica Fraser početi prijetiti prstom. Stoga sam rekao:

"Gledajte, ako želite, mogu vam odsvirati onu pjesmu na kojoj sam maloprije radio. Još je nisam dovršio, i to obično ne činim. Ali kako ste je djelomično već čuli, neće mi biti teško da vam odsviram to što za sada imam." Osmijeh se vratio na Sonjino lice.

"Da", rekla je, "molim vas, svirajte nam. Ranije je zvučala predivno."

Dok sam se pripremao za sviranje, opet su se okrenuli tako da gledaju krajolik, kao i prije, leđima prema meni. Ali sada više nisu bili jedno uz drugo, sjedili su na travi neobično ukočeni, ruke su držali iznad očiju da se zaštite od sunca. U toj su pozi ostali za cijele svirke, čudnovato mirni, a kako su bacali duge popodnevene sjene, izgledali su kao par umjetničkih izložaka. Svoju sam nedovršenu pjesmu priveo kraju kroz ponavljanja, a oni se nekoliko trenutaka nisu pomaknuli. Zatim su se opustili i zapljeskali, možda s nešto manje oduševljenja nego prvi put. Tilo se digao na noge, promrmljao komplimente i onda pomogao Sonji da ustane. Tek kad vidite kako to čine, sjetite se da su doista u srednjim godinama. A možda su samo bili umorni. Možda su dugo hodali prije nego što su mene sreli. Kako bilo. učinilo mi se da su se pomučili da ustanu.

"Sjajno ste nas zabavljali", rekao je Tilo. "Sada smo turisti i netko drugi svira za nas! Ugodne li promjene."

"Voljela bih čuti tu pjesmu kad bude dovršena", reče Sonja, činilo se kao da to doista misli. "Možda ću je jednog dana čuti na radiju. Tko zna?"

"Da", reče Tilo, "a onda ćemo Sonja i ja izvesti našu obradu u našim nošnjama!" Njegov je gromki smijeh odzvanjao zrakom. Zatim se uljudno naklonio i rekao: "Dakle, danas ste nas tri puta zadužili. Krasan ručak. Krasan izbor hotela. I krasan koncert ovdje u brdima!"

Dok smo se opraštali, došlo mi je da im kažem istinu. Da priznam kako sam ih namjerno poslao u najgori hotel u ovom kraju, da ih

upozorim da se iseles dok još ima vremena. Ali zbog srdačnog rukovanja nisam smogao snage da to učinim. Zatim su krenuli nizbrdo, a ja sam opet ostao sam na klupi.

*

Kafić je bio zatvoren kad sam se spustio s brda. Maggie i Geoff su izgledali iscrpljeno. Maggie je rekla da su tog dana imali najveću gužvu, izgledajući zadovoljno zbog toga. Ali kad je Geoff to ponovio za večerom - u kafiću bismo je spremili od ostataka hrane - to je rekao s prijekorom u glasu, u smislu, grozno je što su toliko morali raditi, a mene nigdje u blizini da im pomognem. Maggie je upitala kako sam proveo popodne, ali nisam spomenuo Tila i Sonju - činilo se previše kompliciranim - pa sam joj rekao da sam bio gore na Sugarloafu i radio na pjesmi. A kad je upitala kako mi ide, rekao sam da mi je krenulo jako dobro, Geoff je ustao i mrzovoljno otišao van, premda nije pojeo večeru. Maggie se pretvarala da ništa ne primjećuje i, doista, on se vratio nakon nekoliko minuta s konzervom piva u ruci i sjeo za stol čitajući novine, bez dodatnih komentara. Nisam htio biti povod svađi između moje sestre i šurjaka pa sam se ubrzo ispričao i pošao na kat u sobu da još malo radim na pjesmi.

Moja soba, koja je preko dana pružala pravo nadahnuće, po mraku nije bila nimalo privlačna. Kao prvo, zastori se nisu mogli zatvoriti do kraja, pa ako bih na toj vrućini otvorio prozor, kukci bi na kilometre spazili svjetlo i jurnuli unutra. A svjetlo koje sam imao, to je bila tek gola žarulja koja je visjela sa stropa, bacajući tmurne sjene po cijeloj sobi tako da se još više zamjećivalo kako je to gostinjska soba. Te mi je večeri trebalo svjetla da bih radio, zapisivao stihove kako su nailazili. Ali bilo je previše zagušljivo pa sam ugasio svjetlo, razgrnuo zastore i širom otvorio prozore. Zatim sam s gitarom sjeo na prozorsku dasku, kako sam to činio preko dana.

Prošlo je nekih sat vremena, isprobavao sam različite zamisli za prijelaz u pjesmi, kad se začulo kucanje i Maggie je provirila na vratima. Naravno da je sve bilo u mraku, ali dolje na terasi gorjelo je svjetlo od alarma pa sam nekako uspio razaznati njezino lice. Čudno se smješkala, pomislio sam da će mi reći da siđem dolje i pomognem im oko još nekog kućanskog posla. Ona je ušla u sobu, zatvorila vrata iza sebe i rekla:

"Ispričavam se, mili. Ali Geoff je večeras strašno umoran, radio je tako naporno. I sada kaže da želi na miru gledati film?"

To je rekla upravo tako, kao da pita, trebalo mi je par trenutaka da shvatim kako od mene traži da prestanem svirati.

"Ali radim na nečem važnom", rekao sam.

"Znam. Ali večeras je strašno umoran, kaže da se zbog tvoje gitare ne može opustiti."

"Geoff bi trebao shvatiti", rekao sam, "da kao što on ima svoj posao, tako i ja imam svoj."

Činilo se da je moja sestra razmislila o tome. Zatim je duboko uzdahnula. "Mislim da to ne bih trebala prenijeti Geoffu."

"Zašto ne? Zašto ne bi? Vrijeme je da shvati neke stvari."

"Zašto ne? Jer mislim da ne bi bio nimalo sretan zbog toga, eto zašto. I doista mislim da on ne može prihvatiti da su njegov i tvoj posao na istoj razini."

Za trenutak sam bez riječi zurio u Maggie. Zatim sam rekao: "Govoriš strašne gluposti. Zašto govoriš takve gluposti?"

Umorno je odmahнула glavom, ali nije ništa rekla.

"Ne razumijem zašto govoriš takve gluposti", rekao sam. "I baš sada kad mi je tako dobro krenulo."

"Dobro ti je krenulo, zar ne, mili?" U polutami je gledala prema meni. "Pa, dobro", konačno je rekla. "Neću se prepirati s tobom." Okrenula se i otvorila vrata. "Dođi dolje i pridruži nam se ako želiš", rekla je na odlasku.

Zurio sam u vrata koja su se zatvorila za njom, ukočen od bijesa. Postao sam svjestan prigušenih zvukova televizije u prizemlju pa čak i u stanju u kojem sam bio, neki dio mozga mi je govorio da taj bijes ne treba usmjeriti prema Maggie, nego prema Geoffu, koji me sustavno potkopava otkako sam došao ovamo. A ipak, bio sam ljut na sestru. Otkako sam u njezinoj kući, ni jednom nije tražila da joj sviram, kako su me zamolili Tilo i Sonja. To sigurno nije previše očekivati od svoje sestre, koja je kao tinejdžerica, sjećam se toga, jako voljela muziku? A sada je bila tu, prekinula me dok sam pokušavao raditi i govorila takve gluposti. Svaki put kad sam pomislio kako mi je rekla "U redu, neću se prepirati s tobom", iznova bi me preplavio bijes.

Sišao sam s prozorske daske, odložio gitaru i bacio je na madrac. Još sam neko vrijeme buljio u strop. Činilo se posve jasnim da sam pozvan pod lažnim izgovorom, da se jedino radilo o tome da u sezoni imaju jeftinu ispomoć, nekog klipana kojeg neće morati čak ni plaćati. A moja sestra nije shvaćala što želim postići, isto kao ni njezin idiotski suprug. Trebao bih ih za kaznu ostaviti u stisci i vratiti se u London. Po glavi sam vrtio te stvari još nekih sat vremena, malo se primirio i zaključio da je za tu večer bilo dovoljno.

*

Kad sam kao inače sišao upravo nakon gužve za doručak, nisam razgovarao s njima. Pripremio sam tost i kavu, uzeo ostatke kajgane i sjeo u kut kafića. Dok sam doručkovao, neprestano sam razmišljao o tome kako bih u brdima mogao opet sresti Tila i Sonju. Čak i ako bi to moglo značiti da bih morao slušati pjesmu o smještaju kod Vještice Fraser, ipak mi je bilo jasno da to priželjkujem. Osim toga, čak i da je kod Vještice Fraser doista nepodnošljivo, njima nikad ne bi palo na pamet da je moja preporuka bila pakosna. Iz toga sam se mogao izvući na brojne načine.

Maggie i Geoff su zacijelo očekivali da im opet pomognem oko ručka, ali odlučio sam da im valja očitati lekciju o iskorištavanju ljudi. Stoga sam nakon doručka pošao na kat, uzeo gitaru i iskrao se kroz stražnji ulaz.

Opet je bilo strašno vruće, niz lice mi se cijedio znoj dok sam se uspinjao stazom prema mojoj klupi. Premda sam za doručkom razmišljao o Tili i Sonji, do tada sam zaboravio na njih pa sam ostao zatečen kad sam pri kraju uzbrdice na klupi ugledao Sonju kako sjedi sama. Smjesta me spazila i mahnula.

Još uvijek sam bio oprezan prema njoj, napose jer Tila nije bilo u blizini pa nisam žurio sjesti pored nje. Ali ona mi je uputila široki osmijeh i malo se pomaknula, kao da mi želi napraviti mjesta, tako da nisam imao izbora.

Pozdravili smo se i neko vrijeme sjedili jedno pored drugoga, bez riječi. Isprva to nije bilo nimalo čudno, dijelom zbog toga što sam morao doći do daha, a dijelom zbog pogleda. Bilo je više izmaglice i naoblake nego jučer, ali ako ste se koncentrirali, mogli ste vidjeti sve do Crne planine s one strane granice s Walesom. Jako je puhalo, ali nije bilo neugodno.

"Pa, gdje je Tilo?" konačno sam upitao.

"Tilo? O..." Podigla je ruku da se zaštiti od sunca. Zatim je pokazala. "Tamo. Vidite? Tamo gore. Ono je Tilo."

Negdje u daljini ugledao sam neki lik, činilo se da ima zelenu majicu i bijelu šiltericu, kretao se uzbrdo stazom prema Worcestershire Beaconu.

"Tilo je htio poći u šetnju", rekla je.

"Niste htjeli poći s njim?"

"Ne. Odlučila sam ostati ovdje."

Premda ni u kom slučaju više nije bila bijesna mušterija iz kafića, ipak nije bila posve ista osoba koja me jučer tako srdačno ohrabivala. Nešto se sigurno događalo pa sam počeo pripremati obranu zbog Vještice Fraser.

"Uzgred rečeno", rekao sam, "još sam malo radio na onoj pjesmi. Možete je čuti ako želite."

Malo je razmislila i zatim rekla: "Nemojte zamjeriti, ali možda ne ovog časa. Vidite, Tilo i ja smo maloprije raspravljali. Moglo bi se reći da se nismo složili."

"Oh, u redu. Žao mi je što to čujem."

"A sada je otišao u šetnju."

Opet smo sjedili bez riječi. Zatim sam uzdahnuo i rekao. "Mislim da sam ja kriv."

Okrenula se da me bolje pogleda. "Vi ste krivi? Zašto ste to rekli?"

"Povod vašoj svađi, zašto je vaš dopust sada upropašten. Ja sam kriv. Radi se o hotelu, zar ne? Nije nimalo dobar, zar ne?"

"Hotel?" Izgledala je zbunjeno. "Taj hotel. Pa, ima svojih nedostataka. Ali to je samo hotel, kao i mnogi drugi."

"Ali zamijetili ste, zar ne? Zamijetili ste sve loše stvari. Sigurno ste zamijetili."

Činilo se da malo razmišlja o tome, a zatim je kimnula glavom. "Istina je, zamijetila sam loše stvari. Međutim, Tilo, za njega, naravno, taj je hotel prekrasan. Imamo strašnu sreću, neprestano je ponavljao. Tako smo sretni što smo pronašli takav hotel. A onda smo jutros bili na doručku. Za Tila, to je dobar doručak, najbolji od svih doručaka. Rekla sam, Tilo, ne budi blesav. Ovo nije dobar doručak. Ovo nije dobar hotel. On je rekao, ne, ne, imamo puno sreće. Onda sam se razljutila. Vlasnicu sam upozorila na sve propuste. Tilo me

odvukao. Idemo u šetnju, rekao je. Bit će ti bolje. I onda smo došli ovamo. A on je rekao, Sonja, pogledaj ova brda, zar nisu predivna? Zar nismo sretni što odmor provodimo na ovakvom mjestu? Ova brda, rekao je, još su ljepša nego što ih je zamišljao dok smo slušali Elgara. Upitao me nije li tako. Možda sam se opet razbjesnila. Rekla sam mu da ova brda nisu baš tako krasna. Nisam ih tako zamišljala slušajući Elgarovu muziku. Elgarova brda su uzvišena i tajanstvena. Ovdje, ovo izgleda kao običan park. To sam mu rekla, zatim je na njemu bio red da se vrijeđa. Rekao je da će u tom slučaju sam poći u šetnju. Rekao je da je gotovo s nama, da se više ne možemo složiti ni oko čega. Da, rekao je, Sonja, ti i ja, s nama je gotovo. I onda je otišao! To vam je bilo. Zato je on sada tamo gore, a ja sam tu dolje." Rukom je opet zaklonila oči promatrajući Tilov uspon.

"Doista mi je žao", rekao sam. "Da vas nisam na početku poslao u taj hotel..."

"Molim vas. Hotel nije bitan." Nagnula se da bolje vidi Tila. Zatim se okrenula prema meni i nasmiješila se te sam pomislio da su joj možda oči malo zasuzile. "Recite mi", kazala je. "Danas, namjeravate li napisati novu pjesmu?"

"To je moja namjera. Ili ću barem pokušati dovršiti onu na kojoj radim. Onu koju ste jučer čuli."

"Ta je prekrasna. A što ćete onda raditi, kad ovdje završite svoje pjesme? Imate neki plan?"

"Vratit ću se u London i okupiti grupu. Tim pjesmama treba prava grupa, inače neće funkcionirati."

"Kako je to uzbudljivo. Želim vam puno sreće."

Nakon nekoliko trenutaka, tiho sam rekao. "Kad bolje razmislim, možda se neću truditi, nije tako lako, znate." Nije odgovorila, pomislio sam da me nije čula, jer se opet okrenula na drugu stranu, gledala je prema Tilu.

"Znate", konačno je rekla, "kad sam bila mlađa, ništa me nije moglo razljutiti. Ali sada me mnogo toga može razljutiti. Ne znam zašto sam postala takva. To nije dobro. Pa, mislim da se Tilo neće vratiti ovamo. Idem u hotel, tamo ću ga pričekati." Ustala je, još uvijek pogleda prikovanog za lik u daljini.

"Baš šteta", rekao sam ustajući s klupe, "posvađali ste se na odmoru. A jučer, dok sam vam svirao, izgledali ste tako sretni

zajedno."

"Da, to je bio dobar trenutak. Hvala vam na tome." Naglo mi je pružila ruku i toplo se nasmiješila. "Tako je lijepo što smo se upoznali."

Rukovali smo se, pomalo mlitavo kako se već rukuje sa ženama. Krenula je dalje, zatim je zastala i pogledala me.

"Da je Tilo ovdje", rekla je, "on bi vam rekao da se ne obeshrabrite. On bi rekao da, naravno, morate u London, da se potrudite i okupite grupu. Naravno da će biti uspješna. To bi vam Tilo rekao. Jer, on vam je takav."

"A što biste vi rekli?"

"Željela bih reći isto. Jer ste mladi i talentirani. Ali nisam toliko sigurna. Kako stvari stoje, život nosi brojna razočaranja. A ako povrh toga imate takve snove u ovom..." Opet se nasmiješila i slegnula ramenima. "Ali ne smijem tako govoriti. Za vas nisam dobar uzor. Osim toga, vidim da ste daleko sličniji Tilu. Kad dođu razočaranja, vi ćete i dalje po svome. Reći ćete, kao što i on kaže, imam puno sreće." Netremice me gledala nekoliko sekundi, kao da želi upamtiti kako izgledam. Povjetarac joj je mrsio kosu, djelovala je starije nego inače. "Želim vam puno sreće", konačno je rekla.

"Puno sreće i vama", rekao sam. "Nadam se da će s vama biti sve u redu."

Mahnula je posljednji put, krenula stazom i izgubila se iz mog vidokruga.

Izvadio sam gitara iz kovčega i sjeo na klapu. Neko vrijeme nisam svirao, jer sam gledao u daljinu, prema Worcestershire Beaconu, u Tilov sitni lik na uzbrdici. Možda je to imalo neke veze s načinom na koji je sunce obasjavalo taj dio brda, ali mogao sam ga vidjeti puno bolje nego prije, premda je odmakao. Zastao je zakratko na stazi, kao da gleda oko sebe u okolna brda, kao da im se pokušava diviti. Zatim se njegov lik opet pokrenuo.

Nekoliko minuta sam radio na pjesmi, ali nisam se mogao koncentrirati, najviše zbog toga što sam zamišljao izraz lica Vještice Fraser kad joj je Sonja tog jutra sve sasula u lice. Zatim sam se zagledao u oblake, u krajolik koji se prostirao ispod mene te sam se natjerao da se opet posvetim pjesmi, tom prijelazu koji još nisam razradio kako treba.

NOKTURNO

Do prije dva dana, Lindy Gardner bila je moja prva susjeda. U redu, sigurno mislite, ako je Lindy Gardner bila moja susjeda, onda to zacijelo znači da živim na Beverly Hillsu, možda sam filmski producent, glumac ili muzičar. Pa, svakako sam muzičar. Ali, iako sam svirao s nekim izvođačima za koje ste morali čuti, za mene se ne bi moglo reći da sam, kako se kaže, iz prve lige. Moj menadžer, Bradley Stevenson, na svoj način moj dugogodišnji dobar prijatelj, smatra da sam materijal za prvu ligu. Ne samo studijski muzičar prve lige, nego zvijezda prve lige. Nije točno da saksofonisti više nisu zvijezde, kaže on, navodeći listu imena. Marcus Lightfoot, Silvio Tarrentini. To su džezisti, ukazao sam. "A što si ti ako nisi džezist?", kaže on. Ali ja sam još uvijek džezist samo u svojim najskrovitijim snovima. U realnom svijetu - kad mi lice nije omotano zavojima kao sada - ja sam tek najamni tenor saksofonist, dosta tražen za studijski rad ili kad neka grupa ostane bez stalnog svirača. Ako žele pop, onda sviram pop. R&B? Nema problema. Reklame za automobile, uvodne teme za talk show, sve sviram. U zadnje vrijeme sam džezist samo kad se nalazim u svojoj kutiji.

Volim svirati u svom dnevnom boravku, ali naši su stanovi tako loše građeni da se bune susjedi s *cijelog* kata. Stoga sam u našoj najmanjoj sobi napravio studio. Nije puno veća od ormara - tu jedva stane uredska stolica i ništa više - ali izolirao sam je pjenom, kutijama od jaja i starim obloženim omotnicama, koje mi je iz svog ureda poslao moj menadžer Bradley. Moja supruga Helen, dok je živjela sa mnom, gledala bi kad sam onamo odlazio sa saksofonom, smijala se i govorila da izgledam kao da idem na zahod, a ponekad sam se upravo tako osjećao. Hoću reći, kao da sam sjedio u jednoj od onih slabo osvijetljenih kutija u kojima nema zraka, obuzet privatnim poslom koji ama baš nikoga nije zanimao.

Sada već pogađate da Lindy Gardner nikad nije živjela pored stana o kojem govorim. Niti je bila među susjedima koji su lupali na vrata kadgod sam svirao izvan kutije. Kad sam rekao da mi je bila susjeda, mislio sam na nešto drugo, što ću odmah objasniti.

Do prije dva dana Lindy mi je bila prva susjeda u ovom šminkerskom hotelu, lice joj je bilo u zavojima, kao i meni. Lindy,

naravno, u blizini ima veliku, raskošnu kuću s poslugom pa joj je dr. Boris dopustio da ode kući. Ustvari, što se tiče medicinskih razloga, ona bi zacijelo otišla puno ranije, ali jasno je da su postojali drugi razlozi. Na primjer, u kući joj se ne bi bilo nimalo lako sakriti od kamera i tabloida. Štoviše, slutim da blistava reputacija dr. Borisa počiva na procedurama koje nisu posve legalne i zbog toga on svoje pacijente krije ovdje, na ovom skrovitom katu hotela, nedostupne stalnom osoblju i gostima, a naloženo nam je da iz sobe izlazimo samo kad je to apsolutno neophodno. Ako biste zavirili ispod pustih zavoja, vidjeli biste u jednom tjednu više zvijezda negoli u mjesec dana u Chateau Marmontu.

Pa kako je netko poput mene došao ovamo, među sve te zvijezde i milijunaše, na plastičnu operaciju kod najboljeg u gradu? Mislim da je počelo s mojim menadžerom, Bradleyjem, koji nije prva liga, ne izgleda baš kao George Clooney, kao ni ja. Prvi put je to spomenuo prije nekoliko godina, kao neku šalu, koja je postajala sve ozbiljnija svaki put kad bi je ponovio. Ukratko, htio je reći da sam ružan. I zato ne mogu dospjeti do prve lige.

"Pogledaj Marcusa Lightfoota", rekao je. "Pogledaj Krisa Bugoskog. Ili Tarrentinija. Ima li itko od njih prepoznatljiv zvuk poput tebe? Nema. Imaju li tvoju blagost? Tvoju viziju? Imaju li barem polovinu tvoje tehnike? Nemaju. Ali dobro izgledaju i onda su im sva vrata otvorena."

"A što je s Billyjem Fogelom?", rekao sam. "On je ružan kao lopov, a dobro mu ide."

"Billy je svakako ružan. Ali on je seksi, ružan, loš momak. A ti, Steve, ti si... Pa, ti si bezličan, gubitnički ružan. Ružan na pogrešan način. Slušaj, jesi li ikad razmišljao da se malo urediš? Hoću reći, kirurškim putem?"

Pošao sam kući i sve to ponovio Helen, misleći da će i njoj biti smiješno kao i meni. Isprva smo se, naravno, dobro nasmijali na Bradleyjev račun. A onda mi je Helen prišla, zagrlila me i rekla mi da sam, barem što se nje tiče, najzgodniji frajer na svijetu. Zatim se malo odmaknula i utihnula, a kad sam je upitao što ne valja, rekla je da je sve u redu. Zatim je rekla da je možda, možda Bradley ipak u pravu. Možda *trebam* razmisliti o manjim preinakama.

"Nemoj me tako gledati!", odbrusila mi je. "Svi to rade. A ti, ti imaš *profesionalne* razloge. Ako netko želi biti pomodan šofer, onda ide i kupi pomodan auto. Isto je i s tobom!"

Ali u to vrijeme više nisam razmišljao o toj ideji iako sam počeo prihvaćati gledište da sam "gubitnički ružan". Kao prvo, nisam imao novaca. Ustvari, u trenutku kad je Helen govorila o pomodnim šoferima, bili smo u minusu devet i pol tisuća dolara. To je tipično za Helen. Po mnogočemu krasna osoba, ali ta sposobnost da posve zaboravi na realno stanje naših financija i upusti se u maštarije o novim fantastičnim kupovinama, to čini pravu Helen.

Na stranu novac, ali nije mi se svidjela ideja da me netko reže. Jednom, kad sam tek prohodao s Helen, pozvala me da idemo zajedno trčati. Bilo je bistro zimsko jutro, nisam nikad bio posebno zagrijan za džogiranje, ali bio sam zanesen i htio sam je impresionirati. I tako smo trčali parkom, uspijevao sam držati korak s njom kad sam odjednom nogom udario u nešto užasno tvrdo što je stršilo iz tla. Osjetio sam bol u stopalu, ništa naročito, ali kad sam izuo tenisicu i čarapu, i ugledao kako se nokat na palcu moje noge nakosio kao da salutira Hitleru, pozlilo mi je te sam se onesvijestio. Takav sam. Onda možete shvatiti da nisam bio previše zainteresiran za plastičnu operaciju.

A tu je, naravno, i jedna načelna stvar. U redu, već sam vam rekao, nisam umjetnički čistunac. Za novac sviram svaku žvaku. Ali bio je to prijedlog druge vrste, a ja imam svoj ponos. Bradley je u nečemu u pravu: bio sam dvostruko talentiraniji od većine u ovom gradu. Ali tada kao da to nije bilo previše važno. Radilo se o imidžu, proboju na tržištu, pojavljivanju u časopisima i na televiziji, radilo se o zabavama i s kim odlazite na ručak. Od svega toga bilo mi je muka, ja sam muzičar, zašto moram igrati tu igru? Zašto ne bih svirao što bolje mogu, usavršavao se, makar u svojoj kutiji, i možda jednog dana, možda će me saslušati pravi ljubitelji muzike koji će cijeniti to što radim. Što sam htio postići plastičnom kirurgijom?

Isprva se činilo da Helen na to gleda poput mene pa neko vrijeme više nismo razgovarali o tome. Što će reći, nismo dok nije nazvala iz Seattlea i rekla da me ostavlja, da će živjeti s Chrisom Prendergastom, tipom kojeg zna još iz srednje škole, a sada je vlasnik lanca restorana diljem Washingtona. Tog sam Prendergasta

u nekoliko godina sreo par puta - čak je jednom bio kod nas na večeri - ali ništa nisam posumnjao. "Izolacija zvuka u onom tvom ormaru", rekao je tada Bradley. "Učinak je dvosmjernan." Mislim da je bio u pravu.

Ali ne bih se zadržavao na Helen i Prendergastu, samo želim objasniti koja je njihova uloga u mom dolasku ovamo. Možda razmišljate da sam se vozio duž obale, susreo sretan par te je plastična operacija bila nužna nakon muškog sukoba s rivalom. Romantično, ali ne, nije se tako dogodilo.

Dogodilo se to da se par tjedana nakon telefonskog poziva Helen vratila u stan zbog organizacije prijevoza svojih stvari. Izgledala je tužno hodajući stanom - uostalom, tu smo neko vrijeme bili sretni. Pomišljao sam da će zaplakati, ali nije, samo je slagala svoje stvari na uredne gomile. Netko će doći za dan ili dva i odnijeti ih, rekla je. A kad sam krenuo prema svojoj kutiji, sa saksofonom u ruci, podigla je pogled i tiho rekla:

"Steve, molim te. Nemoj opet ići tamo. Moramo razgovarati."

"O čemu bismo razgovarali?"

"Steve, za Boga miloga."

Stoga sam odložio saksofon u kutiju te smo otisli u našu malu kuhinju i sjeli za kuhinjski stol, okrenuti jedno prema drugome. Zatim mi je sve rekla.

Njezina odluka je konačna. Sretna je s Prendergastom, drag joj je još od srednje škole. Ali loše se osjeća jer me ostavlja, napose u vrijeme kad moja karijera ne napreduje. Stoga je o svemu dobro razmislila, razgovarala je sa svojim novim momkom, i on se loše osjećao zbog mene. Koliko sam shvatio, on je rekao sljedeće: "Kakva šteta što Steve mora platiti cijenu naše sreće." Evo njegove ponude. Prendergast će platiti da odem na sređivanje lica kod najboljeg kirurga u gradu. "Istina je", rekla je kad sam je tupo pogledao. "On ozbiljno misli. Cijena nije važna. Svi bolnički troškovi, oporavak, sve skupa. Najbolji kirurg u gradu." Kad mi srede lice, više me ništa neće sprječavati, rekla je. Dospjet ću do samog vrha, neuspjeh je nemoguć, jer sam izniman talent.

"Steve, zašto me tako gledaš? To je sjajna ponuda. Samo Bog zna hoće li se predomisliti za šest mjeseci. Reci odmah *da* i učini si

veliku uslugu. To je samo nekoliko tjedana nelagode, a onda juriš naprijed! Do Jupitera i dalje!"

Nakon petnaest minuta, dok je izlazila, rekla je puno čvršćim glasom: "I, koji je tvoj odgovor? Sretan si što ćeš do kraja života svirati u tom ormaru? Jednostavno voliš biti vječni gubitnik?" S tim je riječima otišla.

Sutradan sam pošao do Bradleyjevog ureda da vidim ima li nešto za mene pa sam usput spomenuo što je bilo, očekujući da se nad time nasmijemo. Ali on se uopće nije smijao.

"Taj tip je bogat? I želi ti platiti najboljeg kirurga? Možda će ti nabaviti Crespoa. Ili čak Borisa."

Dakle, sada mi je i Bradley govorio da trebam iskoristiti priliku, a ako to ne učinim, ostat ću gubitnik do kraja života. Ljutito sam napustio njegov ured, ali nazvao me poslijepodne i nastavio s uvjeravanjem. Ako je poziv to što me sprječava, rekao je, ako zbog ponosa ne mogu nazvati Helen i reći joj "da, molim te, želim to učiniti, molim te reci svom dečku neka potpiše taj masni ček", ako me to zauzdava, onda će on, Bradley, vrlo rado u moje ime obaviti sve pregovore. Rekao sam mu neka si ga nabije u dupe i poklopio slušalicu. Ali opet me nazvao nakon sat vremena. Rekao je da sada sve shvaća i da sam budala ako još nisam shvatio.

"Helen je sve dobro isplanirala. Stavi se u njezin položaj. Ona te voli. Ali što se tiče izgleda, pa, neugodno vas je vidjeti zajedno u javnosti. Za tobom se baš i neće okretati. Ona želi da nešto učiniš s tim u vezi, a ti nećeš. I što je napravila? Pa, njezin potez je fantastičan. Vrlo suptilan. Kao profesionalni menadžer moram joj se diviti. Otišla je s drugim tipom. U redu, možda je uvijek bila zagrijana za njega, ali, doista, uopće ga ne voli. Tipa je nagovorila da plati tvoju operaciju. Kad se oporaviš, ona će se vratiti, ti ćeš dobro izgledati, ona žudi za tvojim tijelom, jedva čeka da vas vide po restoranima..."

Prekinuo sam ga kako bih mu rekao da sam s godinama uvidio koliko nisko može pasti kad me uvjerava da učinim nešto što ide njemu u korist, ali u ovom zadnjem pokušaju je otišao tako daleko, sve do mjesta koje nikad nije ugledalo svjetla, gdje bi se i vruća govna smrznula u sekundi. A kad sam već kod govana, rekao sam mu da shvaćam da on, po svojoj naravi, mora cijelo vrijeme trpjeti

sranja, ali da bi mu ipak bilo pametno da smisli nešto što bi me moglo zainteresirati barem na par minuta. Zatim sam opet sklopio slušalicu.

U narednih nekoliko tjedana posla je bilo manje nego ikad, a svaki put kad bih nazvao Bradleyja da vidim ima li nešto za mene, on bi rekao nešto u stilu: "Nije lako pomoći nekome tko ne želi pomoći samome sebi." Na kraju sam cijelu tu stvar počeo sagledavati na pragmatičan način. Ne mogu previdjeti činjenicu da moram jesti. A ako bi pristanak značio da će zatim puno više ljudi čuti moju muziku, što je loše u tome? A što je s mojim planovima da jednog dana vodim vlastitu grupu? Hoće li se to ikad ostvariti?

Konačno, nekih šest tjedana nakon što je Helen iznijela ponudu, uzgred sam spomenuo Bradleyju da opet razmišljam o tome. To je bilo sve što je htio čuti. Odmah je krenuo nazivati i dogovarati, neprestano je vikao i uzbuđivao se. Treba priznati da je držao do svoje riječi: obavio je sve posredničke poslove tako da nisam trebao imati niti jedan ponižavajući razgovor s Helen, a kamoli s Prendergastom. Bradley je povremeno čak uspio stvoriti iluziju da pregovara u moje ime, da sam ja taj koji nešto nudi i prodaje. A ipak, svakog me dana u više navrata prožimala duboka sumnja. Kad se dogodilo, dogodilo se odjednom. Bradley je nazvao da bi mi rekao kako je dr. Boris pristao u zadnji čas, da se istog dana moram spakirati i pojaviti u tri i trideset na određenoj adresi. Možda sam se tada još uvijek premišljao, jer se sjećam da se Bradley telefonski derao na mene neka se sredim, da će me on osobno pokupiti, a zatim su me odvezli zavojitom cestom do velike kuće na Hollywood Hillsu i anestezirali, baš kao onog lika iz priče Raymonda Chandlera.

Nakon nekoliko dana doveli su me ovamo, u ovaj hotel Beverly Hills, kroz stražnji ulaz, pod zaštitom mraka i odgurali na kolicima niz ovaj hodnik, toliko ekskluzivan da smo potpuno izolirani od cjelokupnog ustaljenog života u hotelu.

*

Prvog tjedna lice me boljelo, od anestetika u organizmu bilo mi je mučno. Morao sam spavati u sjedećem položaju s jastucima iza leđa, što znači da sam vrlo malo spavao, a kako je moja medicinska sestra inzistirala da soba cijelo vrijeme bude u tami, izgubio sam osjećaj za vrijeme. Pa ipak, nije mi bilo tako loše. Ustvari, osjećao

sam se uzbuđeno i optimistično. Imao sam puno povjerenje u dr. Borisa, uostalom, u njegovim rukama nalaze se cjelokupne karijere filmskih zvijezda. Štoviše, znam da je na meni nadmašio samog sebe. Kad je vidio moju gubitničku facu, u njemu se pokrenula najdublja ambicija, sjetio se zbog čega se uopće počeo baviti tim poslom i dao je sve od sebe, pa i više. Kad su skinuli zavoje, ispred sebe sam vidio lice oštih crta, pomalo brutalno, a ipak rafinirano. Momak na glasu, uostalom, treba dobro razmisliti što je sve potrebno ozbiljnom džezistu da ga ne bi zamijenili, recimo, za nekog televizijskog voditelja. Možda je još nešto dodao kako bih djelovao pomalo iznureno, kao mladi De Nito ili Chet Baker prije nego što su ga razorile droge. Pomislio sam na albume koje ću snimiti, na muzičare koje ću uzeti da me prate. Osjećao sam se pobjedonosno i nisam vjerovao da sam se uopće mogao premišljati nad tom odlukom.

Zatim je nastupio drugi tjedan, lijekovi su prestali djelovati i osjećao sam se depresivno, usamljeno i bijedno. Moja medicinska sestra, Grace, sada je puštala malo više svjetla u sobu - ali zastori su bili barem napola navučeni - dopustili su mi da hodam po sobi u kućnom ogrtaču. Na Bang & Olufsen liniji preslušavao sam CD-e, hodao po tepihu, svako malo zastajući pred zrcalom na noćnom ormariću da bih dobro promotrio to neobično čudovište u zavojima koje je kroz proreze zurilo u mene.

U toj mi je fazi Grace prvi put spomenula da do mene leži Lindy Gardner. Da mi je vijest priopćila u ranijoj, euforičnoj fazi, dočekao bih je s oduševljenjem. Možda bih je primio kao prvi znak glamuroznog života prema kojem sam krenuo. Ali sada, kad su me obuzele druge misli, ta me vijest ispunila takvim gađenjem da je izazvala novu navalu mučnine. Ako ste jedan od brojnih Lindynih obožavatelja, ispričavam se zbog onoga što slijedi. Ali činjenica je da je u tom trenutku Lindy Gardner bila upravo osoba koja je za mene utjelovljivala sve bolesno i isprazno na svijetu: osoba beznačajnog talenta - u redu, iskreno rečeno, ona je *pokazala* da ne zna glumiti, a nije se ni pretvarala da ima glazbenih sposobnosti - a ipak je uspjela postati slavna, oko nje se trgaju TV mreže i šareni magazini, kojima nikad dosta njezinog nasmiješenog lica. Ove sam godine prošao pored knjižare i zamijetio dugi red, pomislio sam da je tu možda

netko poput Stephena Kinga, a pokazalo se da je Lindy potpisivala primjerke svoje najnovije autobiografije koju je napisao netko drugi. A kako je sve to postigla? Na ustaljeni način, naravno. Probrane ljubavne afere, probrani brakovi, probrani razvodi. Sve je to vodilo prema naslovnicama probranih časopisa, probranim televizijskim nastupima, a tu je i ona nedavna emisija, ne sjećam se kako se zvala, kad je savjetovala kako se odjenuti za prvi spoj nakon razvoda ili što učiniti ako posumnjate da vam je muž gej, takve stvari. Čujete kako ljudi govore o njezinoj "kvaliteti zvijezde", ali tu je čaroliju vrlo lako analizirati. Radi se o pukoj akumulaciji pojavljivanja na televiziji i šarenim naslovnicama, gomili njezinih fotografija s premijera i zabava, dok stoji rukom ispod ruke s legendarnim ljudima. I eto je ovdje, u susjednoj sobi, opravljaju se kao i ja od plastične operacije kod dr. Borisa. Ni jedna druga vijest ne bi mogla savršenije simbolizirati razmjere mog moralnog pada. Prošlog tjedna bio sam džezist. Sada sam samo jedan od jadnih muljatora, prepravio sam facu kako bih se za Lindy Gardner uvukao u taj svijet ispraznih slavnih osoba.

Nekoliko narednih dana vrijeme sam pokušavao prekratiti čitanjem, ali nisam se mogao koncentrirati. Ispod zavoja su neki dijelovi lica užasno boljeli, a drugi su me paklenski svrbjeli, imao sam napade vrućice i klaustrofobije. Žudio sam za saksofonom, a na pomisao da će proteći još mnogi tjedni dok mišići lica ne budu mogli podnijeti takvo opterećenje, postao sam još očajniji. Na kraju sam shvatio da je najbolji način za prekraćivanje dana naizmjenice slušati CD-e, zuriti u partiture - ponio sam fascikle s pratećim i solo dionicama, koje sam razradio u svojoj kutiji - i sebi u bradu brundati improvizacije.

Pri kraju drugog tjedna, kad sam se i fizički i mentalno počeo osjećati malo bolje, medicinska sestra mi je s lukavim osmjehom na licu dala omotnicu, rekavši: "E, to se baš ne prima svakog dana." Unutra je bila stranica istrgnuta iz hotelskog notesa, a kako je imam tu pored sebe, citirat ću točno što je pisalo:

"Gracie mi je rekla da vam je dojadio ovaj život na visokoj nozi. I ja se tako osjećam. Hoćete li me posjetiti? Ako u pet nije prerano za koktele? Dr. B. kaže bez alkohola, mislim da je tako i s vama. Dakle,

gazirani sokovi i mineralna voda. Vrag ga odnio! Vidimo se u pet, inače će mi srce prepući od tuge. Lindy Gardner."

Možda mi je tada bilo užasno dosadno, ili sam se malo oraspoločio ili me neodoljivo privlačila mogućnost da razmijenim iskustva s drugim zatvorenikom. A možda ipak nisam bio toliko imun na glamur. U svakom slučaju, kad sam to pročitao, usprkos svemu što sam mislio o Lindy Gardner, osjetio sam bockanje uzbuđenja pa sam rekao Gracie neka kaže Lindy da dolazim u pet.

*

Lindy Gardner je imala još više zavoja od mene. Ja sam barem imao otvor na vrhu iz kojeg mi je stršila kosa poput palmi u pustinjnoj oazi. Ali Boris je omotao cijelu Lindynu glavu, tako da je poprimila oblik kokosova oraha, imala je samo proreze za oči, nos i usta. Nisam znao što se dogodilo s njezinom bujnom plavom kosom. A njezin glas, premda nije bio čvrst kako biste očekivali, prepoznao sam iz vremena kad sam je vidio na televiziji.

"Pa kako vam je ovdje?", upitala je. Kad sam odgovorio da nije tako loše, rekla je: "Steve. Mogu li vas zvati Steve? Gracie mi je puno pričala o vama."

"O? Nadam se da je preskočila loše stvari."

"Pa, znam da ste glazbenik. I da puno obećavate."

"To vam je rekla?"

"Steve, napet si. Želim da se opustiš kad si sa mnom. Neki slavni ljudi, znam, *vole* da njihova publika bude napeta. Tada se osjećaju još posebnijima. Ali ja to mrzim. Želim da me tretiraš kao staru prijateljicu. Što mi želiš reći? Kažeš da ovdje nije loše?"

Njezina soba bila je znatno veća od moje, nalazili smo se u salonu apartmana. Sjedili smo okrenuti jedno prema drugom na istim bijelim foteljama, a između nas je bio niski stolić od mutnog stakla, kroz koje sam mogao vidjeti komad naplavljenog drveta na kojem je počivalo. Površina je bila zatrpana blistavim časopisima, košara voća još je bila omotana celofanom. Kao i kod mene, klimatski uređaj radio je punom snagom - vruće je pod zavojima - rebrenice su bile spuštene nisko, a prozor je gledao prema suncu koje je zalazilo. Sobarica mi je upravo donijela čašu vode i kavu, sa slamkama koje su titrale u čašama - tako su sve servirali ovdje - i zatim je napustila prostoriju.

Odgovarajući na njezino pitanje, rekao sam da mi je najteže što ne mogu svirati saksofon.

"Ali shvaćaš zašto ti to Boris ne dopušta", rekla je. "Zamisli samo. Ako u taj rog počneš puhati samo jedan dan prije nego što budeš spreman, lice će ti se razletjeti po cijeloj sobi!"

Činilo se da joj je to strašno smiješno, rukom je mahnula prema meni kao da sam ja smislio tu dosjetku i rekla: "Prestani, ne mogu više!" Nasmijao sam se s njom i kroz slamku otpio malo kave. Zatim je počela govoriti o raznim prijateljima koju su nedavno bili na plastičnoj operaciji, što su joj rekli, šaljive zgode koje su prošli. Svaka osoba koju je spomenula bila je slavna ili u braku s nekim slavnim.

"Dakle, ti si saksofonist", rekla je, naglo mijenjajući temu razgovora. "Dobro si izabrao. To je divan instrument. Znaš li što govorim svim mladim saksofonistima? Kažem im da slušaju stare profiće. Poznajem jednog saksofonista, nadobudan je kao i ti, on samo sluša one otkačene. Waynea Shortera i slične. Rekla sam mu, više ćeš naučiti od starih profića. Možda nisu bili avangardni, rekla sam mu, ali ti su stari profići znali kako se to radi. Steve, mogu li ti nešto pustiti? Da ti pokažem o čemu točno govorim?"

"Možete, svakako. Ali gđo Gardner..."

"Molim te. Zovi me Lindy. Ovdje smo jednaki."

"U redu. Lindy. Samo sam htio reći da više nisam mlad. Ustvari, uskoro ću imati trideset devet godina."

"O, stvarno? Pa, još si mlad. Ali u pravu si, mislila sam da si puno mlađi. Pod tim ekskluzivnim maskama, koje nam je Boris dao, nije lako pogoditi, zar ne? Po onome što je Gracie rekla, mislila sam da si jedan od nadobudnih klinaca, možda su ti roditelji platiti ovu operaciju da ti bolje krene. Oprosti, moja greška."

"Gracie je rekla da sam nadobudan?"

"Ne ljuti se na nju. Rekla je da si glazbenik pa sam je pitala kako se zoveš. A kad sam rekla da mi ime nije poznato, rekla je, *Zato jer je nadobudan*. I to je sve. Hej, slušaj, kakve to ima veze koliko godina imaš? Uvijek možeš učiti od starih profića. Želim da ovo poslušáš. Mislim da će te zanimati."

Otišla je do ormarića i uzela jedan CD. "Ovo će ti se svidjeti. Saksofon je tu upravo savršen."

I u njezinoj sobi bila je Bang & Olufsen linija kao i u mojoj, soba se ubrzo ispunila bogatom orkestracijom. Nakon nekoliko taktova, začuo se pospani tenor saksofon, u stilu Bena Webstera, i počeo voditi orkestar. Ako vam te stvari nisu dobro poznate, zamijenili biste je za neki od uvoda Nelsona Riddlea za Sinatru. Ali vokal koji se zatim začuo bio je Tony Gardner. Pjesma - jedva sam se sjetio - zvala se *Back at Culver City*, balada koja se nije uspjela probiti i koju gotovo nitko više ne izvodi. Dok je Tony Gardner pjevao, saksofon ga je pratio cijelo vrijeme, odgovarajući na svaki njegov stih. Cijela stvar bila je posve predvidljiva i previše zašećerena.

Ali nakon nekog vremena, više nisam obraćao pažnju na muziku, jer je ispred mene bila Lindy, zapala je u nekakav polusan, polako je plesala uz pjesmu. Njezine kretnje bile su lake i elegantne - njezino tijelo nije bilo podvrgnuto operaciji, to je bilo jasno - a bila je vitka, lijepog stasa. Nosila je nešto što je napola bila spavaćica, a napola svečana haljina; to će reći, istodobno je djelovala pomalo bolnički, a ipak glamurozno. Pokušavao sam se prisjetiti nekih stvari. Bio sam siguran da se Lindy nedavno razvela od Tonyja Gardnera, ali kako u cijeloj naciji nema goreg od mene kad je riječ o tračevima iz šoubiznisa, pomislio sam da se možda varam. Zašto bi inače tako plesala, prepuštena muzici u kojoj je očito uživala?

Tony Gardner je za trenutak prestao pjevati, prijelaz su ispunili gudači, klavirist je krenuo sa svojim solom. I tada, kao da se Lindy vratila na ovaj planet. Prestala se njihati, daljinskim je do kraja utišala muziku, prišla je i sjela ispred mene.

"Zar nije divna? Vidiš na što sam mislila?"

"Da, to je bilo krasno", rekao sam, premda nisam bio siguran razgovaramo li još uvijek o saksofonu.

"Uzgred rečeno, sluh te nije prevario."

"Molim?"

"Pjevač. To je onaj na kojeg si pomislio. Samo zato što više nije moj muž, ne znači da ne mogu puštati njegove ploče, zar ne?"

"Ne, naravno da ne znači."

"I to je predivan saksofon. Vidiš zašto sam htjela da to čuješ."

"Da, krasan je."

"Steve, mogu li se negdje nabaviti tvoje ploče? Mislim, na kojima ti sviraš?"

"Naravno. Ustvari, imam kod sebe nekoliko CD-a."

"Kad opet dođeš, dragi, želim da ih doneseš. Želim čuti kako zvučiš. Hoćeš li ih donijeti?"

"Dobro, ako vas time neću ugnjaviti."

"O ne, nećeš me ugnjaviti. Ali nadam se da ne misliš da sam nametljiva. Tony je uvijek govorio da želim sve znati, da pustim ljude na miru, ali znaš, mislim da je bio pravi snob. Mnogi slavni ljudi misle da ih trebaju zanimati samo drugi slavni ljudi. Ja nikad nisam bila takva. U svima vidim potencijalnog prijatelja. Recimo, Gracie. Ona je moja prijateljica. I moja posluga kod kuće, to su moji prijatelji. Trebao bi me vidjeti na zabavi. Svi ostali razgovaraju međusobno o svojim najnovijim filmovima ili već nečemu, a samo ja razgovaram s curom iz cateringa ili s konobarom. Ne mislim da je to prevelika radoznalost, zar ne?"

"Ne, mislim da uopće nije. Ali vidite, gđo Gardner..."

"Lindy, molim te."

"Lindy. Gledaj, predivno je biti s tobom. Ali ovi lijekovi, strašno me zamaraju. Mislim da ću poći malo prileći."

"O, nije ti dobro?"

"Nije ništa. To je od lijekova."

"Baš šteta! Definitivno se moraš vratiti kad ti bude bolje. I ponesi one ploče na kojima sviraš. Dogovoreno?" Trebao sam je uvjeravati još neko vrijeme da mi je bilo lijepo i da ću opet doći. Kad sam prilazio vratima, rekla je:

"Steve, igraš li šah? ja sam najgora na svijetu u šahu, ali imam najljepše figure. Meg Ryan mi ih je donijela prošlog tjedna."

*

Kad sam se vratio u svoju sobu, iz mini-bara sam uzeo sok, sjeo za pisaći stol i pogledao kroz prozor. Sada je sunce na zalasku bilo ružičaste boje, bili smo visoko na brdu pa sam mogao vidjeti kako u daljini automobili prolaze autoputom. Nakon nekoliko minuta nazvao sam Bradleyja i premda me njegova tajnica stavila na čekanje, ipak se na kraju oglasio.

"Kako tvoje lice?", zabrinuto je upitao, kao da se raspituje o najdražem kućnom ljubimcu kojeg je ostavio u mom autu.

"A kako to mogu znati? Još uvijek sam *Nevidljivi čovjek*."

"Jesi li dobro? Zvučiš... malodušno."

"Ja *jesam* malodušan. Cijela ova stvar je pogrešna. Sada mi je jasno. Ništa od toga neće biti."

Nakon kraće šutnje, rekao je: "Operacija nije uspjela?"

"Siguran sam da je operacija sjajna. Mislim na sve ostalo, na što će to izići. Ta *shema*... Neće to ići kako si ti rekao. Nisam smio dopustiti da me nagovoriš."

"Što je s tobom? Zvučiš depresivno. Čime su te nakljukali?"

"Dobro sam. Ustvari, u glavi mi odavno nije bilo tako bistro. U tome je problem. Sada mi je jasno. Tvoja *shema*... nisam te smio poslušati."

"Što je sad ovo? Kakva *shema*? Gledaj, Steve, to nije komplicirano. Ti si jako talentirani umjetnik. Kad to bude gotovo, radit ćeš samo ono što si oduvijek radio. A sada jednostavno uklanjaš određenu prepreku, to je sve. Nema nikakve *sheme*..."

"Gledaj, Bradley, ovdje je grozno. Ne radi se samo o fizičkoj nelagodnosti. Sada shvaćam što sam napravio, To je pogrešno, trebao sam imati više poštovanja prema sebi."

"Steve, otkud ti to? Nešto se tamo dogodilo?"

"Naravno da se nešto jebeno dogodilo. Zato te i zovem, moraš me izvući odavde. Moraš me smjestiti u neki drugi hotel."

"Drugi hotel? A tko si ti? Princ Abdullah? Koji kurac ne valja u tom hotelu?"

"Ne valja to što je u sobi pored moje Lindy Gardner. Upravo me pozvala k sebi, a namjerava me opet zvati. To ne valja!"

"Lindy Gardner u susjednoj sobi?"

"Pazi, ne mogu opet o tome. Upravo sam bio kod nje, jedva sam izdržao. A sada ona govori da moramo igrati šah s figurama koje joj je donijela Meg Ryan..."

"Steve, hoćeš mi reći da je u susjednoj sobi Lindy Gardner? Da se družiš s njom?"

"Pustila mi je ploču svog muža! Jebote, mislim da upravo sada pušta drugu. O tome ti govorim. To je sada moja razina."

"Steve, stani malo, idemo još jednom. Steve, začepi više gubicu i objasni mi što je bilo. Objasni mi kako to da si bio s Lindy Gardner."

Tada sam se malo primirio i ukratko mu prepričao kako me Lindy pozvala k sebi i što je zatim bilo.

"Dakle, nisi bio grub prema njoj?" upitao je čim sam dovršio.

"Ne, nisam bio grub prema njoj. Sve sam prešutio. Ali tamo se ne vraćam. Moram promijeniti hotel."

"Steve, ti nećeš promijeniti hotel. Lindy Gardner? Ona je u zavojima, ti si u zavojima. Ona je u susjednoj sobi. Steve, to je jedinstvena prilika."

"Nije to nikakva prilika, Bradley. To je najdublji krug pakla. Njezine šahovske figure koje je dobila od Meg Ryan, za Boga miloga!"

"Šahovske figure Meg Ryan? A kakve su? Svaka figura izgleda kao Meg?"

"A ona želi čuti kako sviram! Inzistira da drugi put donesem CD-e!"

"Ona želi... Isuse, Steve, nisi još ni skinuo zavoje, a sve ti ide na ruku. Ona želi čuti kako sviraš?"

"Tražim do tebe da nađeš neko rješenje, Bradley. U redu, zaglibio sam, otišao sam na operaciju, ti si me nagovorio, jer sam bio toliko blesav da ti povjerujem na riječ. Ali ovo ne moram trpjeti. Ne moram provesti još dva tjedna s Lindy Gardner. Tražim od tebe da me smjesta iseliš!"

"Neću te nikamo iseliti. Shvaćaš li koliko je značajna osoba Lindy Gardner? Znaš li s kakvim se ljudima druži? Što bi mogla učiniti za tebe jednim telefonskim pozivom? U redu, sada se razvela od Tonyja Gardnera. To ništa ne mijenja na stvari. Ubaci je u svoj tim, imat ćeš novu facu, vrata će biti otvorena. I za pet sekunda ulaziš u prvu ligu."

"Neće to biti nikakva prva liga, Bradley, jer tamo više ne idem i ne želim da mi se nikakva vrata otvaraju osim onih koja se otvaraju zbog moje glazbe. I ne vjerujem u to što si maloprije rekao, ne vjerujem u to sranje o shemi..."

"Mislim da se ne bi trebao izražavati tako žestoko. Jako se brinem zbog tvojih šavova..."

"Bradley, ubrzo se uopće nećeš trebati brinuti za moje šavove, a znaš li zašto? Strgnut ću ovu masku mumije, prstima rastegnuti usta i razvući lice koliko god budem mogao! Čuješ li me, Bradley?"

Čuo sam kako je uzdahnuo. Zatim je rekao: "U redu, smiri se. Samo se smiri. Izložen si znatnom stresu. To je razumljivo. Ako sada ne želiš vidjeti Lindy, ako želiš da ti zlato iscuri kroz prste, u redu, shvaćam tvoj položaj. Ali budi pristojan, može? Smisli dobar izgovor. Nemoj spaliti mostove za sobom."

*

Nakon razgovora s Bradleyjem osjećao sam se puno bolje, večer mi je relativno dobro prošla, odgledao sam pola filma i zatim slušao Billa Evansa. Sutra ujutro nakon doručka je došao dr. Boris s dvije medicinske sestre, zadovoljni su otišli. Nakon nekog vremena, oko jedanaest, posjetio me bubnjar Lee, prije nekoliko godina svirao je u stalnoj postavi u San Diegu. Bradley mu je predložio neka svrati, on je i Leejev menadžer.

Lee je u redu, bilo mi je drago što je došao. Ostao je nekih sat vremena, razgovarali smo o zajedničkim prijateljima, tko je u kojoj grupi, tko se spakirao i otišao u Kanadu ili Europu.

"Baš šteta što mnogi iz stare ekipe više nisu tu", rekao je. "Sjajno se provodite, a zatim nemaš pojma što je s njima." Pričao mi je o svojoj zadnjoj svirci pa smo se smijali sjećajući se vremena koje smo proveli u San Diegu. A pri kraju je rekao:

"A ono s Jakeom Marvellom? Što o tome misliš? Čudan je svijet, zar ne?"

"Svakako je čudan", rekao sam. "Ali kad malo promisliš, Jake je uvijek bio dobar muzičar. Zaslužio je to što je dobio."

"Da, ali ipak je čudno. Sjećaš se kakav je Jake bio onda? U San Diegu? Steve, mogao si ga otpuhati s pozornice svake večeri u tjednu. A pogledaj ga sad. To je samo sreća ili nešto drugo?"

"Jake je uvijek bio dobar momak", rekao sam. "A što se mene tiče, sjajno je kad bilo koji saksofonist dobije nagradu."

"Nagrade su u redu reče Lee. I to upravo ovdje, u ovom hotelu. Da vidim, tu mi je negdje." Kopao je po torbi i izvadio zgužvani primjerak *LA Weekleya*. "Da, tu je. Glazbene nagrade Simon i Wesbury. Džezist godine. Jake Marvell. Da vidimo, kad je to sranje? Sutra, dolje u plesnoj dvorani. Mogao bi se spustiti niz stubište i prisustvovati ceremoniji." Odložio je novine i odmahnuo glavom. "Jake Marvell. Džezist godine. Tko bi rekao, a Steve?"

"Mislim da neću imati snage da siđem dolje", rekao sam. "Ali sjetit ću se da nazdravim u njegovo ime."

"Jake Marvell. Čovječe, ovo je sjeban svijet ili nije?"

*

Sat vremena nakon ručka zazvonio je telefon, to je bila Lindy.

"Postavila sam šahovske figure, dragi", rekla je. "Spreman si za partiju? Nemoj odbiti, ne želim ovdje poludjeti od dosade. Oh, ne

zaboravi ponijeti one CD-e. Jedva čekam da čujem kako sviraš."

Odložio sam slušalicu i sjeo na rub kreveta, nastojeći shvatiti kako to da više ne držim do sebe. Ustvari, nisam ni pokušao reći ne. Možda se jednostavno radi o beskičmenjaštvu. Ili sam pristao na puno više stvari o kojima je Bradley telefonski govorio, nego što sam voljan priznati. Ali sada više nije bilo vremena za razmišljanje o tome, jer sam trebao odlučiti s kojim ću je CD-ima najviše impresionirati. Avangardne stvari definitivno ne dolaze u obzir, kao i stvari koje sam prošle godine snimio s elektro-funk momcima u San Franciscu. Na kraju sam izabrao samo jedan CD, promijenio košulju, opet obukao kućni ogrtač i pošao u susjednu sobu.

*

I ona je bila u kućnom ogrtaču, ali onom koji bi bez imalo srama mogla nositi na filmskoj premijeri. Naravno da je na staklenom stoliću bila šahovska ploča s figurama pa smo sjeli jedno prema drugome, kao i prije, i započeli partiju. Možda zbog toga što smo nešto radili rukama, atmosfera je bila puno opuštenija nego prošli put. Dok smo igrali, zatekli smo se kako razgovaramo o raznim stvarima: televizijskim emisijama, njezinim omiljenim europskim gradovima, kineskoj hrani. Sada nismo spominjali puno imena, a ona je djelovala smirenije. U jednom je trenutku rekla: "Znaš li što radim da ne poludim ovdje? Moja velika tajna? Reći ću ti, ali nikome ni riječi, čak ni Gracie, obećaješ? Noću odlazim u šetnju. Samo unutar zgrade, ali toliko je velika da možeš hodati naokolo zauvijek. U gluho doba noći je fantastično. Sinoć sam bila vani skoro sat vremena. Moraš biti na oprezu, osoblje cijelo vrijeme patrolira naokolo, ali nisu me nikad uhvatili. Ako nešto začujem, onda pobjegnem i nekamo se skrijem. Jednom me jedan čistač za trenutak spazio, a ja sam, dok trepneš okom, nestala u sjeni! To je strašno uzbudljivo. Cijeli si dan tu zatočen, a onda kao da imaš potpunu slobodu, to je doista fantastično. Jedne noći ću te povesti sa sobom, dragi. Pokazat ću ti divne stvari. Barove, restorane, konferencijske dvorane. Prekrasnu plesnu dvoranu. A nema nikoga, sve je u mraku i prazno. A otkrila sam jedno nevjerojatno mjesto, nekakav apartman, mislim da su to predsjedničke odaje. To ti je usred zgrade, ali pronašla sam ih i uspjela ući unutra, ostala sam tamo dvadesetak minuta, pola sata,

razmišljajući o svemu. Hej, Steve, je li to u redu? Ovako ti mogu uzeti kraljicu?"

"O, da, čini se da možeš. Nisam vidio. Hej, Lindy, ti si puno pametnija u ovome nego što se čini. I što da sada radim?"

"U redu, reći ću ti. Jer si gost, a očito sam te omela svojom pričom, pretvarat ću se da nisam vidjela. Nije li to lijepo od mene? Reci, Steve, ne sjećam se jesam li te pitala. Oženjen si, zar ne?"

"Točno."

"I što ona misli o svemu ovome? Mislim, ovo nije baš jeftino. S tim novcem mogla si je kupiti još koji par cipela."

"Ona se slaže s ovim. Ustvari, to je bila njezina ideja. A tko sada ne obraća pažnju?"

"K vragu. Ionako loše igram šah. Reci, ne želim biti nametljiva, posjećuje li te?"

"Ustvari, nije nikad bila. Ali tako smo se dogovorili, prije nego što sam došao ovamo."

"Da?"

Djelovala je zbunjeno pa sam rekao. "Možda će zvučati čudno, znam, ali tako smo htjeli da bude."

"Dobro." A nakon nekog vremena je rekla: "Znači li to onda da te nitko ne posjećuje?"

"Posjećuje. Zapravo, netko je jutros svratio. Muzičar s kojim sam radio."

"Da? To je dobro. Znaš, dragi, nikad nisam sigurna kako se kreću ti konji. Ako vidiš da u nečemu griješim, reci mi, može? Ne želim te na brzinu smotati."

"Naravno." Zatim sam rekao. "Momak koji je danas bio ovdje, prenio mi je neke vijesti. Čudno. Koincidencija."

"Da?"

"Taj jedan saksofonist kojeg smo obojica upoznali prije koju godinu, u San Diegu, zove se Jake Marvell. Možda si čula za njega. On je sada prva liga. Ali u to vrijeme, kad samo ga znali, nije bio nitko. Ustvari, bio je lažnjak. Rekli bismo blefer. Nikad nije naučio svirati kako valja. A nedavno sam ga čuo i nije ništa bolji. Ali uspio se nekako probiti i sada ga drže zvijezdom. Kunem se da nije nimalo bolji nego što je bio, ni za dlaku. A znaš li koja je to vijest? Taj isti tip, Jake Marvell, sutra dobiva veliku glazbenu nagradu upravo ovdje, u

ovom hotelu. Džezist godine. To je šašavo, zar ne? Ima toliko talentiranih saksofonista, a oni nagrađuju Jakea." Prisilio sam se da stanem, podigao sam pogled sa šahovske ploče i nasmijao se. "Što se tu može?", rekao sam blažim tonom.

Lindy se uspravila u stolcu usmjerivši pogled na mene. "Prava šteta. A taj tip, kažeš da nije dobar?"

"Žao mi je, nije na meni da to govorim. Htjeli su nagraditi Jakea pa zašto ne bi?"

"Ali ako nije dobar..."

"Dobar je kao i svi drugi. Samo sam govorio. Žao mi je, zanemari što sam rekao."

"Hej, to me podsjetilo", reče Lindy. "Jesi li se sjetio ponijeti svoju glazbu?"

Pokazao sam na CD pored sebe na fotelji. "Ne znam hoće li te zanimati. Ne moraš slušati..."

"O, ali želim, apsolutno želim. Daj da vidim."

Predao sam joj CD. "To je jedna grupa s kojom sam svirao u Pasadeni. Svirali smo standarde, staromodni swing, malo bossa nove. Ništa posebno, ponio sam jer si me pitala."

Proučavala je kutiju od CD-a, približila ju licu i onda malo odmaknula. "I ti si na ovoj slici?" Opet je približila kutiju. "Baš me zanima kako izgledaš. A možda bih trebala reći, kako si *izgledao*."

"Ja sam drugi s desna. U havajskoj košulji, držim dasku za peglanje."

"*Ovaj ovdje?*" Buljila je u CD, a zatim u mene. Onda je rekla: "Hej, baš si zgodan." Ali to je rekla ispod glasa, tonom lišenim uvjerenja. Ustvari, tu sam definitivno zamijetio natruhu sažaljenja. Ali u istom se trenutku pribrala. "U redu, da čujemo onda!"

Kad je krenula prema Bang & Olufsen, rekao sam: "Prva stvar. *The Nearness of You*. To je moja posebna snimka."

"Kreće *The Nearness of You*."

Tu sam stvar izabrao nakon kraćeg promišljanja. Glazbenici u toj grupi su vrhunski. Pojedinačno smo gajili radikalnije ambicije, a grupu smo formirali s izričitom namjerom da sviramo kvalitetni materijal srednje struje, koji bi se svidio širokoj publici. Naša verzija *The Nearness of You* - tu se cijelo vrijeme čuje moj tenor saksofon - nije baš stotinama kilometara udaljena od Tonyja Gardnera, ali uvijek

sam iskreno bio ponosan na nju. Možda mislite da ste čuli sve moguće verzije te stvari. Pa, poslušajte našu. Poslušajte, recimo, onaj drugi napjev. Ili onaj trenutak kad izlazimo iz srednje osminke, kad grupa ide od III-5 na VIx-9, a ja se uzdižem u intervalima u koje ne biste povjerovali i onda držim taj krasni, vrlo nježni b-mol. Po meni, tu je određeni kolorit, čežnja i kajanje, to nigdje niste mogli čuti.

Stoga se može reći da sam bio siguran kako će tu snimku Lindy dobro primiti. Prvih par minuta činilo se da uživa. Ostala je na nogama nakon što je stavila *CD*, kao i kad mi je puštala ploču svog muža, počela se sanjivo njihati u usporenom ritmu. Ali iz njezinih se kretnji ritam ubrzo počeo gubiti, sve dok nije stajala posve nepomično, leđima okrenuta prema meni, pognute glave kao da se koncentrirala. Isprva to nisam shvatio kao loš znak. Tek kad je prišla i sjela, dok je muzika još bila u punom zamahu, shvatio sam da nešto nije u redu. Zbog zavoja, naravno, nisam joj mogao vidjeti izraz lica, ali način na koji se zavalila u fotelju, poput ukrućene lutke, nije odavao ništa dobro.

Kad je stvar bila gotova, uzeo sam daljinski sa stola i ugasio stereo. Ostala je u istoj pozici, činilo se cijelu vječnost, ukočena i čudna. Zatim se malo uspravila i počela prčkati po šahovskim figurama.

"To je jako lijepo", rekla je. "Hvala ti što si mi omogućio da to čujem." Zvučalo je šablonski, a njoj kao da to nije smetalo.

"Možda to nije po tvom ukusu."

"Ne, ne." Njezin je glas postao mrzovoljan i tih. "Dobra je. Hvala ti što si mi omogućio da je čujem." Stavila je šahovsku figuru na polje i rekla: "Ti si na potezu."

Pogledao sam u ploču, pokušavajući se sjetiti gdje sam stao. Nakon nekog vremena, tiho sam upitao: "Možda ta pjesma u tebi budi neke određene asocijacije?"

Podigla je pogled te sam iza njezinih zavoja osjetio bijes. Ali istim je tihim glasom rekla. "Ta pjesma? Nema tu nikakvih asocijacija. Baš ništa." Odjednom se nasmijala - brzim, neugodnim smijehom. "O, misliš asocijacije na *njega*, Tonyja? Ne, ne. Nije to nikad bila njegova stvar. Sviraš jako dobro. Doista profesionalno."

"Doista *profesionalno*? Što bi to trebalo značiti?"

"Hoću reći... da je doista profesionalno. To je rečeno kao kompliment."

"Profesionalno?" Ustao sam, prešao sobu i uzeo disk iz stroja.

"Zbog čega se tako ljutiš?" Glas joj je još uvijek bio distanciran i hladan. "Nešto sam pogrešno rekla? Ispričavam se. Htjela sam biti ljubazna."

Vratio sam se za stol, spremio disk u kutiju, ali nisam sjeo.

"Dakle, nećemo više igrati?"

"Ne zamjeri, moram obaviti neke stvari. Telefonski pozivi. Srediti papire."

"Zašto se tako ljutiš? Ne shvaćam."

"Uopće se ne ljutim. Moram ići, to je sve."

Udostojala se ustati da me isprati do vrata, gdje smo se rastali uz hladan stisak ruke.

*

Već sam spomenuo da mi je nakon operacije ritam spavanja bio posve poremećen. Te večeri me obuzeo strašan umor, rano sam pošao leći, čvrsto sam spavao par sati, a kad sam se probudio usred noći, više nisam mogao zaspati. Ustao sam nakon nekog vremena i uključio televiziju. Pronašao sam film koji sam gledao kao klinac pa sam privukao stolac i odgledao ga do kraja, stišanog tona. Kad je završio, gledao sam dva propovjednika kako viču jedan na drugoga pred publikom u studiju. Sve u svemu, bio sam spokojan. Osjećao sam se ugodno, milijunima kilometara daleko od vanjskog svijeta. Stoga mi je srce skoro iskočilo iz grudi kad je zazvonio telefon.

"Steve? Ti si?" Bila je Lindy. Glas joj je zvučao čudno, pomislio sam da je možda nešto popila.

"Da, ja sam."

"Znam da je kasno. Ali upravo sam u prolazu zamijetila svjetlo ispod tvojih vrata. Pretpostavljam da imaš problema sa spavanjem, kao i ja."

"Vjerojatno. Nije lako uredno spavati."

"Da. Nije nimalo lako."

"Je li sve u redu?", upitao sam.

"Naravno. Sve je u redu. *Jako* dobro."

Shvatio sam da nije pijana, ali nikako nisam mogao pogoditi što je to s njom. Zacijelo nije bila drogirana - samo čudnovato budna i

možda uzbuđena zbog nečega što mi mora reći.

"Sigurno je sve u redu?" opet sam upitao.

"Da, doista, ali... Gledaj, dragi, imam nešto ovdje, nešto bih ti htjela dati."

"Oh? A što bi to moglo biti?"

"Ne želim ti reći. Želim da to bude iznenađenje."

"Zvuči zanimljivo. Doći ću da to uzmem, možda nakon doručka?"

"Nekako sam se nadala da ćeš odmah doći. Mislim, tu je, ti si budan i ja sam budna. Znam da je kasno, ali... Slušaj, Steve, ono ranije, to što se dogodilo. Dugujem ti objašnjenje."

"Zaboravi. Nije mi važno..."

"Bio si ljut na mene jer si mislio da mi se ne sviđa tvoja glazba. Pa, to nije istina. Istina je upravo suprotna, posve suprotna. To što si mi pustio, ta verzija *Nearness of You!* Ne izlazi mi iz glave. Ne, ne mislim glave, mislim srca. Ne izlazi mi iz srca."

Nisam znao što da joj kažem i prije nego sam uspio nešto smisliti, opet je počela govoriti.

"Hoćeš li doći? Odmah? Sve ću ti objasniti. A najvažnije je... Ne, ne, neću reći. To će biti iznenađenje. Dođi i vidjet ćeš. I ponesi svoj CD. Hoćeš li?"

*

Čim sam otvorio vrata, uzela je CD, kao da sam raznosač, a zatim me primila za zapešće i uvela unutra. Lindy je bila u istom glamuroznom kućnom ogrtaču kao i prije, ali je sada djelovala malo manje besprijekorno. Jedna strana ogrtača objesila se preko druge, a zavoji na zatiljku, pored kragne, bili su labavi i neuredni.

"Mislim da si bila u jednoj od svojih noćnih šetnji", rekao sam.

"Tako mi je drago što si budan. Ne znam bih li mogla čekati do jutra. Slušaj me, kao što sam ti rekla, imam iznenađenje. Nadam se da će ti se svidjeti, mislim da hoće. Ali prvo želim da se udobno smjestiš. Opet ćemo poslušati tvoju pjesmu. Da vidimo, koja je to stvar?"

Sjeo sam na svoje mjesto i gledao kako petlja oko stera. Svjetlo u sobi bilo je prigušeno, u zraku ugodna svježina. A onda je najjačom glasnoćom krenula *The Nearness of You*. "Ne misliš li da će to smetati drugima?", rekao sam.

"Neka idu k vragu. Dovoljno smo platiti da budemo ovdje, to nije naš problem. A sada tiho! Slušaj, slušaj!" Počela se njhati uz muziku kao i prije, ali sada nije stala nakon uvoda. Ustvari, činilo se da se sve više prepušta muzici, držeći ruke kao da pleše s imaginarnim partnerom. Kad je bilo gotovo, isključila je glazbu i ostala nepomična, stojeći na drugom kraju sobe leđima okrenuta prema meni. Učinilo mi se da je tako ostala cijelu vječnost, a onda mi je konačno prišla.

"Ne znam što bih rekla", kazala je. "To je uzvišeno. Ti si fantastičan, fantastičan glazbenik. Ti si genij."

"Pa, hvala ti."

"Odmah sam to znala. To je istina. Zato sam onako reagirala. Pretvarala sam se da mi se ne sviđa, glumila aroganciju." Sjela je licem prema meni i uzdahnula. "Tony me zadirkivao zbog toga. Uvijek bih to učinila, preko toga nikako ne mogu prijeći. Naletim na osobu koja je, znaš, doista talentirana, netko tko ima taj Božji dar, i ne mogu si pomoći, moja prva reakcija je da učinim to što sam učinila s tobom. To je, ne znam, mislim da se radi o ljubomori. Kao kad ugledaš one žene, djeluju nekako neugledno? Predivna žena uđe u sobu, one to mrze, žele joj iskopati oči. Takva sam i ja kad sretnem nekoga poput tebe. Napose ako je neočekivano, kao što je danas bilo, a nisam spremna. Mislim, ti si tu, jednog časa razmišljam kako si samo netko iz publike, a odjednom si... pa, netko drugi. Znaš što hoću reći? Kako bilo, pokušavam ti objasniti zašto sam se ranije tako grozno ponašala. S punim se pravom možeš ljutiti na mene."

Neko vrijeme među nama je vladala tišina kasne noći. "Pa, hvala ti", konačno sam rekao. "Hvala ti što si mi to rekla."

Naglo je ustala. "A sada, iznenađenje! Pričekaj malo, ne miči se."

Pošla je u svoju sobu te sam čuo kako otvara i zatvara ladice. Kad se vratila, ispred sebe je objema rukama nešto držala, ali nisam mogao vidjeti što je to, jer ga je prekrila svilenim rupcem. Zaustavila se usred sobe.

"Steve, želim da dođeš i primiš ovo. Ovo će biti uručivanje."

Zbunio sam se, ali sam ustao. Kad sam joj prišao, podigla je rubac i predala mi blistavi mjedeni ukras.

"Ti to doista zaslužuješ. I stoga je tvoje. Džezist godine. Možda svih vremena. Čestitam."

Stavila mi je to u ruke i kroz zavoje me cmoknula u obraz.

"Pa, hvala. To je *pravo* iznenađenje. Hej, ovo je lijepo. Što je to? Aligator?"

"Aligator? Ma daj! To je par slatkih malih anđelaka koji se ljube."

"A da, sada sam prepoznao. Pa, hvala, Lindy. Ne znam što bih rekao. Doista je predivno."

"Aligator!"

"Ispričavam se. To je zbog toga što ovaj momčić ima ispruženu nogu. Ali sada vidim. Doista je predivno."

"Pa, tvoje je. Zaslužio si."

"Ganula si me, Lindy. Stvarno. A što tu dolje piše? Nemam naočale."

"Piše Džezist godine. Što bi drugo pisalo?"

"Baš to piše?"

"Naravno, baš to piše."

Uzmaknuo sam do fotelje sa statuom u ruci, sjeo i na trenutak razmislio. "Reci, Lindy", prozborio sam, "ova stvar koju si mi upravo dala. Je li moguće da si je možda pronašla kad si bila u noćnoj šetnji?"

"Naravno. Naravno da je moguće."

"Shvaćam. A nije li možda moguće da je ovo prava nagrada? Mislim na onaj stvarni gong koji će uručiti Jakeu?"

Par trenutaka Lindy nije ništa rekla, ali je bila posve nepomična. Zatim je rekla:

"Naravno da je to prava stvar. Zbog čega bih ti dala neku staru kramu? Spremali su se počinuti nepravdu, a sada je pravda pobijedila. To je jedino važno. Hej, dragi, hajde. Znaš i sam da to zaslužuješ."

"Cijenim tvoje gledište. Ali radi se o tome... pa, to je ipak krađa."

"Krađa? Zar nisi rekao da taj tip ništa ne valja? Lažnjak? A ti si genij. Tko onda od koga krade?"

"Lindy, gdje si ovo točno našla?"

Slegnula je ramenima. "Na jednom mjestu. Tamo kamo odlazim. Neki ured, tako bismo ga mogli nazvati."

"Večeras? To si večeras uzela?"

"Naravno da sam večeras uzela. Sinoć nisam znala za nagradu."

"Naravno, naravno. Dakle, kažeš da je to bilo prije sat vremena?"

"Sat. Možda dva sata. Tko će ga znati? Bila sam vani neko vrijeme, neko vrijeme bila sam u svojim predsjedničkim odajama."

"Isuse."

"Gledaj, koga briga? Zbog čega se tako brineš? Ovaj su izgubili pa će onda nabaviti neki drugi. Sigurno ih negdje imaju pun ormar. Uručila sam ti nešto što si zaslužio. Nećeš valjda sada to odbiti, Steve?"

"Neću odbiti, Lindy. Osjećaj, čast, sve to, ja to primam, i jako sam sretan zbog toga. Ali ovo, ovaj trofej ovdje. Moramo ga vratiti natrag. Moramo ga staviti točno gdje si ga pronašla."

"Tko ih šiša! Koga briga?"

"Lindy, nisi dobro razmislila. Što ćeš učiniti kad se sazna za ovo? Možeš li zamisliti što će novine od toga napraviti? Tračevi, skandal? Što će tvoja publika reći? Shvati. Idemo odmah tamo prije nego se ostali probude. Pokazat ćeš mi točno gdje si ovo našla."

Odjednom je izgledala poput djeteta kojem se očitava lekcija. Zatim je uzdahnula i rekla: "Mislim da si u pravu, dragi."

*

Nakon što smo se složili da to vratimo, Lindy je postala jako posesivna oko nagrade, čvrsto ju je držala uz sebe cijelo vrijeme dok smo hitali prolazima golemog, uspavanog hotela. Vodila me po skrivenim stubištima, po stražnjim hodnicima, pored sauna i automata sa slatkišima. Nismo vidjeli ni čuli ni žive duše. Zatim je Lindy šapnula: "Ovuda", i kroz teška smo vrata ušli u mračnu prostoriju.

Kad sam provjerio da nema nikoga, upalio sam bateriju koju sam uzeo u Lindynoj sobi i osvijetlio naokolo. Bili smo u plesnoj dvorani, ali ako bi vam došlo da zaplešete, imali biste problema zbog stolova za večeru, svaki je bio prekriven bijelim stolnjakom s odgovarajućim stolcima. Na sredini stropa visio je kićeni luster. Na drugom kraju se nalazila pozornica, zacijelo dovoljno velika za cirkusku predstavu, ali sada pod zastorima. Netko je usred prostorije ostavio ljestve, uza zid je bio prislonjen usisivač.

"Bit će to velika zabava", rekla je. "Četiri stotine, pet stotina ljudi?"

Krenuo sam dalje, osvjetljujući put baterijom. "Možda će se to ovdje odvijati. Tu će Jakeu uručiti njegovu nagradu."

"Naravno da je ovdje. Tu sam ovo našla", podigla je statuu, "tu su bile i druge. Najbolji debitant. R&B album godine. Takve stvari. Bit će to veliki događaj."

Kad su mi se oči privikle na mrak, mogao sam bolje vidjeti tu prostoriju, premda baterija nije bila prejaka. I za trenutak, dok sam stajao promatrajući pozornicu, mogao sam zamisliti kako će to izgledati. Zamislio sam punu dvoranu s dotjeranim gostima, funkcionarima iz glazbene industrije, velikim promotorima, pokojom zvijezdom iz šoubiznisa, kako se smiju i dijele si komplimente; namješteno iskreni pljesak svaki put kad najavljiivač spomene sponzora; novi pljesak, sada uz razdragane uzvike, dok izlaze dobitnici nagrada. Zamislio sam Jakea Marvella gore na pozornici, drži svoj trofej, s onim istim samozadovoljnim osmijehom koji je uvijek imao u San Diegu kad bi dovršio svoj solo, a publika zapljeskala.

"Možda smo pogriješili", rekao sam. "Možda je ne treba vratiti. Možda bismo je trebali baciti u smeće. I sve ostale nagrade koje su bile s njom."

"Doista?" Lindy je zvučala zbunjeno. "Zar to želiš učiniti, dragi?"

Uzdahnuo sam. "Ne, mislim da ne želim. Ali bilo bi... zadovoljavajuće, zar ne? Sve te nagrade u smeću. Kladam se da je svaki od nagrađenih lažnjak. Kladam se da svi skupa nemaju dovoljno talenta da napune pecivo za hot dog." Pričekao sam da Lindy nešto kaže, ali nije se oglasila. A kad je progovorila, u njezinom glasu bilo je nešto novo, neka čvršća nota.

"Kako znaš da neki od tih momaka nisu na mjestu? Kako možeš znati da neki od njih nisu zaslužili nagradu?"

"Kako znam?" Odjednom me obuzela nervoza. "Kako znam? Pa, razmisli malo. Žiri smatra da je Jake Marvell najbolji džezist ove godine. Kome će onda dati ostale nagrade?"

"Ali, što ustvari znaš o tim momcima? Čak i o tom tipu Jakeu. Kako znaš da se nije doista potrudio da dospije tamo gdje se nalazi?"

"Što je ovo? Sada si velika Jakeova obožavateljica?"

"Samo kažem ono što mislim."

"To što misliš? Dakle, to je tvoje mišljenje? Onda se ne bih trebao čuditi. Nakratko sam tamo zaboravio tko si."

"Što bi dovraga to trebalo značiti? Kako se usuđuješ tako razgovarati sa mnom?"

Zamijetio sam da ispadam iz takta. Brzo sam rekao: "U redu, nisam to smio reći. Ispričavam se. Idemo sada pronaći taj ured."

Lindy je zašutjela, a kad sam se okrenuo prema njoj, nisam mogao dobro vidjeti u mraku da bih naslutio o čemu razmišlja. "Lindy, gdje je taj ured? Moramo ga pronaći."

Na kraju je statuom pokazala prema dnu dvorane, a zatim me povelala pored stolova i dalje bez riječi. Kad smo stigli, naslonio sam uho na vrata, a kako nisam ništa čuo, oprezno sam ih otvorio.

Našli smo se u dugoj uskoj prostoriji paralelnoj s plesnom dvoranom. Negdje je gorjelo slabo svjetlo pa smo i bez baterije mogli raspoznati što se nalazi oko nas. To očito nije bio ured koji smo tražili, nego nekakav prostor namijenjen cateringu i kuhinji. Duž zidova protezale su se radne plohe, po sredini je bio prolaz dovoljno širok da osoblje donese hranu.

Ali Lindy kao da je prepoznala prostoriju te je brzim korakom krenula niz prolaz. Na pola puta je zastala da bi osmotrila pleh za pečenje ostavljen na radnoj plohi.

"Hej, keksi!" Činilo se da se posve pribraja. "Baš šteta što su ispod celofana. Umirem od gladi. Vidi! Pogledajmo što se ovdje nalazi."

Napravila je još par koraka, do golemog zvonastog poklopca, i podigla ga. "Pogledaj ovo, dragi. Ovo izgleda jako fino."

Nagnula se nad tustom pečenom puricom. Umjesto da poklopac vrati na mjesto, pažljivo ga je stavila pored ptice. "Možda im neće smetati ako otrgnem batak?"

"Mislim da će im strašno smetati, Lindy. Ali k vragu s njima."

"Kako je velik. Hoćeš li podijeliti batak sa mnom?"

"Naravno, zašto ne?"

"U redu. Evo ga."

Posegnula je prema purici. Zatim se naglo uspravila i okrenula prema meni.

"A što je ono trebalo značiti?"

"A što to?"

"Ono što si rekao. Kad si rekao da se ne čudiš. Mojem mišljenju. Što je to trebalo značiti?"

"Pazi, žao mi je. Nisam htio vrijeđati. Samo sam razmišljao na glas, to je sve."

"Razmišljao si na glas? Pa, kako bi bilo da još malo razmišljaš na glas? Dakle, po meni neki od tih momaka možda zaslužuju svoje nagrade, zašto je to smiješna izjava?"

"Pazi, samo sam htio reći da nagrade dobivaju pogrešni ljudi. To je sve. Ali čini se da si bolje upoznata. Misliš da se to nije dogodilo..."

"Neki od tih momaka možda su se vraški potrudili da dopiju tamo gdje jesu. I možda su zaslužili malo poštovanja. S takvima poput tebe nevolja je u tome što samo zato što vam je Bog dao taj poseban dar, mislite da vam je sve dopušteno. Da ste bolji od svih ostalih, da ste zaslužili da uvijek budete u prvom redu. Ne shvaćate da se jako puno ljudi koji nisu imali sreće poput vas strašno potrudilo da zauzmu svoje mjesto na svijetu..."

"Dakle, misliš da se ja ne trudim? Misliš da po cijeli dan sjedim na guzici? Ja sam se namučio, napatio i otegao muda da napravim nešto dobro, nešto lijepo, a tko onda dobiva nagrade? Jake Marvell! Ljudi poput tebe!"

"Kako se samo usuđuješ! Kakve ja imam veze s time? Hoće li meni danas uručiti nagradu? Je li meni itko ikad dao prokletu nagradu? Jesam li ja ikad nešto dobila, barem u školi, jedno pišljivo priznanje za pjevanje, plesanje ili neku već prokletu stvar? Nisam! Ni pišljiva boba! Morala sam gledati vas, vas ljigavce, kako se tamo penjete, primete nagrade, a svi roditelji plješču..."

"Bez nagrade? Bez nagrade? Pogledaj se! Tko je postao slavan? Tko ima raskošne kuće..."

U tom trenutku netko je uključio svjetlo i mi smo žmirkali jedno u drugo pod oštrim snažnim svjetlom. Dva muškarca su prošla istim putem kao i mi, približavajući nam se. Prolaz je bio dovoljno širok da mogu hodati jedan pored drugoga. Jedan je bio krupan crnac u odori hotelskog osiguranja, a ono za što mi se isprva učinilo da je pištolj u njegovoj ruci, bio je toki-voki. Pored njega se nalazio manji bijelac u svijetloplavom odijelu, zalizane crne kose. Nisu djelovali kao da ih treba posebno uvažavati. Stali su na udaljenosti od nekoliko metara, a zatim je manji tip iz sakoa izvadio iskaznicu.

"LAPD", rekao je. "Zovem se Morgan."

"Dobra večer", rekao sam.

Na trenutak su nas policajac i zaštitar promatrali u tišini. Zatim je policajac upitao:

"Hotelski gosti?"

"Da, jesmo", rekao sam. "Mi smo gosti."

Na leđima sam osjetio meki materijal Lindyna kućnog ogrtača. Zatim me uzela ispod ruke te smo stajali jedno pored drugoga.

"Dobra večer, policajče", rekla je pospanim, mekim glasom koji se posve razlikovao od njezinog uobičajenog tona.

"Dobra večer, gospođo", reče policajac. "Vi ste sada ovdje iz nekog posebnog razloga?"

Oboje smo počeli govoriti uglas, a zatim smo se nasmijali. Ali dvojica muškaraca nisu se ni nasmijala ni nasmiješila.

"Ne možemo zaspati", reče Lindy. "Pa smo krenuli u šetnju."

"U šetnju?" Policajac pogleda naokolo pod oštrim bijelim svjetlom. "Možda tražite nešto za jelo."

"Točno, policajče!" Lindy je bila preglasna. "Malo smo ogladnjeli, sigurna sam da i vi noću ponekad ogladnite."

"Čini se da posluga u sobu nije ništa posebno", reče policajac.

"Ne, nije baš dobra."

"Uobičajene stvari", reče policajac. "Odrešci, pizze, hamburgeri, trostruki sendviči. Znam, jer sam upravo naručio od noćne posluge. Ali valjda se vama ne sviđa takva hrana."

"Pa, znate kako je, policajče", reče Lindy. "Radi se o *uzbuđenju*. Uzbudljivo je iskrasti se i malo prezalogajiti, znate, nešto zabranjeno, kao što ste činili kad ste bili mali?" Kod obojice se nije zamjećivalo nikakvo popuštanje. A policajac je rekao:

"Ispričavam se ako sam vam smetao. Ali shvatite da ovo područje nije otvoreno za goste. A nedavno su nestale neke stvari."

"Doista?"

"Da. Niste večeras zamijetili nešto neobično ili sumnjivo?" Lindy i ja smo se pogledali i zatim je ona prema meni dramatično odmahнула glavom.

"Ne", rekao sam. "Nismo zamijetili ništa neobično."

"Baš ništa?"

Zaštitar se približio i sada je prolazio pored nas, priljubivši se uz radnu plohu. Shvatio sam da nas namjerava provjeriti izbliza, da vidi

nismo li možda nešto sakrili, dok nas je njegov partner nastavio ispitivati.

"Ne, ništa", rekao sam. "Na što točno mislite?"

"Sumnjive osobe. Neuobičajene aktivnosti."

"Hoćete reći, policajče", užasnuto reče Lindy, "da je netko provalio u sobe?"

"Ne baš, gospođo. Ali neke vrijedne stvari su nestale." Osjetio sam kako se zaštitar kreće iza nas.

"Pa zato ste vi tu s nama", reče Lindy. "Da zaštitite nas i naše stvari."

"Točno tako, gospođo." Policajac više nije zurio u nas, učinilo mi se da je razmijenio pogled s čovjekom iza nas. "Ako zamijetite nešto neuobičajeno, molim vas, smjesta nazovite čuvare."

Činilo se da je razgovor završen, policajac se pomaknuo da nas propusti. S olakšanjem sam krenuo van, ali Lindy reče: "Zacijelo smo ispali zločesti, došli smo ovamo da nešto pojedemo. Nakanili smo se poslužiti onom tamo slasticom, a onda nam je palo na pamet da je to za neku posebnu priliku i da bi bilo šteta da to pokvarimo."

"Ovaj hotel ima dobru sobnu poslugu", reče policajac. "Dvadeset četiri sata."

Cimnuo sam Lindy, ali nju kao da je spopala česta manija kriminalaca da izazivaju vlastito uhićenje.

"A upravo ste nešto naručili, policajče?"

"Naravno."

"I je li bilo dobro?"

"Prilično dobro. I vama to preporučujem."

"Ostavimo gospodu neka nastave s istragom", rekao sam, potegnuvši je za ruku. Ali ona nije odustajala.

"Policajče, mogu li vas nešto upitati?", upitala je. "Neće vam smetati?"

"Pokušajte."

"Upravo ste govorili o zamjećivanju nečeg neobičnog. Vidite li i vi nešto neobično? Mislim, na nama?"

"Ne znam na što mislite, gospođo."

"Zar nam lica nisu potpuno omotana zavojima? Niste zamijetili?"

Policajac nas je dobro pogledao, kao da provjerava tu izjavu. Zatim je rekao: "Pravo rekavši, zamijetio sam, gospođo, jesam. Ali ne želim

komentirati druge osobe."

"O, shvaćam", reče Lindy. Zatim se okrenula prema meni: "Nije li to obzirno s njegove strane?"

"Idemo", rekao sam, vukući je za sobom. Osjećao sam kako nas ta dvojica pogledima ispraćaju sve do izlaza.

*

Trudili smo se da smireno prijedemo plesnu dvoranu. Ali kad smo se našli s druge strane velikih pomičnih vrata, spopala nas je panika te smo gotovo potrčali. Držali smo se pod ruku pa smo često posrtali i sudarali se dok nas je Lindy vodila po zgradi. Zatim nas je uvukla u teretno dizalo i tek kada su se vrata zatvorila i kad smo se počeli uspinjati, pustila me, naslonila se na metalni zid i ispustila čudni zvuk, prepoznao sam ga kao histeričan smijeh koji je dopirao kroz zavoje.

Kad smo izišli iz dizala, opet me primila pod ruku. "U redu, na sigurnom smo", rekla je. "Sada te želim odvesti na jedno mjesto. Doista posebno. Vidiš ovo?" Držala je elektronski ključ. "Da vidimo što se s ovim može učiniti." Karticom je otvorila vrata s natpisom *Privatno*, a zatim vrata označena *Opasnost. Ne ulazi*. Zatim smo se našli u prostoriji koja je vonjala po boji i žbuci. Sa zidova i stropa visjeli su kablovi, ledeni pod bio je prljav i poliven. Dobro se vidjelo, jer je jedna strana bila u staklu - bez zastora ili rebrenica - pa je izvanjska svjetlost prostoriju ispunjavala žućkastim mrljama. Bili smo na nekom katu iznad našeg: pred nama je pucao pogled iz ptičje perspektive na autoput i okolno područje.

"Tu će biti nove predsjedničke odaje", reče Lindy. "Obožavam ovamo dolaziti. Još nema svjetla, nema tepiha. Ali polako ga dovršavaju. Kad sam prvi put došla, bilo je daleko gore. Sada se vidi kako će izgledati. Stavili su i kauč."

U sredini prostorije bilo je nešto glomazno, u potpunosti prekriveno plahtom. Lindy je tome prišla kao starom prijatelju i umorno se sručila.

"To je moja fantazija", rekla je, "ali nekako vjerujem u nju. Ovo Grade upravo za mene. Zato sam smještena ovamo. Sve ovo. Zato jer mi žele pomoći. Pomoći mi da izgradim svoju budućnost. Ovdje je bio pravi kaos. A pogledaj sada. Već slični na nešto. Bit će

fantastično." Rukom je potapšala kauč. "Dođi, dragi, odmori se. Potpuno sam iscrpljena. Sigurno si i ti."

Kauč - štogod je već bilo ispod plahte - bio je iznenađujuće udoban i čim sam utonuo u njega, osjetio sam kako me preplavljuje umor.

"Čovječe, kako mi se spava", reče Lindy, na ramenu sam osjetio njezinu težinu. "Nije li ovo fantastično mjesto? Ključ sam našla u vratima kad sam prvi put bila ovdje." Neko vrijeme smo šutjeli, osjetio sam kako padam u san. A onda sam se nečega sjetio.

"Hej, Lindy."

"Mmm?"

"Lindy. Sto je bilo s onom nagradom?"

"Nagradom? Ah, da. Nagrada. Sakrila sam ju. Sto sam drugo mogla učiniti? Znaš, dragi, ti doista zaslužuješ tu nagradu. Nadam se da ti je nešto značilo kad sam ti je večeras uručila, način na koji sam ti je dala. Razmislila sam o tome. Dobro sam razmislila. Ne znam koliko je tebi do toga stalo. Ne znam hoćeš li se toga uopće sjećati nakon deset, dvadeset godina."

"Hoću, svakako. I puno mi znači. Ali, Lindy, kažeš da si je sakrila, ali gdje? Gdje si je sakrila?"

"Mmm?" Opet je pala u san. "Sakrila sam je na jedino dostupno mjesto. Stavila sam je u onu puricu."

"Stavila si je u puricu."

"Istu sam stvar učinila kad sam imala devet godina. Sakrila sam sestrinu svjetleću kuglu u puricu. Toga sam se sjetila. Reakcija u trenutku, zar ne?"

"Da, svakako." Osjećao sam se strašno umornim, ali prisilio sam se da se usredotočim. "Ali, Lindy, jesi li je dobro sakrila? Mislim, možda su je policajci već pronašli?"

"Ne znam kako. Ništa nije virilo van, ako na to misliš. Zašto bi tamo nešto tražili? Gurnula sam je iza leđa, ovako. I nastavila gurati. Nisam se okrenula da provjerim, jer bi onda te momke zanimalo što to radim. Nije to bilo iz pukog hira, znaš. Odluka da ti dam tu nagradu. Dobro sam razmislila o tome. Iskreno se nadam da ti je do nje stalo. Bože, moram spavati."

Naslonila se na mene i u narednom trenutku počela hrkati. Zabrinut za njezinu operaciju, pažljivo sam joj položio glavu tako da mi obrazima ne pritišće rame. Zatim sam i ja zaspao.

*

Trgnuo sam se iz sna i kroz veliki prozor ugledao prve znakove zore. Lindy je još uvijek čvrsto spavala pa sam se polako odmaknuo od nje, ustao i protegnuo ruke. Pošao sam do prozora i pogledao prema blijedom nebu i autoputu u daljini. Nešto mi se motalo po glavi dok sam padao u san, pokušavao sam se sjetiti što je to bilo, ali glava mi je bila mutna, bio sam iscrpljen. Zatim sam se sjetio te sam pošao do kauča i prodrmao Lindy.

"Što je? Što je? Što hoćeš?", rekla je sklopljenih očiju.

"Lindy", rekao sam. "Nagrada. Zaboravili smo na nagradu."

"Rekla sam ti. U purici je."

"U redu, slušaj me. Možda oni policajci nisu zavirili u puricu. Ali prije ili kasnije, netko će je pronaći. Možda je netko upravo sada reže."

"Pa što onda? Pronaći će tu stvar unutra. Što onda?"

"Pronaći će je tamo i izvijestiti o velikom pronalasku. Zatim će se policajac sjetiti nas. On se sjeća da smo bili tamo, stajali smo pored purice."

Lindy se počela razbuđivati. "Da, rekla je. Shvaćam što hoćeš reći."

"Dok je taj trofej u purici, mogu nas povezati sa zločinom."

"Zločin? Hej, kako to misliš zločin?"

"Nije važno kako to nazivaš. Moramo se vratiti i izvaditi tu stvar iz purice. Nije važno gdje ćemo je poslije ostaviti. Ali ne možemo je ostaviti tamo gdje je sada."

"Dragi, jesi li siguran da to trebamo učiniti? Tako sam umorna."

"Moramo to učiniti, Lindy. Ako je ostavimo tamo gdje je sada, imat ćeš problema. Sjeti se da će novine to jedva dočekati."

Lindy je malo razmislila, zatim se malo uspravila i pogleda me. "U redu", rekla je. "Idemo natrag."

*

Sada su hodnici bili bučni od čišćenja i glasova, ali ipak smo neopaženo uspjeli stići do plesne dvorane. Bilo je više svjetla i bolje se vidjelo pa je Lindy pokazala prema natpisu pored dvostrukih vrata. Reljefnim slovima je pisalo: *Ručak J. A. Udruge čistača bazena.*

"Nije ni čudo što nismo mogli pronaći taj ured sa svim nagradama", rekla je. "Ovo je pogrešna plesna dvorana."

"Nije važno. To što nam treba sada je unutra."

Prešli smo plesnu dvoranu i zatim oprezno ušli u prostoriju za catering. Kao i prije, gorjelo je mutno svjetlo, a sada je i prirodno svjetlo dopiralo kroz otvore za ventilaciju. Nikoga na vidiku, ali kad sam pogledao radne površine, shvatio sam da smo u nevolji.

"Čini se da je netko bio ovdje", rekao sam.

"Da." Lindy je napravila par koraka niz prolaz gledajući oko sebe. "Da. Tako se čini."

Nestale su sve posude, poslužavnici, kutije s kolačima, pladnjevi sa srebrnim poklopcima koje smo prije vidjeli. Na njihovom mjestu ugledali smo uredne hrpe tanjura i salveta postavljene u pravilnim razmacima.

"U redu, dakle odnijeli su svu hranu", rekao sam. "Pitanje je kamo su je odnijeli?"

Lindy je krenula dalje, a onda se okrenula prema meni. "Sjećaš se, Steve, kad smo prošli put bili ovdje, prije nego što su naišli oni ljudi? Žestoko smo raspravljali."

"Da, sjećam se. Ali zašto bismo opet o tome? Znam da sam pretjerao."

"Da, dobro, zaboravimo na to. Dakle, gdje je nestala purica?" Ogledavala se oko sebe. "Znaš što, Steve? Kad sam bila mala, tako sam htjela biti plesačica i pjevačica. Pokušavala sam i pokušavala, sam Bog zna da sam se trudila, ali ljudi su se smijali pa sam pomislila da ovaj svijet nije uopće fer. A kad sam bila malo starija, shvatila sam da svijet ipak nije tako nepošten. Da čak i ako si poput mene, jedan od netaleantiranih, ipak postoji šansa, ipak možeš pronaći svoje mjesto pod suncem, ne moraš se zadovoljiti time da budeš samo *publika*. Neće biti nimalo lako. Moraš na tome raditi, ne obazirati se što drugi govore. Ali šansa je definitivno postojala."

"Pa, čini se da ti je dobro išlo."

"Čudno je kako se sve to odvija. Znaš, mislim da je to jako pronicljivo. Od tvoje žene, hoću reći. Rekla ti je da odeš na ovu operaciju."

"Nemojmo nju uvlačiti u ovo. Hej, Lindy, znaš li kako se tamo ide? Tamo dolje?"

Na drugom kraju prostorije, gdje su završavale radne plohe, bile su tri stepenice koje su vodile prema zelenim vratima. "A da

pogledamo?", reče Lindy.

Otvorili smo vrata, oprezno kao i ona prethodna, i neko vrijeme izgubio sam osjećaj za orijentaciju. Sve je bilo u potpunom mraku i svaki put kad bih se pokušao okrenuti, shvatio sam da odgurujem zastore ili nekakav trampolin. Lindy je ponijela bateriju te se bolje snalazila negdje ispred mene. Posrćući sam dospio do mračnog mjesta, gdje me čekala s baterijom uperenom prema mojim nogama.

"Zamijetila sam", rekla je šaptom. "Ne voliš razgovarati o njoj. Mislim, o svojoj ženi."

"Ne radi se o tome", prošaptao sam. "Gdje se nalazimo?"

"A ona te nikad ne posjećuje."

"Zato jer sada baš i nismo zajedno. Kad već moraš znati."

"O, ispričavam se. Nisam htjela biti nametljiva."

"Nisi htjela biti nametljiva?!"

"Hej, dragi, pogledaj! Eno ga! Našli smo ga!"

Pokazala je baterijom prema stolu nedaleko od nas. Bio je prekriven bijelim stolnjakom, s dvije srebrne kupole.

Pošao sam do prve kupole i oprezno je podigao. Naravno, tu se nalazila tusta pečena purica. Potražio sam otvor i gurnuo prst.

"Nema ničega", rekao sam.

"Moraš unutra potražiti. Gurnula sam je malo dublje. Te su ptice veće nego što misliš."

"Kažem ti da tu nema ničega. Osvijetli mi baterijom. Pogledat ćemo ovu drugu." Opresno sam podigao poklopac druge purice.

"Znaš, Steve, mislim da je to pogrešno. Ne bi se trebao sramiti govoriti o tome."

"Govoriti o čemu?"

"O tome da ste ti i tvoja žena razvedeni."

"Jesam li rekao da smo razvedeni? Jesam li to rekao?"

"Mislila sam..."

"Rekao sam da baš i nismo zajedno. To nije isto."

"Zvučalo je posve isto..."

"Pa, nije. To je samo privremeno, nešto pokušavamo. Hej, napipao sam nešto. Nešto se tu nalazi. Evo je."

"Zašto je onda ne izvadiš, dragi?"

"A što misliš da tu radim?! Isuse! Morala si je gurnuti tako duboko?"

"Šššš! Netko je ovdje!"

Isprva nije bilo lako reći koliko ih je bilo. Zatim se neki glas približio te sam shvatio da je to neki tip, razgovara mobitelom. Također sam shvatio gdje se ustvari nalazimo. Mislio sam da smo odlutali u neki ispražnjeni prostor iza pozornice, ali ustvari smo se nalazili na samoj pozornici, od plesne dvorane dijelio nas je jedino zastor. Zatim je čovjek s mobitelom krenuo preko plesne dvorane prema pozornici.

Šapnuo sam Lindy da ugasi bateriju te je nastupila tama. Rekla mi je na uho: "Idemo odavde", mogao sam čuti kako se polako udaljava. Još jednom sam pokušao izvući statuu iz purice, ali sad sam se pribojavao buke, a osim toga prstima nikako nisam mogao dobro zahvatiti plijen.

Glas se sve više približavao tako da sam na kraju osjetio da taj tip stoji točno ispred mene.

"...to nije moj problem, Larry. Logo mora biti na tim jelovnicima. Nije me briga kako ćeš to napraviti. U redu, onda to sam obavi. Tako je, to uradi sam, nije me briga kako ćeš to napraviti. Samo ih donesi ovdje, *najkasnije* do devet i pol. To nam je potrebno. Stolovi *izgledaju dobro*. Ima dovoljno stolova, vjeruj mi. U redu. Provjerit ću. U redu, u redu. Da. To ću smjesta provjeriti."

Pri kraju razgovora njegov se glas udaljio prema rubu dvorane. Sada je zacijelo okrenuo prekidač za svjetlo na zidu, jer se točno iznad mene uključio reflektor, a začulo se i brujanje, poput klimatskog uređaja. Uspio sam razabrati da ta buka nije od klimatskog uređaja, ali zastor se počeo razmicati ispred mene.

To mi se dogodilo dva puta u karijeri dok sam bio na pozornici, trebao sam odsvirati solo, a odjednom mi je sinulo da sam zaboravio početak, u kojem sam ključu, kako se mijenjaju akordi. U oba slučaja jednostavno sam se sledio, kao da sam na fotografiji iz filma, sve dok mi netko od momaka ne bi priskočio u pomoć. To mi se dogodilo samo dva puta u mojoj dvadesetogodišnjoj profesionalnoj karijeri. Kako bilo, tako sam reagirao na reflektor i zastore koji su se počeli otvarati. A osjećao sam se čudnovato distanciran. Pomalo me zanimalo što ću ugledati kad se zastori rastvore do kraja.

Ugledao sam plesnu dvoranu, a s pozornice sam dobro vidio uredno poredane stolove u dva paralelna niza do samog kraja dvorane. Zbog svjetla iznad mene prostorija je bila u sjeni, ali mogao sam razabrati luster i kićeni strop.

Čovjek s mobitelom bio je pretili ćelavi tip u svijetlom odijelu, košulje raskopčane oko vrata. Sigurno se odmaknuo od zida čim je upalio svjetlo, jer je sada bio otprilike u mojoj ravnini. Na uhu je čvrsto držao telefon, a po njegovom izrazu lica dalo se naslutiti da s posebnom pozornošću sluša što mu se govori. Netremice me gledao, ja sam gledao njega, i to je moglo potrajati bez kraja i konca da u telefon nije rekao, možda odgovarajući na pitanje zbog čega je ušutio:

"U redu je. U redu je. Neki čovjek." Zatim je zastao i onda rekao: "Na trenutak sam pomislio da je nešto drugo. Ali to je neki čovjek. Omotane glave, u kućnom ogrtaču. To je sve, sada ga vidim. Ali u ruci mu se nalazi nekakvo pile, nešto takvo."

Uspravio sam se i instinktivno počeo tresti rukom. Ruka mi je i dalje do zapešća bila u purici, a zbog njezine težine cijeli se pladanj bučno stropoštao na pod. Ali barem se nisam morao brinuti zbog skrivanja pa sam nastavio dalje, bez ikakve zadržke, nastojeći izvući i ruku i statuu. U međuvremenu, čovjek je i dalje pričao u mobitel.

"Ne, točno kako sam ti rekao. A sada otresa pile sa sebe. O, nešto je izvadio iz njega. Hej, ti tamo, što je to? Aligator?" Zadnje riječi uputio mi je zavidnom ležernošću. Ali sada mi je statua bila u ruci, a purica se s treskom sručila na pod. Dok sam hitao u tamu iza sebe, čuo sam ga kako govori svom prijatelju: "A kog vruga ja znam? Možda je nekakav mađioničar."

*

Ne sjećam se kako smo se vratili na naš kat. Opet sam se izgubio u masi zastora dok sam silazio s pozornice, a zatim se ona stvorila tamo vukući me za ruku. Poslije toga smo jurili po hotelu, više nas nije bilo briga koliko buke stvaramo ni tko nas je vidio. Negdje putem ostavio sam statuu na pladnju sobne posluge, ispred neke spavaće sobe, pored ostataka nečije večere.

U njezinoj sobi smo se svalili na kauč i počeli smijati. Smijali smo se dok nismo pali jedno po drugome, zatim je ona ustala, pošla do prozora i podigla rebrenice. Sada je vani bilo svjetlo, premda je jutro bilo oblačno. Pošla je do ormarića natočiti piće - *najseksepilniji bezalkoholni koktel* - i donijela mi čašu. Pomislio sam da će sjesti pored mene, ali ona je opet prišla prozoru, pijuckajući iz čaše.

"Jedva čekaš, zar ne Steve?", upitala je nakon nekog vremena. "Skidanje zavoja?"

"Da. Moglo bi se reći."

"Još prošlog tjedna nisam o tome puno razmišljala. Činilo se da ima još puno vremena. A sada nije daleko."

"Točno tako", rekao sam. "Ni ja ne trebam dugo čekati." Zatim sam tiho rekao: "Isuse."

Otpila je iz čaše i pogledala kroz prozor. Zatim sam je čuo kako govori: "Hej, dragi, što je s tobom?"

"Dobro mi je. Trebao bih malo odspavati, to je sve"

Neko vrijeme nije skidala pogled s mene. "Kažem ti, Steve", rekla je na kraju. "Bit će dobro. Boris je najbolji. Vidjet ćeš."

"Da."

"Hej, što je to s tobom? Slušaj, meni je ovo treći put. Drugi put kod Borisa. Sve će biti u redu. Izgledat ćeš sjajno, fantastično. A tvoja karijera. Čeka te streloviti napredak."

"Možda."

"Nema tu možda! Razlika će biti velika, vjeruj mi. Bit ćeš po časopisima, na televiziji."

Na to nisam ništa rekao.

"Hej, daj sad!" Prišla mi je na par koraka. "Razvedri se. Ne ljutiš se još uvijek na mene, zar ne? Bili smo sjajan par tamo dolje, nismo li? Reći ću ti još nešto. Od sada sam u tvom timu. Ti si vražji genij, a ja ću se pobrinuti da ti dobro krene."

"Neće uspjeti, Lindy." Odmahnuo sam glavom. "Neće uspjeti."

"Vraga neće uspjeti. Razgovarat ću s ljudima. Ljudima koji ti mogu puno pomoći ."

I dalje sam odmahivao glavom. "Hvala ti. Ali ništa od toga. Neće uspjeti. Nije ni moglo uspjeti. Nisam trebao slušati Bradleyja." "Hej, daj malo. Možda više nisam u braku s Tonyjem, ali ipak imam puno dobrih prijatelja u ovom gradu."

"Naravno, Lindy, znam. Ali ništa od toga. Vidiš, Bradley, moj menadžer, on me na ovo nagovorio. Bio sam idiot što sam ga slušao, ali nisam mogao ništa učiniti. Bio sam na rubu pameti, a onda je on došao sa svojom teorijom. Rekao je da moja žena, Helen, ima taj plan. Nije me doista ostavila. Ne, sve je to dio njezinog plana. Sve je to učinila zbog mene, kako bi mi omogućila ovu operaciju. A

kad skinu zavoje, i budem imao novo lice, ona će se vratiti i sve će opet biti u redu. To je Bradley rekao. Još dok je govorio, znao sam da je to sranje, ali što sam mogao učiniti? Postojala je barem nekakva nada. Bradley je to iskoristio, iskoristio je, on je takav, znaš već? Ništarija. Jedino misli na posao. I na prvu ligu. Što je njega briga hoće li se ona vratiti ili neće?"

Zastao sam, a ona dulje vrijeme nije ništa rekla. Zatim je rekla:

"Gledaj, dragi, slušaj me. Nadam se da će ti se žena vratiti. Iskreno se nadam. Ali ako se ne vrati, pa, onda moraš sagledat cijelu sliku. Ona je možda sjajna osoba, ali u životu ima daleko više stvari osim puke ljubavi prema nekome. Moraš se pojaviti tamo, Steve. Netko poput tebe, ti ne spadaš u publiku. Pogledaj mene. Kad skinem zavoje, hoću li doista izgledati kao prije dvadeset godina? Ne znam. Prošlo je puno vremena otkako sam ostavila zadnjeg muža. Ali ja ću se svakako pojaviti tamo i dati sve od sebe." Prišla mi je i potapšala me po ramenu. "Hej. Samo si umoran. Bit će ti puno bolje kad malo odspavaš. Slušaj. Boris je najbolji. On će to srediti, za oboje. Vidjet ćeš."

Odložio sam čašu na stol i ustao. "Mislim da si u pravu. Kako si rekla, Boris je najbolji. A mi smo dolje bili *dobar* par."

"Bili smo *sjajan* par."

Nagnuo sam se i stavio joj ruke na rame, zatim sam joj poljubio oba obraza pod zavojima. "Dobro se naspavaj", rekao sam. "Svratit ću uskoro na partiju šaha."

*

Ali nakon toga jutro rijetko smo se viđali. Kad sam o tome kasnije razmišljao, palo mi je na pamet da su neke stvari izrečene te noći, stvari zbog kojih se možda trebam ispričati ili barem trebam pokušati objasniti. Ali, kad smo se onomad vratili u njezinu sobu i smijali zajedno na kauču, činilo se da nije bilo potrebno, pa ni ispravno, opet govoriti o tim stvarima. Kad smo se tog jutra rastali, mislio sam da smo odavno prešli tu fazu. A ipak, vidio sam kako se Lindy može u trenu promijeniti. Možda je kasnije malo razmislila i opet se naljutila na mene. Tko zna? Kako bilo, premda sam tog dana očekivao poziv iz njezine sobe, nije nazvala, kao ni sutradan. Umjesto toga, kroz zid sam slušao ploče Tonyja Gardnera, puštala ih je najglasnije, jednu za drugom.

Kad sam konačno otišao do nje, nakon možda četiri dana, bila je srdačna, ali distancirana. Kao i prvi put, puno je pričala o svojim slavnim prijateljima - ali ne i o onima koji bi mi pomogli u karijeri. Ipak, nisam mario. Pokušali smo igrati šah, ali njezin je telefon neprestano zvonio pa je pošla u spavaću sobu da se javi.

A onda je prije dvije večeri pokucala na moja vrata i rekla da se odjavljuje iz hotela. Boris je zadovoljan njezinim stanjem, složio se da zavoje skine u njezinoj kući. Pozdravili smo se kao prijatelji, ali kao da smo se već ranije uistinu pozdravili, onog jutra nakon naše eskapade, kad sam se nagnuo i poljubio je u obraze.

I to je priča o mojoj susjedi Lindy Gardner. Želim joj sve najbolje. Što se mene tiče, imam još šest dana do skidanja vela i zatim puno više dok opet ne budem mogao svirati saksofon. Jučer je nazvala Helen da me pita kako sam, a kad sam rekao da sam upoznao Lindy Gardner, bila je strašno impresionirana.

"Zar se nije opet udala?", upitala je. A kad sam joj prenio kako tu stvari stoje, rekla je: "O, dobro. Sigurno sam pomislila na onu drugu, znaš. Kako se zove?"

Raspričali smo se o nevažnim stvarima - što je gledala na televiziji, kako je kod nje svratila prijateljica s bebom. Zatim je rekla da se Prendergast raspitivao za mene, kad je to rekla, glas joj je zamjetno postao oporiji. Došlo mi je da joj kažem: "Alo? Jesam li to zamijetio blagu iritaciju zbog imena tvog dragoga?" Ali nisam. Samo sam rekao neka ga pozdravi i ona ga više nije spominjala. To mi se zacijelo samo učinilo. Možda me samo htjela navesti da kažem koliko sam mu zahvalan.

Kad se spremala otići, rekao sam: "Volim te", brzo i rutinski kako se kaže na kraju razgovora sa suprugom. Nekoliko sekundi je vladala tišina, a onda je i ona to rekla, na isti rutinski način. Zatim je otišla. Bog će ga znati što je to značilo. Sada se ništa ne može učiniti, pretpostavljam, osim pričekati skidanje tih zavoja. A što onda? Možda je Lindy u pravu. Možda, kako je rekla, trebam sagledati cijelu sliku, u životu doista ima puno više toga osim ljubavi prema nekoj osobi. Možda je ovo doista moja prekretnica, čeka me prva liga. Možda je u pravu.

ČELIST

Treći put smo nakon ručka svirali temu iz *Kuma* pa sam gledao prema turistima, koji su sjedili s druge strane trga, da vidim koliko ih je ostalo otkako smo je zadnji put svirali. Ljudima ne smeta više puta slušati omiljenu stvar, ali ne možete je prečesto izvoditi jer će posumnjati da nemate dobar repertoar. U ovo doba godine uglavnom prolazi ponavljanje pjesama. Zbog prvih nagovještaja jesenskih vjetrova i smiješne cijene kave, imali smo uglavnom stalan priljev gostiju. Kako bilo, proučavao sam lica na trgu i spazio Tibora.

Mahao je te sam isprva pomislio da maše nama, ali onda sam shvatio da pokušava dozvati konobara. Izgledao je starije, malo se udebljao, ali nije ga bilo teško prepoznati. Gurnuo sam Fabijana, harmonikaša do mene, i glavom pokazao prema mladiću, jer nisam mogao podići ruke sa saksofona da mu pokažem kako treba. I tada mi je svanulo, dok sam oko sebe gledao članove grupe, da nitko osim mene i Fabijana nije ostao iz naše postave od onog ljeta kad smo sreli Tibora.

U redu, bilo je to prije punih sedam godina, ali ipak me pogodilo. Kad ovako svirate zajedno svaki dan, grupa vam postane neka vrsta obitelji, a ostali članovi su vam braća. A kad netko svako toliko ode dalje, želite misliti da će uvijek biti u kontaktu, slati razglednice iz Venecije ili Londona, kamogod se već zaputio, možda fotografiju grupe s kojom sada svira - kao da piše kući u svoje staro selo. Stoga me taj trenutak neugodno podsjetio da se sve brzo mijenja. Sadašnji najprisniji prijatelji već sutra postaju izgubljeni stranci, raspršeni diljem Europe, sviraju temu iz *Kuma* ili *Autumn Leaves* po trgovima i kafićima koje nikad nećeš posjetiti.

Kad smo odsvirali pjesmu, Fabijan me ružno pogledao, zasmetalo mu je moje gurkanje dok je izvodio svoj "specijalni pasaž" - nije to baš solo dionica, nego jedan od onih rjeđih trenutaka kad violina i klarinet zastanu, ja u podlozi tiho pratim, a on izvodi cijelu stvar na harmonici. Kad sam mu krenuo objašnjavati, pokazujući prema Tiboru koji je miješao kavu ispod suncobrana, Fabijan ga se nije mogao sjetiti. Na kraju je rekao:

"A da, momak s violončelom. Pitam se je li još uvijek s onom Amerikankom."

"Naravno da nije", rekao sam. "Zar se ne sjećaš? Još je onda sve bilo gotovo."

Fabijan slegnu ramenima, sada se usredotočio na svoju partituru i zatim smo krenuli s narednom numerom.

Razočaralo me što Fabijan nije pokazao više zanimanja, ali pretpostavljam da nikad nije bio posebno zainteresiran za mladog čelista. Fabijan, vidite, on je jedino svirao po barovima i kafićima. Ne kao Giancarlo, naš tadašnji violinist ili Ernesto, on je bio na basu. Oni su bili školovani pa ih je netko poput Tibora uvijek fascinirao. Možda je tu bila i trunka ljubomore - na Tiborovo vrhunsko glazbeno obrazovanje, na činjenicu da je budućnost još uvijek bila pred njim. Ali zapravo, mislim da se samo radilo o tome da su voljeli takve Tibore uzeti pod svoju zaštitu, malo na njih paziti, pripremiti ih možda na ono što ih čeka pa kad se razočaraju, da im to ne padne previše teško.

To ljeto prije sedam godina bilo je neuobičajeno vruće, čak i u ovom našem gradu ponekad bi nam se učinilo da smo dolje na Jadranu. Više od četiri mjeseca svirali smo na otvorenom - ispod tende kafića, okrenuti prema trgu i stolovima - i mogu vam reći da je to naporan posao, bez obzira na tri, četiri električna ventilatora koji zuje oko vas. Ali sezona je bila dobra, prolazilo je mnoštvo turista, uglavnom iz Njemačke i Austrije, a bilo je i domaćih koji su pobjegli od jare na plaži. Bilo je to ljeto kad smo prvi put zamijetili Ruse. Danas više ne primjećujete ruske turiste, izgledaju kao i svi drugi, ali u to vrijeme su još uvijek bili prilično rijetki te bismo zastali i zagledali se u njih. Nosili su čudnu odjeću, kretali su se naokolo poput novih učenika u školi. Kad smo prvi put ugledali Tibora, imali smo kratku stanku, osvježavali se za velikim stolom koji je uvijek bio rezerviran za nas. Sjedio je u blizini, neprestano je ustajao i premještao kutiju s violončelom da bi bila u hladu.

"Pogledaj ga", reče Giancarlo. "Ruski student koji nema od čega živjeti. I što onda čini? Troši novac na kave na glavnom trgu."

"Nesumnjivo, budala", reče Ernesto. "Ali romantična budala. Sretan je što gladuje, jer po cijeli dan može sjediti na našem trgu."

Bio je mršav, kose boje pijeska, nosio je staromodne naočale - zbog golemih okvira izgledao je kao panda. Pojavljivao se dan za danom, ne sjećam se kad se to točno dogodilo, ali nakon nekog

vremena počeli smo na pauzi s njim sjediti i razgovarati. A ponekad, kad bi u kafić došao za večernje sesije, poslije bismo ga pozvali na čašu vina i *crostine*.

Ubrzo smo saznali da je Tibor Mađar, a ne Rus, da je nešto stariji nego što izgleda, jer je završio studij na Kraljevskoj glazbenoj akademiji u Londonu, a zatim je dvije godine bio u Beču kod Olega Petrovića. Nakon čupavog starta kod starog maestra, naučio je kako izići na kraj s legendarnim ispadima te je Beč napustio pun samopouzdanja - i s nizom angažmana u prestižnim, premda manjim dvoranama diljem Europe. Ali onda su koncerti bili otkazani zbog slabog interesa, bio je prisiljen svirati muziku koju mrzi, a prilagodba se pokazala skupom, odnosno ponižavajućom.

Stoga je dobro organizirani Festival umjetnosti i kulture u našem gradu - zbog toga je došao tog ljeta - predstavljao nužno potreban poticaj, a kad su mu stari prijatelji s Kraljevske akademije ponudili besplatan smještaj preko ljeta, dolje pored kanala, bez razmišljanja je prihvatio. Uživa u našem gradu, rekao nam je, ali novac je uvijek problem i premda je povremeno nastupao, sada treba dobro razmisliti što da radi.

Dok su slušali što ga muči, Giancarlo i Ernesto su odlučili da trebamo nešto učiniti za njega. I tako je Tibor upoznao g. Kaufmanna iz Amsterdama, daljnjeg Giancarlova rođaka, s vezama u svijetu hotela.

Te se večeri dobro sjećam. Ljeto je tek počelo pa smo g. Kaufmann, Giancarlo, Ernesto i svi ostali sjedili unutra, u stražnjoj sobi kafića, i slušali Tibora kako svira violončelo. Mladić je zacijelo shvatio da ima audiciju za g. Kaufmanna pa je zanimljivo prisjetiti se kako se te večeri unio u sviranje. Očito nam je bio zahvalan, moglo se vidjeti da mu je bilo drago kad je g. Kaufmann obećao da će učiti sve što bude mogao po povratku u Amsterdam. Kad ljudi kažu da je Tibor tog ljeta postao lošiji, da se previše umislio, da je sve to bilo zbog one Amerikanke, pa, možda tu ima nečega.

*

Tibor je zapazio tu ženu dok je ispijao prvu jutarnju kavu. Tada je na trgu ugodno i svježije - kafić je veći dio jutra u hladu - a kamene ploče su još vlažne nakon perača ulica. Kako nije doručkovao, zavidno je gledao prema susjednom stolu za kojim je ona naručivala voćne

sokove, a zatim - očito iz hira, jer još nije bilo deset sati - zdjelu školjki na buzaru. Učinilo mu se da i ta žena pogledava prema njemu, ali nije se na to obazirao.

"Izgledala je jako lijepo, čak prekrasno", rekao nam je tada. "Ali vidjeli ste i sami da je deset, petnaest godina starija od mene. Zašto bih onda mislio da bi tu bilo nečega?" Zaboravio je na nju i krenuo prema svojoj sobi vježbati par sati prije nego što se za ručak vrati njegov susjed i uključi radio, kad se ispred njega stvorila ta žena.

Bila je razdragana, sve je na njoj sugeriralo da se poznaju. On je nije pozdravio jer je po prirodi sramežljiv. Zatim mu je stavila ruku na rame, kao da je pao na nekom testu, ali ipak mu je oprošteno, i rekla:

"Bila sam neki dan na vašem koncertu. U San Lorenzu."

"Hvala vam", odgovorio je, shvaćajući da to zvuči glupavo. A kako je žena i dalje razdragano stajala ispred njega, rekao je: "O da, crkva San Lorenzo. Točno. Tamo sam doista imao koncert."

Žena se nasmijala i sjela na stolac ispred njega. "To kažete kao da ste nedavno imali čitav niz nastupa", rekla je s natruhom poruge u glasu.

"Ako je tome tako, onda sam vas nečim zavarao. Koncert na kojem ste bili jedini je koji sam imao u zadnja dva mjeseca."

"Ali vi ste tek na početku", rekla je. "Sjajno je što uopće nastupate. A tog je dana bilo prilično ispunjeno."

"Prilično ispunjeno? Bilo ih je samo dvadesetčetvero."

"Svirali ste popodne. To je dobro za popodnevni koncert."

"Ne bih se trebao žaliti. Ipak, nije bilo puno. Turisti koji nisu imali drugog posla."

"O! To ne biste trebali omalovažavati. Uostalom, ja sam bila tamo. Bila sam među tim turistima." Zatim se zacrvenio - jer nije htio vrijeđati - a ona ga je dotaknula po ramenu, nasmiješila se i rekla: "Vi ste tek na početku. Ne brinite se za publiku. Ne nastupate zbog toga."

"Da? A zašto onda nastupam ako ne zbog publike?"

"Nisam to rekla. Hoću vam reći da u ovoj fazi vaše karijere nije bitno imate li u publici dvadesetero ili dvije stotine ljudi. Trebam li vam reći zašto? Jer to imate!"

"Što imam?"

"Imate to. Definitivno. Imate... *potencijal*." Prigušio je navalu smijeha. Bio je više ljutit na sebe nego na nju, jer je očekivao da će reći *genij* ili barem *talent* pa mu je palo na pamet u kakvoj je zabludi bio očekujući takav komentar. Ali žena je nastavila:

"U ovoj fazi vi čekate jednu određenu osobu da dođe i čuje vas. A ta osoba isto tako može biti u prostoriji poput one u utorak, među publikom od dvadesetak ljudi..."

"Bilo ih je dvadesetčetvero, ne uključujući organizatore..."

"Dvadesetčetvero, svejedno. Hoću reći da sada te brojke nisu važne. Važna je ona jedna osoba."

"Govorite o čovjeku iz tvrtke za snimanje ploča?"

"Ploče? O ne, ne. To će doći samo od sebe. Ne, mislim na osobu uz koju ćete procvjetati. Osobu koja će vas čuti i shvatiti da niste samo jedan od dobro uvježbanih mediokriteta. Da ćete se, iako ste još začahureni, uz malo pomoći pretvoriti u leptira."

"Shvaćam. Niste li, kojim slučajem, vi ta osoba?"

"O, ma dajte! Vidim da ste ponosan mladić. Ali oko vas se baš ne trgaju mentori. Barem ne moga ranga."

Učinilo mu se da bi se mogao užasno osramotiti pa je pažljivo pogledao tu ženu. Skinula je sunčane naočale pa joj je mogao vidjeti lice, koje je bilo blago i ljubazno, a ipak se naslućivao nemir, možda i bijes. I dalje je gledao u nju, nadajući se da će je prepoznati, ali na kraju je morao reći: "Žao mi je. Vi ste možda ugledna glazbenica?"

"Ja sam Eloise McCormack", rekla je sa smiješkom i ispružila ruku. Nažalost, to ime nije ništa značilo Tiboru pa se našao u škripcu. Instinktivno mu je došlo da hini zapanjenost, ali je rekao: "Doista. To je nevjerovatno." Zatim se pribrao, shvativši da takvo blefiranje nije samo neiskreno, nego će se zacijelo još više osramotiti. Stoga se uspravio i rekao: "Gđo McCormack, čast mi je upoznati vas. Shvaćam da će vam se ovo učiniti neuvjerljivim, ali molim vas da uzmete u obzir moju mladost i činjenicu da sam odrastao u bivšem Istočnom bloku, s one strane Željezne zavjese. Postoje mnoge filmske zvijezde i političari koji su svima poznati na Zapadu, a o kojima ni danas ne znam ništa. Stoga mi oprostite što ustvari ne znam tko ste."

"Pa... to je hvalevrijedna iskrenost." Usprkos tim riječima, vidjelo se da je uvrijeđena, iščeznuo je njezin entuzijazam. Nakon kraće

neugodne šutnje, ponovio je:

"Vi ste poznata glazbenica, zar ne?"

Kimnuia je glavom, skrenuvši pogled prema trgu.

"Još jednom se moram ispričati", rekao je. "Bila mi je čast što je netko poput vas prisustvovao mom koncertu. Mogu li pitati koji je vaš instrument?"

"Kao i vaš", brzo je rekla. "Violončelo. Zato sam i došla. Bez obzira što se radilo o skromnom recitalu poput vašeg, morala sam otići. Nisam ga mogla propustiti. Čini mi se da sam osjetila obavezu."

"Obavezu?"

"Ne znam kako to drugačije reći. Želim da svi čelisti dobro sviraju. Prekrasno sviraju. A prečesto sviraju na pogrešan način."

"Oprostite, jesmo li samo mi violončelisti krivi za to pogrešno sviranje? Ili govorite o svim glazbenicima?"

"Možda i o drugim instrumentima. Ali ja sam violončelistica pa onda slušam druge violončeliste, a kad čujem nešto pogrešno... Znaite, neki dan sam u predvorju Muzeja Civico spazila mlade glazbenike kako sviraju, ljudi su samo jurili pored njih, ali ja sam stala i poslušala ih. I znate, jedva sam se suzdržala da im ne priđem i kažem."

"Da griješe u sviranju?"

"Nisu baš griješili. Ali... pa, nečega nije bilo. Gotovo je bilo tamo. Ali eto, postavljam previše pitanja. Znam da ne bih trebala očekivati da svi zadovolje moje standarde. To su satno studenti, čini mi se."

Prvi put se naslonila u stolcu promatrajući neku djecu, kod središnje fontane, kako se bučno prskaju. Nakon nekog vremena, Tibor je rekao:

"Možda ste tu potrebu osjetili i u utorak. Potrebu da mi priđete i iznesete svoje primjedbe."

Nasmiješila se, ali u narednom trenutku se uozbiljila. "Jesam", rekla je. "Doista jesam. Jer kad sam vas čula, mogla sam čuti sebe kakva sam nekoć bila. Oprostite mi, ovo će zazvučati vrlo nepristojno. Ali istina je, sada još niste na pravom putu. A kad sam vam čula, tako sam htjela da ga pronađete. Čim prije, to bolje."

"Moram istaknuti da me podučavao Oleg Petrović." Nakon te konstatacije, Tibor je čekao njezin odgovor. Na njegovo iznenađenje, zamijetio je kako nastoji suspregnuti osmjeh.

"Petrović, da", rekla je. "Petrović je u svoje vrijeme bio vrlo respektabilan glazbenik. Znam da je svojim studentima zacijelo djelovao kao značajna osoba. Ali mnogima od nas, njegove ideje, njegov cjelokupni pristup..." Zavrtjela je glavom i raširila ruke. A kako je Tibor odjednom zanijemio od bijesa, buljeći u nju, iznova mu je stavila ruku na rame. "Dovoljno sam rekla. Nemam nikakvog prava. Ostavit ću vas na miru."

Ustala je i tom kretnjom smirila njegov bijes. Tibor je bio blage naravi i nije mu bilo u prirodi da se dulje vrijeme ljuti na nekoga. Osim toga, to što je ta žena rekla o njegovom starom nastavniku neugodno je odjeknulo u njemu - i potaknulo misli koje se nije usuđivao izraziti. Kad ju je pogledao, na njegovu se licu prije svega mogla vidjeti zbunjenost.

"Vidite", rekla je, "zacijelo ste sada previše ljuti na mene da o tome razmislite. Ali htjela bih vam pomoći. Ako se odlučite da porazgovaramo o tome, odsjela sam tamo. U Excelsioru."

Taj hotel, najprestižniji u našem gradu, nalazio se na suprotnom kraju trga u odnosu na kafić, sa smiješkom ga je pokazala Tiboru i krenula. I dalje je gledao za njom kad se ona odjednom kod središnje fontane okrenula, uplašivši golubove, mahnula mu i zatim krenula dalje.

*

Naredna dva dana često je razmišljao o tom susretu. Opet je vidio njezin podrugljivi smiješak kad je ponosno izgovorio Petrovićevo ime, opet je osjetio kako u njemu ključa bijes. Ali razmišljajući o tome, shvatio je da ustvari nije bio bijesan zbog svog starog nastavnika. Prije se radilo o tome da je navikao da Petrovićevo ime redovito ostavlja određeni dojam, na njega je mogao računati kod izazivanja pažnje i poštovanja: drugim riječima, o njemu je postao ovisan kao o nekoj potvrdi kojom je mogao mahati po svijetu. I silno ga je uzrujala mogućnost da ta potvrda uopće nije toliko vjerodostojna koliko je mislio.

Dobro se sjećao i njezinog poziva na odlasku pa je, dok je satima sjedio na trgu, pogledavao prema drugom kraju, prema velebnom ulazu hotela Excelsior, gdje su se taksiji i limuzine neprestano redali ispred vratara.

Na kraju, trećeg dana nakon razgovora s Eloise McCormack, prešao je preko trga, ušao u mramorno predvorje i rekao recepcionaru neka nazove njezinu sobu. Recepcionar je nazvao, upitao ga kako se zove i nakon kraćeg telefonskog razgovora, predao mu slušalicu.

"Tako mi je žao", začuo je njezin glas. "Zaboravila sam vas pitati za ime kad smo se upoznali pa sam se trebala prisjetiti tko ste. Naravno da vas nisam zaboravila. Ustvari, vrlo često sam razmišljala o vama. Imamo o čemu razgovarati. Ali znate, to treba učiniti kako valja. Imate li violončelo? Ne, naravno da nemate. Možete li doći za sat vremena, točno za jedan sat, i ponesite sa sobom violončelo. Čekat ću vas ovdje."

Kad se vratio u Excelsior sa svojim instrumentom, recepcionar ga je odmah uputio prema dizalima i rekao mu da ga gđa McCormack očekuje.

Sama pomisao na ulazak u njezinu sobu, čak i usred dana, bila mu je neugodno prisna pa mu je laknulo kad se našao u velikom apartmanu, spavaća soba nije se mogla vidjeti. Visoki francuski prozori imali su drvene rebrenice, bile su rastvorene, povjetarac je njihao čipkane zastore te je vidio da je balkon okrenut prema trgu. Sama soba, obložena tesanim kamenom, s tamnim, drvenim podom, imala je gotovo samostanski ambijent, djelomično ublažen cvijećem, jastucima i antiknim namještajem. Ona je nasuprot tome nosila majicu kratkih rukava, donji dio trenirke i tenisice, kao da se upravo vratila s trčanja. Dočekala ga je bez ceremonije - nije ga ponudila čajem ili kavom - i rekla mu:

"Svirajte za mene. Svirajte mi nešto s vašeg koncerta."

Pokazala je prema lakiranom stolcu uspravnog naslona postavljenom u sredini sobe pa je sjeo i raspakirao violončelo. Ona se prilično napadno smjestila ispred velikog prozora tako da ju je vidio točno iz profila, gledala je pred sebe cijelo vrijeme dok se uštimavao. Nepomična kad je počeo svirati, nije ništa rekla kad je završio prvu skladbu. Brzo je prešao na narednu stvar i zatim još jednu. Prošlo je pola sata, zatim cijeli sat. Nešto u toj sjenovitoj sobi i njezinoj škrtoj akustici, popodneвно svjetlo raspršeno čipkanim, uzgibanim zastorima, pozadinska buka koja je dopirala s trga, a prije svega njezina nazočnost, iz njega je izvuklo note koje su u sebi

imale novu dubinu, novu sugestivnost. Pri kraju sata bio je uvjeren da je posve zadovoljio njezina očekivanja, ali kad je dovršio zadnju skladbu, nekoliko su trenutaka sjedili u tišini, ona se konačno okrenula na stolcu, prema njemu, i rekla:

"Da, točno znam gdje se nalazite. Neće biti lako, ali vi to možete. Definitivno to možete. Krenimo s Brittenom. Odsvirajte još jednom, samo prvi stavak, zatim ćemo razgovarati. Možemo to proći zajedno, dio po dio."

Kad je to čuo, došlo mu je da spakira instrument i ode. Ali neki drugi instinkt - možda se samo radilo o radoznalosti, možda nečem dubljem - svladao je njegov ponos i nagnao ga da još jednom odsvira stvar koju je tražila. Nakon nekoliko taktova ga je zaustavila i počela govoriti, opet mu je došlo da ode. Iz pristojnosti je odlučio otpjeti to neželjeno podučavanje maksimalno pet minuta. Ali ostao je malo dulje, a onda još dulje. Opet je svirao, a ona je opet govorila. Njezine riječi isprva su ga se dojmile kao pretenciozne i previše apstraktne, ali kad je pokušao njezine savjete unijeti u sviranje, iznenadio se učinkom. Nije ni zamijetio, a prošao je još jedan sat.

"Odjednom sam mogao vidjeti neke stvari", objasnio nam je. "Vrt u koji još nisam zašao. Bio je tamo, u daljini. Na putu su bile neke stvari. Ali prvi put, bio je tamo. Vrt koji nikad prije nisam vidio."

Sunce je bilo na zalasku kad je otišao iz hotela, prešao trgom do stolova kafića i počastio se tortom od badema s tučenim vrhnjem, jedva je susprezao osjećaj blaženstva.

Narednih nekoliko dana redovito je posjećivao hotel i uvijek se vraćao, ako ne s istim osjećajem olakšanja koje je iskusio nakon prvog posjeta, a onda barem ispunjen novom energijom i nadom. Njezini komentari bili su sve smjeliji, nekome sa strane, da je mogao biti tamo, učinili bi se pretencioznima, ali Tibor više nije bio u stanju shvaćati njezine upadice na taj način. Sada se pribojavao da će njezin boravak u gradu doći kraju, ta ga je misao počela proganjati, remetiti mu san, zasjenjivala ga je dok je išao trgom nakon još jedne iscrpljujuće sesije. Ali kadgod je to pokušao oprezno spomenuti, odgovori su uvijek bili neodređeni i posve neuvjerljivi. "O, kad mi bude previše hladno", jednom je rekla. A drugi put: "Mislim da ću ovdje ostati sve dok mi ne postane dosadno."

"Ali, kakva je ona?", zapitkivali smo ga. "Na violončelu. Kako svira?"

Kad smo ga to prvi put upitali, Tibor nam nije ništa konkretno rekao, odgovorio je nešto u stilu: "Rekla mi je da je virtuoz, na samom početku", i zatim promijenio temu razgovora. Ali kad je shvatio da ga nećemo ostaviti na miru, uzdahnuo je i počeo nam tumačiti.

Činjenica je da je Tibor, još na prvom susretu, htio čuti kako ona svira, ali bio je previše plah da je pita. Sumnja ga je bocnula kad u njezinoj sobi ni po čemu nije zamijetio da ona ima violončelo. Uostalom, bilo je posve prirodno da sa sobom na odmor nije ponijela violončelo. Isto tako, bilo je moguće da se instrument - možda unajmljeni - nalazi iza zatvorenih vrata spavaće sobe.

Ali nakon učestalih dolazaka u apartman na nove sesije, sumnja se pojačala. Dao je sve od sebe da ne misli na to, jer više nije bio nimalo suzdržan u pogledu njihovih sastanaka. Sama činjenica da ga je ona slušala poticala je njegovu maštu na nov način, a između tih popodnevnih sesija često bi se zatekao kako se u mislima priprema za određeni komad, predviđa njezine komentare, njezino odmahivanje glavom, njezino mrštenje, afirmativno kimanje glavom, a najviše su ga usrećivali oni trenutci kad bi se zaniжела nekim pasažom koji je svirao, sklopila oči i rukama, gotovo protiv svoje volje, ponavljala pokrete koje je činio. A ipak, sumnja nije iščeznula i jednog dana kad je došao u sobu, vrata spavaće sobe bila su pritvorena. Vidio je iste kamene zidove, nešto što je izgledalo kao srednjovjekovni krevet s baldahinom, ali nigdje nikakvog violončela. Bi li virtuoz, čak i na odmoru, mogao izdržati tako dugo bez svog instrumenta? Ali i to je pitanje izbacio iz glave.

*

Kako je ljeto prolazilo, razgovore su nastavljali u kafiću nakon sesije, ona bi mu platila kavu, kolače, ponekad sendvič. Više nisu razgovarali samo o glazbi - premda se činilo da se tome uvijek vraćaju. Na primjer, pitala ga je za mladu Njemicu s kojom je bio blizak u Beču.

"Ali morate shvatiti da mi ona nije bila djevojka", rekao bi joj. "Nije bilo ništa od toga."

"Mislite da nikad niste bili fizički intimni? To ne znači da niste bili zaljubljeni u nju."

"Ne, gđo Eloise, to nije točno. Bila mi je draga, naravno. Ali nismo bili zaljubljeni."

"Ali kad ste mi jučer svirali Rahmanjinova, sjetili ste se te emocije. Bila je to ljubav, romantična ljubav."

"Ne, to je apsurdno. Bila mi je dobra prijateljica, ali nismo bili zaljubljeni."

"Ali taj pasaž ste svirali kao da je *sjećanje* na ljubav. Vi ste jako mladi, a ipak ste upoznali očajanje, napuštenost. Zato i svirate onaj treći stavak na taj način. Većina čelista, oni sviraju bez radosti. Ali kod vas, ne radi se o radosti, nego o sjećanju na vrijeme radosti koje je zauvijek prošlo."

Vodili su takve razgovore, a on je često bio u napasti da joj postavi neka pitanja. Ali kao što se ni Petroviću tijekom cijelog studija nije usudio postaviti osobno pitanje, ni sada nije bio u stanju pitati ništa konkretno o njoj. Umjesto toga, zadovoljavao se mrvicama koje mu je bacala - sada živi u Portlandu, u Oregonu, onamo se prije tri godine doselila iz Bostona, kako joj se ne sviđa Pariz "zbog žalosnih asocijacija" - ustručavajući se pitati da to malo pojasni.

Sada se puno opuštenije smijala nego prvih dana njihova poznanstva, a stekla je i naviku da ga po izlasku iz Excelsiora i dok su prelazili trgom drži ispod ruke. U tom smo ih trenutku prvi put zamijetili, neobičan par, on je izgledao puno mlađe nego što je ustvari bio, a ona je djelovala pomalo majčinski, a pomalo "poput glumice namiguše", kako je Ernesto rekao. Dok još nismo počeli razgovarati s Tiborom, često smo ih komentirali, kako to momci iz grupe inače rade. Ako bi prošli pored nas, s rukom ispod ruke, pogledali bismo se i rekli: "Što misliš? Jesu li se?" Ali nakon zabavnog nagađanja, slegnuli bismo ramenima i priznali da sigurno nisu: jednostavno nisu zračili poput ljubavnika. A kad smo upoznali Tibora, kad nam je počeo pričati o tim popodnevim u njezinom apartmanu, nikome od nas nije palo na pamet da ga zadirkuje i s njim zbija šale.

A onda jednog dana, dok su sjedili na trgu uz kavu i kolače, ona je počela pričati o nekom čovjeku koji se želi njome oženiti. Zvao se Peter Henderson, u Oregonu je uspješan trgovac opremom za golf. Pametan je i ljubazan, ugledan u svojoj zajednici. Šest godina je

stariji od Eloise, dakle nije previše star. Iz prvog braka ima dvoje djece, ali razvod je bio sporazuman.

"Sada znate što radim ovdje", rekla je, nervozno se nasmijavši smijehom koji od nje nije čuo. "Skrivam se. Peter nema pojma gdje sam. Mislim da je to okrutno s moje strane. Nazvala sam ga prošlog utorka, rekla sam mu da sam u Italiji, ali nisam rekla u kojem gradu. Bio je bijesan na mene, mislim da ima puno pravo."

"Dakle", reče Tibor, "provodite ljetu kontemplirajući o svojoj budućnosti."

"Ne baš. Samo se krijem."

"Niste zaljubljeni u Petera?"

Slegnula je ramenima. "On je dobar čovjek. A ja nemam previše ponuda."

"Taj Peter. On je ljubitelj glazbe?"

"Oh... Tamo gdje sada živim, to bi se svakako moglo reći za njega. Uostalom, on ide na koncerte. A nakon toga, u restoranu, jako lijepo komentira ono što smo slušali. Stoga mislim da je ljubitelj glazbe."

"Ali on... vas cijeni?"

"On zna da neće uvijek biti lako, živjeti s virtuozom." Uzdahnula je. "Cijelog života to je bio moj problem. Ni vama neće biti lako. Ali vi i ja, mi ustvari nismo imali izbora. Moramo ići svojim putem."

Više nije spomenula Petera, ali nakon tog razgovora, njihov je odnos poprimio novu dimenziju. Kad bi se nakon njegovog sviranja zamislila ili bi postala distancirana dok su sjedili na trgu, odsutno gledajući mimo susjednih suncobrana, nije osjećao nikakvu nelagodu, znao je da uopće nije zapostavljen, da ona cijeni njegovu prisutnost.

*

Jednog dana kad je odsvirao skladbu, upitala ga je neka opet odsvira jedan kraći pasaž - samo osam taktova - prije završetka. Učinio je kako je tražila i zamijetio nemir koji joj se zadržao na čelu.

"To ne zvuči poput nas", rekla je i odmahнула glavom. Kao inače, sjedila je profilom okrenuta prema njemu ispred velikog prozora. "Sve ostalo ste dobro odsvirali. Sve ostalo, to smo bili *mi*. Ali taj pasaž..." Stresla se.

Opet je odsvirao, drukčije, ali više nije bio siguran što želi postići pa ga nije iznenadilo što je opet odmahнула glavom.

"Ispričavam se", rekao je. "Morate se jasnije izražavati. Ne razumijem što vam znači 'nismo to *mi*'."

"Hoćete reći da želite da ja to odsviram? To hoćete reći?" Govorila je smireno, ali sada se okrenula licem prema njemu te je postao svjestan napetosti koja se stvorila između njih. Nije skidala pogled s njega, kao da ga je izazivala, čekajući njegov odgovor.

Na kraju je rekao: "Ne, pokušat ću još jednom."

"Ali vi se pitate zašto to sama ne odsviram, zar ne? Uzmem vaš instrument i pokažem na što mislim."

"Ne," Odmahnuo je glavom nadajući se da *djeluje* nehajno. "Ne. Mislim da nam dobro ide kako smo do sada činili. Vi iznosite verbalne sugestije, zatim ja sviram. Tako treba, a ne kopiraj, kopiraj, *kopiraj*. Vaše su mi riječi otvorile vrata. Ako biste vi to odsvirali, vrata se ne bi otvorila. Samo bih kopirao."

Razmislila je o tome i rekla: "Zacijelo ste u pravu. U redu, pokušat ću se malo bolje izraziti."

Narednih nekoliko minuta govorila je o razlici između epiloga i premošćivanja prijelaza. A kad je te taktove opet odsvirao, nasmiješila se i s odobravanjem kimnula glavom.

Ali nakon tog kraćeg razgovora, na njihova je popodneva pala neka sjena. Možda je tu bila cijelo vrijeme, ali sada je izišla iz boce i lebdjela među njima. Drugi put, dok su sjedili na trgu, on joj je pričao kako je prijašnji vlasnik njegovog violončela u vrijeme Sovjetskog Saveza došao do njega preprodajom nekoliko pari američkih traperica. Kad je završio priču, pogledala ga je s čudnim smiješkom i rekla:

"To je dobar instrument. Ima dobar glas. Ali pošto ga nisam ni dodirnula, ne mogu ga doista procijeniti."

Shvatio je da je opet krenula prema tom području, brzo je skrenuo pogled i rekao:

"Za nekoga vašeg ranga, to ne bi bio adekvatan instrument. Čak je i za mene jedva zadovoljavajući."

Uvidio je da se u razgovoru više ne može opustiti zbog straha da će se ona opet okomiti i vratiti na to područje. Čak i u najlagodnijim razgovorima, u mislima je bio na oprezu, spreman da je zaustavi ako bi pronašla neki novi prilaz. A ipak, nije je uvijek mogao spriječiti,

tada bi se samo pretvarao da nije čuo kad bi rekla nešto u stilu: "Oh, bilo bi daleko lakše kada bih vam to jednostavno odsvirala!"

*

Krajem rujna - u povjetarcu se već osjećala hladnoća - Giancarla je iz Amsterdama nazvao g. Kaufmann. Manja komorna grupa iz hotela s pet zvjezdica u središtu grada trebala je čelista. Svirali su četiri dana u tjednu u trubadurskoj galeriji, koja je gledala na salu za večeru, a glazbenici su imali i druge "lakše, neglazbene obaveze" u tom hotelu. Smještaj i hrana osigurani. G. Kaufmann se odmah sjetio Tibora pa mu čuva to mjesto. Smjesta smo obavijestili Tibora - u kafiću iste večeri kad je nazvao g. Kaufmann - i čini mi se da smo svi ostali zatečeni hladnom Tiborovom reakcijom. To je svakako bilo posve suprotno od njegovog ponašanja početkom ljeta, kad smo mu sredili "audiciju" kod g. Kaufmanna. Giancarlo se razbjesnio.

"Pa o čemu još trebaš razmisliti?", dreknuo je na momka. "Što očekuješ? Carnegie Hall?"

"Nisam nezahvalan. Ipak, moram malo razmisliti. Da sviram za publiku koja brblja i jede. I te druge hotelske obaveze. Je li to doista prikladno za nekoga poput mene?"

Giancarlo uvijek brzo plane pa smo ga morali zaustaviti da Tibora ne ščepa za jaknu i izdere mu se u lice. Neki od nas smatrali su da treba podržati momka, govoreći da se ipak radi o njegovom životu, da ne mora prihvatiti bilo kakav posao koji mu ne odgovara. Kad smo se smirili, Tibor se složio da taj posao ima svojih prednosti ako se shvati kao privremeno rješenje. A naš grad, istaknuo je poprilično bezobzirno, nakon turističke sezone pretvorit će se u učmalu provinciju. Amsterdam je barem kulturni centar.

"O tome ću dobro razmisliti", rekao je na kraju. "Hoćete li, molim vas, reći g. Kaufmannu da ću ga obavijestiti za tri dana."

Giancarlo time nimalo nije bio zadovoljan - uostalom, očekivao je neizmjernu zahvalnost - ali ipak je nazvao g. Kaufmanna. U cijeloj raspravi te večeri Eloise McCormack nije bila spomenuta, ali iza svake Tiborove riječi prepoznali smo njezin utjecaj.

"Ta ga je žena pretvorila u arogantnog malog seronju", reče Ernesto kad je Tibor otišao. "Neka se tako ponaša u Amsterdamu. Brzo će ga spustiti na zemlju."

*

Tibor nikad nije spominjao Eloisi audiciju kod g. Kaufmanna. Često mu je došlo da joj kaže, ali uvijek bi se povukao, a kako se njihovo prijateljstvo produbljavao, sve mu se više činilo kao izdaja to što je uopće pristao na takvu stvar. Stoga je prirodno što Tibor nije ni namjeravao pitati Eloise što misli o tome niti je u to uvoditi. Ali nije znao čuvati tajnu pa je njegova odluka da joj ništa ne kaže imala neočekivane posljedice.

Tog je dana bilo neuobičajeno toplo. Došao je u hotel kao inače i počeo joj svirati neke nove stvari koje je uvježbavao. Ali već nakon tri minute, ona ga je zaustavila i rekla: "Nešto nije u redu. Na to sam pomislila čim si ušao. Dobro sam te upoznala, Tibore, znala sam već po tome kako si pokucao na vrata. A kad sam te čula kako sviraš, posve sam sigurna. Nema koristi, to ne možeš skriti od mene."

Bio je posve zatečen, spustio je gudalo s namjerom da joj sve otvoreno kaže, ali ona je podigla ruku i rekla:

"Od nečega više ne možemo bježati. To neprestano pokušavate izbjeći, a ne može se više. Želim o tome razgovarati. Cijeli protekli tjedan htjela sam o tome razgovarati."

"Doista?" Zapanjeno je gledao u nju.

"Da", rekla je primaknuvši stolac tako da ga je prvi put gledala ravno u lice. "Nisam vas htjela obmanuti, Tibore. Nije mi bilo lako zadnjih tjedana, vi ste mi jako drag prijatelj. Ne bih podnijela da pomislite da sam vas htjela nasamariti. Ne, molim vas, nemojte me ni pokušati zaustaviti. Želim vam reći. Ako biste mi sada dali violončelo i rekli mi da sviram, morala bih reći ne, ne mogu svirati. Ne zato jer instrument nije dovoljno dobar, ništa u tom smislu. Iako sada mislite da sam prevarantica, da sam se pretvarala da sam ono što nisam, onda vam hoću reći da griješite. Pogledajte koliko smo toga postigli. Zar to nije dokaz da nisam ništa glumila? Da, rekla sam vam da sam virtuoza. Pa, dopustite da objasnim na što sam mislila. Mislila sam na to da sam rođena s posebnim talentom, baš kao i vi. Vi i ja, mi imamo nešto što većina čelista neće nikad imati, bez obzira koliko se trudili. To sam prepoznala u vama čim sam vas čula u onoj crkvi. Na neki način, zacijelo ste i vi to prepoznali u meni. Zato sam odlučila da dođete k meni u hotel."

"Malo je takvih kao što smo mi, Tibore, mi se možemo prepoznati. Činjenica da još nisam naučila svirati violončelo ne mijenja samu

stvar. Morate shvatiti, ja *jesam* virtuoz. Ali mene tek treba *osloboditi*. Kao i vas, vi još niste oslobođeni, i na tome sam radila proteklih tjedana. Nastojala sam vam pomoći da zgulite neke slojeve. Ali nikad vas nisam namjeravala prevariti. Kod devedeset i devet posto čelista, ispod tih slojeva nema ničega, nema se što osloboditi. Stoga ljudi poput nas moraju pomagati jedno drugome. Kad se spazimo u gužvi na trgu, bilo gdje, moramo uspostaviti kontakt, jer nas je jako malo."

Zamijetio je suze u njezinim očima, ali glas joj je bio smiren. Utihnula je i okrenula se od njega.

"Dakle, vi vjerujete da ste posebna čelistica", reče on nakon nekog vremena. "Virtuoz. A svi mi ostali, gđo Eloise, moramo skupiti hrabrosti i sami se osloboditi, kako ste rekli, a da nismo sigurni što ćemo zatim ugledati. A vi, vama nije ni potrebno oslobađanje. Vi ne činite ništa. A ipak ste uvjereni da ste virtuoz..."

"Molim vas, ne ljutite se. Znam da zvuči šašavo. Ali tako stvari stoje, to je istina. Moja majka je odmah prepoznala moj talent kad sam bila mala. I na tome sam joj zahvalna. Ali nastavnici koje je uzimala za mene, kad sam imala četiri godine, sedam godina, jedanaest godina, nisu bili ni za što. Mama to nije znala, ali ja jesam. Još kao djevojčica imala sam taj instinkt. Znala sam da moram zaštititi svoj talent od ljudi koji bi ga, bez obzira na dobronamjernost, posve uništili. Stoga sam ih blokirala. I vi to trebate učiniti, Tibore, vaš talent je dragocjen."

"Oprostite", prekinu je Tibor, sada puno blaže. "Kažete da ste violončelo svirali kao dijete. Ali danas..."

"Instrument nisam taknula od svoje jedanaeste godine. Od dana kad sam mami objasnila da ne mogu nastaviti s g. Rothom. I ona je shvatila. Složila se da je bolje da ništa ne radim, da pričekam. Najvažnije da ne oštetim svoj talent. Moje vrijeme tek treba doći. U redu, ponekad pomislim da predugo čekam. Imam četrdeset jednu godinu. Ali barem nisam oštetila ono s čime sam rođena. Tijekom godina sam bila kod mnogih nastavnika koji su govorili da će mi pomoći, ali ja sam ih prozrela. Ponekad je tako teško ocijeniti, Tibore, čak i nama. Ti nastavnici, oni su tako... *profesionalni*, lijepo pričaju, slušaš ih i isprva te zavaraju. Pomisliš, da, konačno će mi netko pomoći, on je jedan od *nas*. A onda shvatiš da uopće nije

takav. Tada treba biti čvrst i zatvoriti se. Upamtite, Tibore, uvijek je bolje pričekati. Ponekad mi je loše zbog toga što još uvijek nisam oslobodila svoj talent. Ali nisam ga oštetila, a samo je to važno."

Na kraju joj je odsvirao par stvari koje je pripremio, ali nisu se mogu uživjeti kao prije pa sesija nije dugo trajala. Na trgu su pili kavu, malo popričali i onda joj je rekao da ga nekoliko dana neće biti u gradu. Uvijek je želio obići okolicu, rekao je, potreban mu je kraći odmor, nasamo.

"Ako će vam to činiti dobro", tiho je rekla. "Ali nemojte se predugo zadržati. Imamo još puno posla."

Uvjerio ju je da se vraća najkasnije za tjedan dana. Ipak, dok su se rastajali, u njoj se vidio neki nemir.

Nije bio posve iskren oko tog odlaska: još nije ništa dogovorio. Ali nakon što se tog dana rastao s Eloise, pošao je kući i okrenuo nekoliko brojeva, rezervirao je ležaj u planinskom hostelu kod granice s Umbrijom. Te je večeri došao do nas u kafić, rekao nam da ide na izlet - mi smo mu dali mnoštvo kontradiktornih savjeta o tome kamo treba ići i što treba vidjeti - i snishodljivo zamolio Giancarla da kaže g. Kaufmannu da će vrlo rado prihvatiti ponuđeni posao.

"Što drugo mogu učiniti?", rekao nam je. "Kad se vratim, neću imati ni prebijene pare."

*

Tiboru je bilo dobro na odmoru u prirodi. Nije nam puno govorio o tome, samo je rekao da se sprijateljio s nekim njemačkim planinarima, da je po brdskim konobama trošio preko svojih mogućnosti. Vratio se nakon tjedan dana, izgledajući znatno odmorenije, ali jedva je čekao provjeriti je li Eloise McCormack otišla iz grada dok njega nije bilo.

Navala turista počela je jenjavati, konobari su na terase iznosili grijalice, stavljajući ih između stolova. Istog dana po povratku, u uobičajeno vrijeme, Tibor je s violončelom krenuo u Excelsior i sa zadovoljstvom ustanovio da ga je Eloise čekala i da joj je očito nedostajao. Srdačno ga je pozdravila i kao što bi ga netko drugi, shrvan emocijama, zatrpao hranom i pićem, ona ga je odgurala prema njegovom stolcu i nestrpljivo počela raspakiravati violončelo, govoreći: "Sviraj mi! Idemo! Samo sviraj!"

Proveli su fantastično popodne. Brinuo se što će dalje biti, nakon njezine "ispovijedi" i načina na koji su se rastali, ali kao da je sva napetost jednostavno ishlapjela, atmosfera među njima bila je bolja nego ikad. Čak i kad je završio komad, a ona sklopila oči i krenula s dugom, oštrom kritikom njegove izvedbe, nije osjećao nikakvu kivnost, samo glad da je shvati koliko je god u stanju. Sutradan i dan poslije, bilo je isto: opušteno, na mahove čak zabavno, bio je siguran da nikad u životu nije bolje svirao. Nisu ni spomenuli razgovor koji su imali prije njegova odlaska niti ga je ona pitala kako mu je bilo u prirodi. Govorili su samo o glazbi.

A četvrtog dana po njegovom povratku, zbog niza sitnih nezgoda - uključujući pokvareni vodokotlić u sobi - nije mogao u uobičajeno vrijeme otići u Excelsior. Kad je prošao pored kafića, počeo je padati mrak, konobari su upalili svijeće u malim staklenim vazama, a mi smo odradili par numera u našem večernjem setu. Mahnuo nam je i zatim krenuo trgom prema hotelu, zbog violončela se činilo kao da šepa.

Zamijetio je da recepcionar oklijeva nazvati je. A kad je otvorila vrata, toplo ga je dočekala, ali nekako drugačije, i prije nego što je uspio progovoriti, brzo je rekla:

"Tibore, drago mi je sto ste došli. Upravo sam Peteru pričala o vama. Točno, Peter me konačno pronašao!" Zatim je viknula prema sobi: "Peter, stigao je! Ima i violončelo!"

Kad je Tibor ušao u sobu, krupan, usporeni, prosijed muškarac u svijetloj majici ustao je sa smiješkom. Čvrsto se rukovao s Tiborom i rekao: "O, sve sam čuo o vama. Eloise je uvjeren da ćete biti velika zvijezda."

"Peter ne odustaje", rekla je. "Znala sam da će me na kraju pronaći."

"Meni se nitko ne može sakriti", reče Peter. Zatim je primaknuo stolac za Tibora i natio mu čašu pjenušca iz posude s ledom, koja je stajala na ormariću. "Idemo, Tibore, pomognite nam da proslavimo naš ponovni susret."

Tibor otpi pjenušca, zamijetivši da mu je Peter, nekim slučajem, primaknuo njegov *čelistički stolac*. Eloise se negdje izgubila i neko vrijeme su Tibor i Peter razgovarali, s čašama u ruci. Peter je bio

ljubazan i postavljao je mnoga pitanja. Kako je Tiboru bilo odrastati u Mađarskoj? Je li ga šokirao prvi posjet Zapadu?

"Volio bih svirati neki instrument", reče Peter. "Vi imate sreće. Htio bih naučiti. Čini mi se da je sada prekasno."

"O, nikad nije prekasno", reče Tibor.

"U pravu ste. Nikad nije prekasno. Prekasno je uvijek samo izgovor. Ne, istina je, ja sam poslovni čovjek, govorim si da nemam vremena za učenje francuskog, da naučim svirati, da pročitam *Rat i mir*. Sve što sam oduvijek htio. Eloise je svirala kad je bila mala. Čini mi se da vam je govorila o tome."

"Da, rekla mi je. Mislim da je prirodno jako nadarena."

"O, svakako jest. Svi koji je znaju mogu to vidjeti. Ona je jako senzibilna. Trebala bi uzimati instrukcije. *Ja, ja* sam užasno trapav." Ispružio je ruku i nasmijao se. "Volio bih svirati klavir, ali što se može s ovakvim rukama. Dobre su za kopanje, to su moji radili generacijama. Ali ta gospođa," - časom je pokazao prema vratima - "ona ima pravi senzibilitet."

Eloise se konačno pojavila iz spavaće sobe u tamnoj večernjoj haljini i s puno nakita.

"Peter, ne gnjavi Tibora", rekla je. "Njega ne zanima golf."

Peter ispruži ruke i s preklinjanjem pogleda u Tibora. "Recite, Tibore. Jesam li uopće spomenuo golf?"

Tibor reče da treba poći, da ih ne želi zadržavati prije večere. Na to su se oboje počeli buniti, a Peter je rekao: "Pogledajte me. Izgledam li kao da sam se spremio za večeru?"

Premda je Tibor pomislio da izgleda jako pristojno, nasmijao se kako se zacijelo i očekivalo od njega. Zatim Peter reče:

"Ne možete otići prije nego što nešto odsvirate. Puno sam slušao o vašem sviranju."

Zbunjen, Tibor je krenuo raspakirati violončelo kad je Eloise odlučno rekla, s nekom novom intonacijom u glasu: "Tibor je u pravu. Vrijeme je. U ovom gradu u restoranu vam neće čuvati stol ako se ne pojavite na vrijeme. Peter, obuci se. Mogao bi se i obrijati? Ispratit ću Tibora. Želim s njim nasamo porazgovarati."

U dizalu su se srdačno smiješili jedno drugome, ali nisu progovorili. Kad su izišli van, na trgu je bila upaljena rasvjeta. Lokalni klinci su nakon školskih praznika jurili za loptom ili su se naganjali oko

fontane. Večernja *passeggiata* bila je u punom zamahu, mislim da je i naša glazba dopirala do mjesta na kojem su stajali.

"Pa, to je sve", rekla je na kraju. "Pronašao me, mislim da me i zaslužio."

"On je iznimno šarmantan", reče Tibor. "Namjeravate se vratiti u Ameriku?"

"Za nekoliko dana. Mislim da hoćemo."

"Vjenčat ćete se?"

"Vjerojatno." Zakratko ga je otvoreno gledala, a onda je skrenula pogled. "Vjerojatno", ponovila je.

"Želim vam puno sreće. On je dobar čovjek. I ljubitelj glazbe. To je vama važno."

"Da. To je važno."

"Kad ste se maloprije spremali. Nismo razgovarali o golfu, nego o glazbenim instrukcijama."

"Doista? Mislite za njega ili za mene?"

"Za oboje. Međutim, čini mi se da u Portlandu, u Oregonu, nema previše nastavnika koji vas mogu podučavati." Nasmijala se. "Kako sam rekla, ljudima poput nas nije nimalo lako."

"Da, shvaćam. Nakon proteklih tjedana to mogu bolje shvatiti nego ikada ranije." Zatim je dodao: "Gđice Eloise, nešto vam moram reći prije našeg rastanka. Ubrzo idem u Amsterdam, dobio sam mjesto u jednom velikom hotelu."

"Bit ćete nosač?"

"Ne. Svirat ću s manjom grupom u hotelskoj blagovaonici. Zabavljat ćemo hotelske goste dok večeraju."

Pažljivo ju je gledao zamijetivši neku iskru u njezinim očima, koja je ubrzo utrнула. Stavila mu je ruku na rame i nasmiješila se.

"Pa, puno sreće." Zatim je dodala: "Ti *hotelski* gosti. Čeka ih prava poslastica."

"Nadam se."

Još su par trenutaka tako stajali jedno pored drugoga, tik do kruga svjetlosti koja je dopirala iz hotela, između njih glomazni violončelo.

"A nadam se", reče, "da ćete biti sretni s g. Peterom."

"I ja se nadam", rekla je i opet se nasmijala. Zatim ga je poljubila u obraz i na brzinu zagrlila. "Pazite na sebe", rekla je.

Tibor joj zahvali i prije nego što se snašao, gledao je za njom dok se vraćala u Excelsior.

*

Tibor je ubrzo nakon toga otišao iz grada. Kad smo posljednji put popili piće, bilo je očito da je jako zahvalan Giancarlu i Ernestu na poslu koji je dobio i svima nama na prijateljstvu, ali nisam se mogao otresti dojma da nas pomalo gleda s visoka. Još su neki to zamijetili, ne samo ja, ali Giancarlo je, kao i uvijek, stao na Tiborovu stranu i rekao da je momak samo uzbuđen i nervozan jer ga čeka novo razdoblje u njegovom životu.

"Uzbuđen? Kako može biti uzbuđen?", reče Ernesto. "Cijelo ljeto je slušao kako je genij. Posao u hotelu, to je realnost. Razgovor s nama, i to je realnost. Bio je dobar momak na početku ljeta. Ali nakon toga što mu je učinila ona žena, drago mi je što mu vidim leđa."

Kao što sam rekao, to je bilo prije sedam godina. Giancarlo, Ernesto, otišli su svi momci iz tadašnje grupe, osim mene i Fabijana. Dok ga tog dana nisam spazio na trgu, jako dugo nisam pomislio na našeg mladog mađarskog maestra. Nije ga bilo teško prepoznati. Malo se udebljao, naravno, oko vrata je bio zamjetno širi. A u načinu na koji je gestikulirao prstom, dozivajući konobara, bilo je nečeg - možda mi se samo čini - nečeg nestrpljivog, neke spontanosti koja prati određenu vrstu ogorčenja. Ali možda to nije fer. Uostalom, vidio sam ga tek krajičkom oka. A ipak, učinilo mi se da više nema onu mladenačku želju da se sviđi, one pomne manire koje je tada imao. To nije nimalo loše u ovom svijetu, mogli bismo reći.

Trebao sam otići do njega i porazgovarati, ali na kraju našeg seta već je otišao. Koliko sam mogao ocijeniti, tu je bio samo na jedan dan. Bio je u odijelu - običnom, ne posebno elegantnom - pa možda sada radi u nekom uredu. Možda je u blizini imao posla te je kroz naš grad prošao samo zbog starih vremena, tko zna? Ako se vrati na trg, a ja ne budem svirao, prići ću mu i malo porazgovarati s njim.

O knjizi:

Filmska ekranizacija "Na kraju dana" lijepo je, čak eksponencijalno, potencirala finu gasterbajtersku notu Bookerom nagrađenog romanopisca Kazuo Ishiguroa. Prema romanu Japanca rođenog u Nagasakiju (1954., devet godina nakon A-bombe), a odraslog i

školovanog u Velikoj Britaniji, scenarij za film je napisala Ruth Praver Jhabvala, Njemica koja je živjela u Engleskoj, udala se za Indijca, i naposljetku preselila u Indiju.

Koliko su biografije filmaša i autora "Na kraju dana" putovale, toliko je tekst bio statičan, ukotvljen u svoje vrijeme, mjesto i običaje. S Ishigurovom zbirkom **Nokturna : pet priča o glazbi i sutonu**(2009.) stvar je obrnuta. U "Nokturnu" putuje i sam tekst: od Venecije, preko Londona i Engleske, do Los Angelesa. Kulise se ovdje stalno pomiču. Ton zbirke su stari šlageri, tema iz *Kuma* što ju na trgu Svetog Marka izvode ulični svirači, napjevi neshvaćenog kantautora što se mogu čuti u idiličnom engleskom krajoliku, ili zvuk jazz saksofona u losangeleskoj klinici. Slika zbirke su gradovi i krajolici, mahom s evropskih turističkih razglednica, jedna klinika za plastične operacije – i pripadajući im sutoni. Unutar tih koordinata *tona i slike* Ishiguro priča o društvenim hijerarhijama, pravilima i tabuima, sličnima kao i u "Na kraju dana". U priči **Crooner** ocvala zvijezda šlagera rastaje se od svoje životne ljubavi kako bi se s mladom ženom pokušao ponovo vratiti u showbiz. Rastava je dogovorna jer i supruga je svjesna da s njom njen voljeni suprug nema nikakve šanse za povratak. U priči **I po kiši i po suncu** bračni par u krizi poziva u posjetu starog prijatelja kako bi im njegov naizgled promašeni i neuspjeli život dao novi elan i novu perspektivu. U **Nokturnu** imamo saksofonistu kojeg fizički izgled priječi da se probije u prvu ligu. Kada ga napusti žena njen novi muškarac ponudi se da mu, kao kompenzaciju, plati plastičnu operaciju i ponudi novu priliku za uspjeh. **Celist** je pak priča o honorarnom sviraču kojeg jednog ljeta znamenita glazbenica uvjeri da je genij, a zatim ga ostavi u tom uvjerenju... "**Nokturna**" su zanimljiva križaljka priča o uspjehu i uspinjanju društvenom hijerarhijom. Da bi uspio *crooner* mora odbaciti svoju staru suprugu; saksofonista mora promijeniti svoje lice; bračni par se mora napojiti neuspjehom svog prijatelja... Sa starom ženom ne može se u Vegas; s bezličnim licem ne osvajaju se nagrade; uz propalog prijatelja svatko se osjeća bolje... Svu tu stalešku dramu svijeta koji se dijeli na uspjele i neuspjele Ishiguro ispisuje rečenicima kakvima je i butler izjavljivao duboku i strastvenu naklonost gospođi Kenton. Manje je više, a još manje – još više. Ishigurove priče su neobične, ponegdje i na granici

burleske, ali redovito s reduciranim završetkom. Ponegdje otvorenim završetkom, ponegdje tek naznačenim – što povremeno pričama daje i dojam nezavršenosti. Pravi kapital zbirke leži u društvenim pretekama uspješnih i neuspješnih, mladih i starih, ružnih i privlačnih, slavni i anonimni. To su nove podjele našeg doba. Nove društvene klase i staleži. Nema više gospodara, batlera, slugu i pasa. Stara hijerarhija je nestala ali se pojavila nova kroz čije barijere se jednako teško prolazi kao i kroz one nekadašnje.

Dragan Jurak (izbor iz teksta)

O piscu:

Kazuo Ishiguro (8.11.1954) je britanski pisac porijeklom iz Japana. Rođen je u Nagasakiju, a porodica mu se preselila u Englesku 1960. Ishiguro je diplomirao na Univerzitetu Kent 1978., a magistrirao na Univerzitet Istočne Anglije i plbori kursa kreativnog pisanja 1980. Danas živi u Londonu sa suprugom Lornom MacDougall i kćeri Naomi.

Djela

(1982) *A Pale View of Hills* (Nejasna slika bregova)

(1986) *An Artist of the Floating World* (Slikar prolaznog sveta)

(1989) *The Remains of the Day* (Na kraju dana / Ostaci dana)

(1995) *The Unconsoled* (Bez utehe)

(2000) *When We Were Orphans* (Kad smo bili siročad)

(2003) *The Saddest Music in the World* (originalni scenarij)

(2005) *Never Let Me Go* (Nikad me ne ostavljaj / Ne daj mi mikada da odem)

(2005) *The White Countess* (originalni scenarij)

(2009) *Nocturnes: Five Stories of Music and Nightfall*

Table of Contents

Nokturna Kazuo Ishiguro

Sadržaj:

CROONER

I PO KIŠI I PO SUNCU

MALVERN HILLS

NOKTURNO

ČELIST

O knjizi:

O piscu: